

Міжнародні науково-практичні інтернет-конференції
юридичного та історичного спрямування

АКТУАЛЬНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРАВОВОЇ ТА ІСТОРИЧНОЇ НАУКИ

ISSN 2617-2364

Випуск 10

МАТЕРІАЛИ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-
ПРАКТИЧНОЇ ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ

www.lex-line.com.ua

Юридична лінія

5 березня 2019 р.

УКРАЇНА

Тернопіль

2019

Актуальні дослідження правової та історичної науки (випуск 10): матеріали міжнародної науково-практичної інтернет-конференції / Збірник тез доповідей: випуск 10 (м. Тернопіль, 5 березня 2019 р.). - Тернопіль, 2019.- 141 с.

УДК 340 (063)
ББК 67.0я43

ISSN 2617-2364

В роботі зібрані кращі доповіді з юридичних та історичних питань, які оприлюднені на інтернет-сторінці www.lex-line.com.ua.

Збірник матеріалів науково-практичної інтернет-конференції включаються до наукометричної бази даних "PIHЦ/RSCI".

Адреса оргкомітету:
46010, м. Тернопіль, а/с 1079
тел. +380979074970
E-mail: lex-line@ukr.net

Оргкомітет міжнародної науково-практичної інтернет-конференції не завжди поділяє думку учасників. В збірнику максимально точно збережена орфографія і пунктуація, які були запропоновані учасниками. Повну відповідальність за достовірність несуть учасники, їх наукові керівники та рецензенти.

Всі права захищені. При будь-якому використанні матеріалів конференції посилання на джерело є обов'язкове.

COORDINATION NORMS OF RIGHT IN THE MAIN REGULATORY ACTS OF THE REPUBLIC OF MONTENEGRO

Maksurov Alexey Anatolievich

Candidate of Law, teacher, Taras Shevchenko National University of Kyiv

The Constitution of the Republic of Montenegro (adopted on October 19, 2007) [1] It is not rich in coordination norms. Almost all of them are found in the "norms of consent" (or "norms on the lack of consent") and coordination standards, these norms can be called with a great deal of conventionality.

We confine ourselves to two characteristic examples.

Thus, on the basis of Article 53 of the Constitution, the freedom of political, trade union and other association and action, without approval, by the registration with the competent authority, shall be guaranteed.

Another example: by virtue of Article 86 of the Constitution, member of the Parliament shall enjoy immunity. Member of the Parliament shall not be called to criminal or other account or detained because of the expressed opinion or vote in the performance of his/her duty as a Member of the Parliament. No criminal procedure shall be instigated against and no detention shall be assigned to a Member of the Parliament, without the consent of the Parliament, unless the Member has been caught committing a criminal offense for which there is a prescribed sentence of over five years of imprisonment.

Unfortunately, very little attention is paid to current coordination legislation.

Apparently, the Government of Montenegro nevertheless understands the importance of coordination mechanisms of regulation and uses coordination legal technology in everyday practice, at least at the level of planning and forecasting.

For example, in ACTION PLAN FOR MONITORING IMPLEMENTATION OF RECOMMENDATIONS GIVEN IN THE EUROPEAN COMMISSION'S OPINION [2] you can see that in the meantime, the new Government was appointed on 29 December 2010. Apart from the changes in the composition of the Government, other personnel and organisational changes were made as well. Prime Minister PhD Igor Lukšić leads the Core Coordination Team, which is composed of: Duško Marković, Deputy Prime Minister and Minister of Justice – coordinator of the Working Group on Justice, Fight Against Corruption and Organised Crime; Milan Roćen, Minister of Foreign Affairs and European Integration – coordinator of the Working Group on Civil Society; Branislav Mićunović, Minister of Culture – coordinator of the Working Group on Media.

The Core Coordination Team was established and it was led by PhD Igor Lukšić, Deputy Prime Minister nad Minister of Finance. The task of the Core Coordination Team, composed of the ministers responsible for seven key areas, was to prepare a draft Action Plan for Monitoring the Implementation of Recommendations given in the European Commission's Opinion by 16 December 2010 and to submit it to the Government.

In accordance with the Conclusions of the Government, the Ministry of Foreign Affairs and European Integration, as the coordinator of the public debates programme, organised on 31 January and 1 February 2011, in cooperation with line ministries, a public debate consisting of four round tables...

Meanwhile, some given positive examples do not allow us to consider coordination regulation in the Republic of Montenegro as sufficient and effective.

Literature:

1. The Constitution of the Republic of Montenegro (adopted on October 19, 2007) // <http://mylektsii.ru/9-69152.html>
2. ACTION PLAN FOR MONITORING IMPLEMENTATION OF RECOMMENDATIONS GIVEN IN THE EUROPEAN COMMISSION'S OPINION // [http://www.gov.me/en/Library/Other_documents?query=Coordination &sort Direction=desc](http://www.gov.me/en/Library/Other_documents?query=Coordination&sortDirection=desc)

СИНЕРГЕТИЧНА ПАРАДИГМА В СУЧАСНОМУ ПРАВОВОМУ НАУКОВОМУ СПІВТОВАРИСТВІ

Гдичинський В.Б.

аспірант кафедри державно-правових дисциплін, Вищий навчальний заклад «Університет економіки та права «КРОК»

Анотація. Досліджується класифікація правових парадигм у контексті синергетичного підходу, з виокремленням спеціально-правової парадигми «синергетична парадигма. Розглядається етимологія дефініції «синергетика».

Ключові слова: парадигма, синергетична парадигма, синергетика, правове наукове співтовариство, екстраправові фактори.

Метою дослідження є аналіз спеціально-правової парадигми у сучасному правовому середовищі. Класифікуючи різновиди парадигм, можна виділити синергетичну парадигму, за якою традиційно закріпився

статус загальнонаукової, і в сучасному правовому науковому співтоваристві до неї також починають виявляти певну наукову заінтересованість.

У науковий обіг термін «синергетика» ввів Г. Хакен [1]. Під синергетикою німецький учений запропонував розуміти галузь науки, яка вивчає ефекти самоорганізації у фізичних системах, а також родових явищ у ширшому класі систем. Так, новий погляд на традиційні онтологічні явища, запропоновані синергетичною концепцією для дослідження питань самоствердження й еволюції матеріальних систем, має низку корисних характеристик [2]. Синергетика вводить до власного середовища практично увесь загальний матеріальний об'єкт і концентрується на опрацюванні й охопленні конкретних механізмів появи й удосконалення будь-якої організації.

Отже, синергетика – це наука про самоорганізацію як новітній напрям дослідження, що з'явився на теренах науки на початку 1970-х років. Предметом синергетики, або науки про випадковість, можна вважати складні в організації системи, що діють в умовах порушення стійкості або в динаміці їхньої самоорганізації, перебуваючи коло точок біфуркації, в яких вплив нестійкої рівноваги виявляється незначним і непередбачуваним за своїми результатами для поведінки в цілому [1, с. 314]. Таким чином, якщо відшукувати гранично коротку характеристику синергетики як новітньої наукової парадигми, то такі ознаки б вміщували ключові концепції – самоорганізація, відкриті системи, нелінійність.

Синергетика, як зазначають автори [3], не лише вводить нову термінологічну систему, а перетворює стратегію наукового пізнання, стає стимулом для нової інтерпретації багатьох фундаментальних принципів наукового знання, сприяє напрацюванню принципово новітнього наукового бачення світу.

Теоретико-методологічна основа синергетичної парадигми на сьогодні активно й достатньо ефективно застосовується в юриспруденції. Наприклад, автори монографії [5], встановлюючи концепцію законопроекту, описують її як систему, що нелінійно розвивається, еволюціонує у межах біфуркаційної моделі. На думку С. А. Єрохіна, ідеї синергетики дозволять поглибити уявлення, наприклад, про економічне право як про нормативну систему. Г. Хакен переконував, що синергетика може змінити діалектичний метод [4].

Таким чином, доходимо висновку, що використання синергетичної парадигми та її принципів забезпечує можливість виявити тенденції глобальної еволюції правових систем, дослідити нелінійність процесів, які розгортаються в їхньому середовищі, встановити рівень впливу правових і екстраправових факторів, по-новому поглянути на механізми формування і підтримки правопорядку.

Література:

1. Хакен Г. Принципы работы головного мозга: Синергетический подход к активности мозга, поведению и когнитивной деятельности / Хакен Герман. – Режим доступу: <https://vikent.ru/author/1307/>
2. Хакен Г. Таємниці природи. Синергетика: вчення про взаємодію / Хакен Герман. – Режим доступу: log-in.ua/books/taiyny-prirody-sinergetika-uchenie-o-vzaimodeiystvii-g-khaken-khaken-g-nauka-i-obrazovanie:/khaken_g_tajny_prirody_sinergetika_nauka_o_vzaimodejstvii/
3. Курдюмов С.П. Синергетика – теория самоорганизации / Курдюмов С.П., Малинецкий Г.Г. – К.: Либідь, 1983.
4. Хакен Г. Информация и самоорганизация: Макроскопический подход к сложным системам / Хакен Г. – Х.: Мир, 1991. – С. 46.
5. Ходаківський Є.І. Методологія наукових досліджень у парадигмі синергетики: монографія / Є. І. Ходаківський, В. К. Данилко, Ю. С. Цал-Цалко; за заг. ред. д-ра екон. наук Є.І. Ходаківського. – Житомир: Житомирський держ. технол. ун-т, 2014. – 340 с.

ІСТИННА РОЛЬ ЖІНКИ У СУСПІЛЬСТВІ. ПЕРЕГЛЯД СТЕРЕОТИПІВ ПРО МАТРІАРХАТ

Горчанюк Олена Сергіївна

аспірант Національної академії Служби безпеки України

Зміни гендерних стереотипів, що наразі відбуваються у сучасному суспільстві, викликані низкою факторів, зокрема, соціальними – активна участь жінок у забезпеченні безпеки держави та історичними – новітні дослідження науковців, які стосуються істинної ролі жінки на ранніх етапах розвитку цивілізації.

«У жіночому началі таїться дуже потужне джерело життєвої сили. І якщо його розкрити, а розкрити його можна тільки в духовному аспекті, у вираженні найвищої ступені Любові, то проявляється величезна сила» [1]. Наша цивілізація вже багато століть живе в умовах патріархату, який характеризується домінацією чоловічого начала. Нам важко уявити, що ранні цивілізації проживали общинним ладом, де панівним був матріархат. Бахофен Й.Я. у своїй книзі «Материнське право» (1861) вперше заговорив про матріархат, розглянувши його на прикладі стародавнього Єгипту. Він вважав, що Ісіда, як втілене жіноче начало і верховна Матір, домінувала над чоловічим началом – Осірісом, її чоловіком і братом. Бахофен у своїй роботі користувався термінами «гінократія» і «материнський закон». Треба зауважити, що стародавній колективізм або суспільний устрій спирався на матріархат. І тільки значно

пізніше, з переходом до патріархату, поступово починає зникати колективний спосіб життя, тобто ведення господарства всією громадою в цілому. На зміну матріархату і колективній праці приходить приватна власність, а разом з нею і соціальна нерівність, пріоритети самого суспільства переводяться з духовно-моральних на споживацькі. Що ми власне і спостерігаємо сьогодні. На ранніх етапах розвитку цивілізації жінок шанували, оскільки вони були носіями сакральних Знань про Духовне преображення людини та тому, що саме з жіночим началом пов'язане таїнство народження нового життя. І на той час розуміння поняття матріархат базувалося не на перевазі жінок над чоловіками, не на позиції сили, а перш за все на уособленні істинної Божої Любові, джерелом якої є саме жінка. Під час розкопок стародавніх культур було знайдено безліч жіночих прикрас з сакральними символами, жіночі статуетки зі знаками, поховання жінок-шаманок. Це якраз показує, що жінка приймала активну участь у Духовному житті суспільства. Саме знання про значення зображених символів дає правдиве розуміння ролі жінок у суспільстві. *«Річ у тім, що на зорі людства, завдяки споконвічним Знанням, люди відали про Єдиного (про Того, Хто створив усе), позначаючи Його прояви звуком Ра. Створюючи силу Ра — божественне жіноче начало, Праматір усього суцього, від початку називали Аллат»* [2]. Наприклад, Ісіда завжди зображувалася зі знаком АллатРа на голові. Коло є символом Душі, а знак півмісяця ріжками вгору — символом людини, яка духовно звільнилася ще за життя. Цей знак говорить про Духовну силу носія. Аллат або півмісяць ріжками вгору, як символ божественного жіночого начала, був невід'ємним атрибутом багатьох богинь у різні епохи і у різних народів. Наприклад, Діва Марія в сучасному християнстві, Макош у давніх слов'ян, іранська Богиня Ардвісура Анахіта — богиня води і родючості, богиня Альлат у стародавніх арабів тощо.

Наразі спостерігаємо, що наша цивілізація прогресує в технічному плані, проте поступово втрачає найголовніше — внутрішню духовну опору. У суспільстві, в якому на перше місце ставиться духовність, неодмінно буде процвітати справжня рівність, оскільки в людях домінуватиме доброта, взаємодопомога, щирість, чесність. Основою такого суспільства є індивідуальна робота кожної людини над собою та її прагнення стати кращою. Ми спостерігаємо дійсно переоцінку цінностей, яка базується на таких засадах: цінність життя, свобода вибору, єднання, володіння собою, духовно-моральне самовдосконалення, творіння і духовне надбання.

Література:

1. Нових А. Сенсей-IV. Одвічний Шамбали / Анастасія Нових. – Київ: Лотос, 2009. – 632 с.
2. Нових А. Аллатра / Анастасія Нових. – Київ: Аллатра, 2013. – 882 с.

Науковий керівник: Рега Юрій Олексійович, кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник, директор Навчально-наукового інституту контррозвідувальної діяльності

ТЕОРИТИЧНІ АСПЕКТИ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА

Гуцин Євген Володимирович
Донецький національний технічний університет

Для України співробітництво в межах ДПП можна вважати відносно новим механізмом. Проте, у світі така форма співпраці існує досить давно і бере своє коріння ще за часів Стародавнього Риму. Так у Римській імперії практикували передачу в управління приватним особам об'єктів античної інфраструктури, таких як поштові станції, порти, ринки, лазні. Така форма ДПП, як концесії, застосовувалися при побудові відомого римського водогону.

Упродовж останніх років, навіть у розвинутих країнах домінують інфраструктурні проекти. Тому не дивно, що сьогодні одним із шляхів вирішення соціально-економічних проблем як в Україні, так і в світі, є ДПП.

У 2010 році було прийнято Закон України «Про державно-приватне партнерство», який визначає методи та принципи взаємодії держави та приватних партнерів на договірній основі. Відповідно статті 1 цього закону, ДПП – співробітництво між державою Україна, Автономною Республікою Крим, територіальними громадами в особі відповідних державних органів та органів місцевого самоврядування (державними партнерами) та юридичними особами, крім державних та комунальних підприємств, або фізичними особами – підприємцями (приватними партнерами), що здійснюється на основі договору в порядку, встановленому цим Законом та іншими законодавчими актами, та відповідає ознакам ДПП, визначеним цим Законом [1].

Іншої точки зору дотримується Д.Ю. Наумов, який пропонує розглядати ДПП з позиції раціонального використання суспільних ресурсів, що лежать в основі підвищення якості факторів виробництва, які застосовуються з метою переходу до довгострокового і якісного

економічного зростання [2, с. 37].

Однак, не зважаючи на високу кількість нормативно-правових актів, які регулюють ДПП, виникають правові проблеми при реалізації зазначених проектів.

Таким чином, можна зробити висновок, що державно-приватне партнерство є угода між приватним та державним сектором у результаті якої приватний партнер здійснює інвестиції у інфраструктуру та послуги, що зазвичай надавались державою та бере на себе основні ризики пов'язані з функціонуванням та будівництвом, у результаті чого приватний партнер має можливість отримувати дохід від сфер, що раніше перебували тільки під керівництвом держави. У результаті чого кожна сторона має можливість переслідувати свої цілі та буду впевнена у захисті своїх прав та інтересів.

До ознак ДПП відносять ключові властивості самих проектів, а саме те що, сторонами ДПП є держава і приватний бізнес, конкурентний спосіб вибору партнера, закріплення рівноправних відносин відповідним договором та спільний інтерес учасників проекту.

Аналізуючи це питання слід зазначити, що саме завдяки державному партнерству, держава вирішує проблеми пов'язані з нестачею досвіду в деяких високотехнічних сферах виробництва та зумовлює зростання конкурентоспроможних ринків, розвиток яких є неможливий без вливання фінансових ресурсів.

Література:

1. Про державно - приватне партнерство: Закон України від 01.07.2010 № 2404 - VI // Відомості Верховної Ради України. - 2010. - № 40. - Ст. 524
2. Наумов Д.Ю. Державно-приватне партнерство як інструмент державного управління економікою України, розвитку ринку праці та трудового потенціалу промисловості / Д.Ю. Наумов // Економіка та держава. - 2011. - № 2. - С. 33-40.

ГЛОБАЛІЗАЦІЙНІ ПРАВОВІ СТРАТЕГІЇ, ЇХНЄ ЗНАЧЕННЯ У РОЗВИТКУ ПРАВОВИХ СИСТЕМ

Копиленко Поліна Олександрівна

аспірантка, Міжнародний університет бізнесу і права

За сучасних глобалізаційних умов правові стратегії у деяких випадках справляють помітний вплив на розвиток національних і міжнародних правових систем. На нашу думку, це можна пояснити здебільшого включенням транснаціональних корпорацій до кола суб'єктів

міжнародного права і сталим впливом ТНК на розвиток і функціонування світової економіки і на національну та міжнародну політику [2].

Надпотужні транснаціональні корпорації домагаються того, щоб їхні інтереси, які виражені у базових принципах корпоративного права, сповна враховувались не лише в національному, а й у міжнародному праві, отже, успішна й ефективна реалізація ТНК власних правових стратегій впливає на розвиток не лише державного, а й міжнародного права.

Характер і рівень впливу, який справляють правові стратегії на право, як правило, збігаються з особливостями і рівнем їхньої дії на розвиток корпоративних правових систем. Це можна пояснити тим, що ідентифікація індивідуумами себе як членами певного об'єднання (соціального, громадського, виробничого) тісно пов'язана з наявністю єдності інтересів в корпоративних правових системах з солідарністю, що дозволяє індивідам залежно від соціального статусу об'єднуватись у групи і функціонувати як єдине ціле. Йдеться не лише про взаємну правову підтримку учасників об'єднання (соціального, громадського, виробничого) для досягнення поставлених правових цілей, а й взаємну правову відповідальність, а й про узгодженість індивідуальної та колективної правосвідомості та правового поведіння в найбільш принципових питаннях.

За концептуальними положеннями теорії держави і права сучасні правові системи функціонують і в індивідуалістичній формі. Суб'єктом індивідуальних правових систем є людина. Так, для індивідуальних правових систем властиво правове цілепокладання, отже, стверджувати про правові стратегії не вбачається доцільним і для такого різновиду правових систем є неприйнятним [2].

Говорячи про правову стратегії в індивідуальних правових системах як про лінію правової поведінки окремого індивідуума, слід усвідомлювати те, що для будь-якого суб'єкта правовідносин не є об'єктивною реальністю. Ці правові відносини відображають лише моделі правової поведінки, отже, правові стратегії в індивідуальних правових системах у такому ракурсі можна вважати генеральними лініями такої поведінки. Для того щоб визначити, у чому саме полягають генеральні лінії поведінки індивідуума, які обирає той чи той суб'єкт правовідносин, слід сягнути від рівня абстрактно теоретичних міркувань про зміст права до рівня практичної реалізації прав і обов'язків [5]. На нашу думку, розмірковувати про сказане вище можна з певною часткою умовності. Разом з тим можна стверджувати, що індивідуальне право, будучи результатом індивідуальної правової поведінки, завжди унікальне, так само, як є унікальною кожна людина, таким чином і правові стратегії найчастіше є унікальними за змістом і механізмом правової реалізації [2].

Література:

1. Балинська О. Семіотика права: монографія. Львів: Львівське ДУВС, 2013. 416 с.
2. Вступ до теорії правових систем: монографія; за заг. ред. О. В. Зайчука, Н. М. Оніщенко. Київ: Юридична думка, 2006. 432 с.
3. Копійка Я.С. Економічна сутність ТНК та особливості нормативно-правового регулювання їх на території України. *Управління розвитком*. 2014. № 6 (169).
4. Дахно І.І. Міжнародне економічне право: у кн.: Міжнародно-правове регулювання діяльності транснаціональних корпорацій: URL: ecoline.com.ua
5. Заєць В.А. Правове регулювання діяльності ТНК. URL: https://3222.ua/article/pravove_regulyuvannya_dyalnost_tnk.htm
6. Резніков О., Вінгловська О. Принцип верховенства права і проблеми його забезпечення в Україні. URL: https://yurincom.com/legal_practice/analychna_yurysprudentsiia/pryntsyp-verkhovenstva-prava-i-problemy-joho-zabezpechennia-v-ukraini/

СКЛАДОВІ ЕЛЕМЕНТИ ДЕРЖАВНОГО РЕЖИМУ ТА КРИТЕРІЇ ДЕМОКРАТИЧНОСТІ

Корнейко Олександр Миколайович

*аспірант Східноєвропейського національного університету
ім. Лесі Українки*

Протягом останніх років, Україна зіштовхнулася з важливим і, водночас, складним завданням: ґрунтовною перебудовою державних інститутів та системи управління для досягнення істинного демократизму. В свою чергу, в теорії держави та права, поняття демократизму невідривно пов'язане з категорією державного режиму. Для того, щоб визначити способи, через які держава може стати демократичною в реальності, а не в декларативній площині, необхідно чітко визначити основні критерії, яким вона повинна відповідати для цього.

Аналіз існуючих дефініцій державного режиму дозволяє прийти до інтегрованого розуміння цього поняття. Так, державний режим може бути визначено як *сукупність методів, форм, прийомів та засобів реалізації владних повноважень, що реально застосовуються органами державної влади при виконанні ними основних функцій держави та цілей, поставлених перед ними*. Однак, як і будь-яка дефініція, описаний підхід є надмірно широким та нечітким, щоб могли бути реально застосованим у практичній площині. Тому, виникає потреба визначити елементи, які

входять до складу державного режиму, будучи критеріями для характеризування конкретних країн як демократичні чи недемократичні.

На даний момент, жодні вітчизняні нормативно-правові акти не закріплюють ці критерії. Водночас, правова доктрина не виробила єдиного підходу до їх визначення. В. Толстенко пропонує застосовувати широкий критерій, який приписує класифікувати державу як демократичну, якщо вона певним чином взаємодіє з суспільством [3, с.41]. Не варто й казати, що такий підхід видається аж надто нечітким. Значно більш детальною є класифікація, сформульована В. Лемаком та Т. Попович на основі аналізу діяльності міжнародної правозахисної організації «Freedom House». Організація виділяє наступні показники як ключові для визначення державного режиму: виборчий процес, громадянське суспільство, державне управління на рівні країни, незалежні засоби масової інформації, судовий устрій і незалежність судів, місцеве демократичне управління, корупція [2, с.179]. Зазначений перелік виділяє основні сфери, що мають бути взяті до уваги, проте не конкретизує вимоги до них, необхідні для імплементації цієї інформації в практичні реформи.

Проаналізувавши та переосмисливши ці показники, В. Лемак та Т. Попович запропонували власне бачення вказаних критеріїв, віднісши до них 1) роль прав людини в державно-організованому суспільстві, 2) ступінь участі народу в здійсненні публічної влади, 3) ступінь забезпечення верховенства права, 4) ступінь відкритості публічної влади, 5) ступінь впровадження законодавчих умов для активного громадянського суспільства. [2, с.180]

Ще один існуючий доктринальний підхід розкриває складові частини державного режиму через визначення його демократичної форми. Так, демократичний режим держави описується як спосіб реалізації функцій органів державної влади, при якому вони здійснюються за реальної і широкої участі громадян та їх об'єднань у формуванні та здійсненні державної політики, утворенні та функціонуванні державних органів, і дотриманні основних прав людини. В свою чергу, при антидемократичному режимі, функції держави здійснюються без можливості реального впливу громадян та об'єднань громадян на управління, основні права людини є порушеними або обмеженими, а реальна влада зосереджується в руках особи чи групи осіб, які є непідконтрольними та непідзвітними народу. [1, с. 22] Як бачимо, проаналізована дефініція фокусує основну увагу на ролі громадянина в державі і, фактично, розкриває сутність державного режиму через рівень доступу людини до здійснення державної влади в усіх її проявах.

Беручи до уваги всі матеріали, досліджені вище, видається можливим сформулювати уніфікований перелік критеріїв, що можуть бути використані для визначення державного режиму. Він може включати

наступні елементи: 1) Рівень дотримання прав людини з боку владних органів; 2) Верховенство права; 3) Наявність у громадян інструментів контролю за діяльністю владних органів; 4) Доступ громадян до публічної влади; 5) Законодавчі умови для функціонування громадянського суспільства; 6) Поділ влади.

Беручи їх до уваги, демократичним державним режимом буде вважатися така форма реалізації державними органами владних повноважень, при якій: 1) Влада гарантує та не порушує основні права людини та громадянина; 2) Забезпечено верховенство права; 3) Органи державної влади є підконтрольними та підзвітними громадянам, і громадяни мають реальні інструменти для здійснення такого контролю; 4) Громадяни мають доступ до публічної влади та можливість бути вільно обраними до органів державної влади; 5) Створено законодавчі умови для функціонування громадянського суспільства; 6) Наявний реальний поділ влади та створено механізм стримувань та противаг для забезпечення незалежності гілок влади.

Розуміння суті демократії та визначення критеріїв, яким держава повинна відповідати, щоб бути демократичною, є надзвичайно важливими завданнями в процесі перебудови управлінських процесів. Будь-які реформи починаються з ідентифікації цілей, і визначення елементів демократизму, яким держава повинна відповідати, може вважатися постановкою орієнтирів, що не дадуть суспільству збитися з правильного курсу на шляху до змін.

Література:

1. Колодій, А.М., Копейчиков, В.В., Лисенков, С.Л., Пастухов, В.П., Сумін, В.В., Тихомиров, О.Д. Теорія держави і права. Навчальний посібник. - К., Юрінформ, 1995. – 189 с.
2. Лемак, В. В. Державний режим як теоретико-правова категорія (поняття, критерії для видової класифікації) [Електронний ресурс] / В. В. Лемак, Т. П. Попович // Публічне право. - 2014. - № 4. - С. 177-182.
3. Толстенко, В.Л. Форма держави і засоби її конституційно-правового закріплення / В. Толстенко // Юридична Україна. - 2013. - № 8. - С. 37- 44.

Науковий керівник: Карпічков Віталій Олександрович, кандидат юридичних наук, асистент кафедри історії права та держави юридичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка

МІСЦЕ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ В СИСТЕМІ ПОДІЛУ ВЛАДИ

Куценко Роксолана Віталіївна

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Конституція України (ст. 6) закріплює принцип поділу влади на законодавчу, виконавчу та судову в якості одного з провідних принципів основ конституційного устрою. Це означає, що закріплена певна самостійність кожного органу влади; чітко розділена їх компетенція; кожний орган влади наділений можливістю протиставляти свою думку рішенню іншого органу, контролюючи при цьому його дії.

Особливе місце в системі органів державної влади, при цьому, займає Президент України, який уособлює державну владу в цілому, що і визначає статус Президента в політичному житті суспільства. Президент як глава держави одночасно є найвищою посадовою особою в державі і відповідно наділяється повноваженнями виступати від її імені.

Місце Президента України в системі стримувань і противаг полягає насамперед у здійсненні своєрідної арбітражної функції. У конституціях окремих країн арбітражна функція президента закріплена на конституційному рівні. Так, ст. 5 Конституції Франції, зокрема, вказує: “Президент Республіки слідкує за дотриманням Конституції. Він забезпечує своїм арбітражем нормальне функціонування публічних влад, а також правонаступництво держави”. Прерогатива забезпечення належного функціонування державних органів закріплюється і за Президентом Румунії. Саме з цією метою “він наділений правом посередництва між владами держави”. Ст. 80.2 Конституції Румунії гласить: “Президент забезпечує дотримання Конституції і нормальне функціонування публічної влади. З цією метою Президент діє в якості посередника між органами державної влади...”. Сама ідея “президентського арбітражу” знайшла відображення і в основних законах таких держав зі змішаною формою правління як Білорусь, Вірменія, Казахстан, Росія. Однак аналіз самого тексту відповідних конституцій не дає підстав стверджувати, що президенти цих країн наділені відповідними арбітражними повноваженнями.

Аналіз повноважень Президента України дозволяє зробити висновок, що він не входить до жодної з гілок влади і це дає йому можливість виступати в якості арбітра між ними. Тому саме положення глави держави, який забезпечує збалансованість влад, функціонування державного механізму в режимі консенсусу, а відтак зобов’язує Президента діяти в ролі арбітра і забезпечує узгодженість позицій різних владних структур, пошук компромісних рішень з метою повноцінної реалізації положень Основного Закону. Проте, дана модель президентства

не є оптимальною. На сьогодні найважливіші повноваження Президента закріплені в Конституції України, а решта визначені законами України ("Про міжнародні договори України", "Про оборону України", "Про громадянство України" та ін.). Якісний рівень правового регулювання компетенції Президента України є передумовою ефективного функціонування цього інституту та й усього державного механізму в цілому.

Фактичне місце і роль Президента України в системі влади впливають як з положень Конституції, що стосуються його повноважень, так і з державної практики. Якщо виходити з аналізу ст. ст. 6 і 102 Конституції України, то президентська влада не може розглядатися як така, що входить у систему поділу влади як визнана самотійна гілка влади. Це впливає передусім із того, що в Конституції така гілка влади не передбачена. Крім того, згідно зі ст. 102 Конституції Президент, він характеризується як глава держави, що характерно для всіх парламентських республік, в яких ця фігура аж ніяк не претендує на статус самотійної гілки влади. В той же час ч. 2 ст. 102 Конституції визначає Президента як гаранта державного суверенітету, територіальної цілісності України, додержання Конституції, прав і свобод людини і громадянина. Слід зауважити, що якби такі повноваження належали виключно Президенту, то це ставило б його над усіма традиційними гілками влади і була б порушена властива поділу влади рівновага між гілками влади, що є найважливішою умовою здійснення цього принципу.

Між тим виконання відповідних завдань є функцією не тільки Президента, а й усіх інших гілок влади, усієї системи її центральних і місцевих органів, кожен з яких діє у цьому напрямі своїми специфічними методами. Так, п. 1 ст. 116 Конституції спеціально підкреслює роль Кабінету Міністрів України як органу, який забезпечує державний суверенітет і економічну самотійність країни. Щодо територіальної цілісності України, то, віддаючи належне важливості діяльності в цьому напрямі Президента, слід наголосити, що найбільш вагома гарантія цієї цілісності встановлена ст. 73 Конституції, яка передбачає вирішення питання про зміну території України виключно шляхом всеукраїнського референдуму. Водночас значну роботу по забезпеченню як додержання Конституції, так і охорони прав громадян виконують й інші державні органи, в першу чергу судові та контрольно-наглядові.

Також потрібно враховувати наявність досить розгалуженої Адміністрації Президента, повноваження якої в Конституції чітко не визначені і яка, допомагаючи Президентові у здійсненні його повноважень, також виконує функції, що відносяться до сфери діяльності виконавчої влади. Отже, у цій сфері фактично діють три структури — Президент, Адміністрація Президента та Кабінет Міністрів, повноваження

яких не завжди мають, але потребують чіткого розмежування. Адміністрація Президента певною мірою дублює діяльність Кабінету Міністрів.

Отже, Президент України володіє досить широкими можливостями впливати на всі ланки державного апарату. Враховуючи, що Президент України обирається безпосередньо народом, він володіє всіма реальними можливостями бути вагомим конкурентом Парламенту у всіх сферах прийняття державно значущих рішень. Сьогодні є всі підстави вважати Україну парламентсько-президентською республікою, в якій Президент володіє досить широкими повноваженнями. Завдяки пов'язаності системи стримувань і противаг з іншими гілками влади Президент України справляє певний вплив на всю систему поділу влади.

Література:

1. Положення Президента України в системі поділу влади: політико-правовий аспект // Вісник Львівської комерційної академії. Серія – гуманітарні науки. – Львів: Видавництво Львівської комерційної академії. – 2005. – Випуск 5. – С. 113-120.
2. Процюк І.В. Про державно-правову природу влади Президента України в системі розподілу влад // Вісник Проблеми Конституційного права. – 1999. – С. 51-56.
3. Серьогіна С.Г. Компетенція Президента України: теоретично-правові засади: автореф. дис... канд. юрид. наук 12.00.02. – 1998. – С. 8-12.

Науковий керівник: Процюк Ігор Валерійович, доктор юридичних наук, професор кафедри теорії та філософії права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ПРАВА ЛЮДИНИ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ ДОКТРИНИ ПРАВА

Пильгун Наталія Василівна

кандидат юридичних наук, доцент кафедри теорії та історії держави та права, юридичний факультет, Національний авіаційний університет

Крутась Владислава Олексіївна

студентка, юридичний факультет, Національний авіаційний університет

Права людини займають одне з провідних місць у свідомості сучасної людини. У правовій теорії існує два домінуючих підходи до праворозуміння: позитивістська концепція права і природноправова. На

даний час позитивістська концепція права є домінуючою у правників, а друга виступає як історичний феномен.

Концепція природного права, як прийнято вважати, бере свій початок ще з античності. Його представниками були: Гомер, Гесіод, Піфагор, Платон, Арістотель та ін. Суміш властивого тому часу гуманізму і нових політичних та економічних тенденцій зумовили виникнення концепції природних прав людини. На той час набирала популярності ідея про те, що кожна людина від народження має певні права, які належать індивіду в силу самої його природи, а отже, ніяка влада не може їх обмежити чи скасувати. Кожен правник-теоретик мав своє бачення прав людини і в залежності від своїх уподобань формулював перелік невід'ємних «свобод». Це створювало ситуацію, коли остаточну кодифікацію прав людини виробляла все та ж держава. Саме вона в кінцевому підсумку визначала, якими правами варто наділити громадянина. Основу концепції природного права складає те твердження, що існують права, існування яких не залежить від волі влади. В той же час, саме влада завше встановлює перелік прав людини, у всіх інших випадках, ми б зустрілися з проблемою суб'єктивності. Розглядаючи теорію природного права, ми стикаємося зі ще одним протиріччям. Серед прав, які гарантуються природою, прийнято називати «право на власність». У всякому разі, воно закріплюється Декларацією прав людини і громадянина, яка стала своєрідною кодифікацією природних прав [1, С.99].

Представники доктрини юридичного позитивізму стверджують про те, що права людини – це ті свободи, які нам дає і гарантує держава. Немає жодних відсилань до природного виникнення права, проблема в іншому: дехто з науковців стверджує про те, що позитивізм глибоко антигуманний в своїй основі. Природно-історичне обґрунтування людських прав у сучасній світовій політичній думці явно переважає. Поняття прав людини вживається широко і вузько. В широкому значенні права людини охоплюють весь спектр, найширший комплекс прав і свобод особи, їх різноманітні види. У вузькому значенні розуміються тільки ті права, що не надаються, а лише охороняються і гарантуються державою, діють незалежно від їх конституційно-правового закріплення і державних кордонів. Це рівність усіх людей перед законом, право на життя і тілесну недоторканність, повага людської гідності, свобода від довільного, незаконного арешту або затримання, свобода віри і совісті, право батьків на виховання дітей, право на опір гнобителям тощо [2, С.58].

Існує безліч тенденцій сучасного розвитку прав людини, все ширше запроваджується у суспільну свідомість уявлення про те, що саме людина є первинним, головним суб'єктом права; дедалі ширше запроваджується у

свідомість суспільства розуміння прав людини як соціально-історичного явища; розповсюдження принципу правової рівності на все більше коло людей; збільшення «каталога» прав людини, якому, проте, не завжди відповідають реальні можливості задоволення деяких прав (тобто у ряді випадків права людини фіксуються у законодавстві «достроково», «випереджувально»); зростання кількості країн, які допускають наддержавний (міжнародний) контроль за станом дотримання прав людини [3, С. 245-252].

Внаслідок того, що після Другої світової війни права людини поступово переставали бути лише внутрішньою справою держав, виникла, утверджується та набуває дедалі більшого поширення ідея утворення нового міжнародного правового порядку. Серед найважливіших його рис слід відзначити такі як: універсалізація концепції прав людини, поширення її на дедалі більшу кількість держав; поширення примату, верховенства норм міжнародного права щодо норм внутрішньодержавного законодавства з питань прав людини; об'єктивна поінформованість світової громадськості про стан дотримання прав людини у різних країнах; утворення і розгортання діяльності неурядових (громадських та інших) організацій із захисту прав людини, їх державна підтримка; підвищення ефективності міжнародних контрольних механізмів щодо захисту прав людини [4].

Яскравим проявом наведених тенденцій стала друга Всесвітня конференція з прав людини, організована ООН у Відні в червні 1993 р. Зазначені тенденції повинні враховуватись при загальній оцінці стану законодавства сучасної України з питань прав людини і громадянина та при підготовці відповідних законодавчих пропозицій [5, С.79; С.21-25].

Українська правова держава багато уваги приділяє не тільки забезпеченню прав і свобод громадян, а й суворому додержанню всіма громадянами покладених на них обов'язків перед суспільством. Права і свободи людини і громадянина є однією із найважливіших суспільних цінностей, головним об'єктом більшості конституційно-правових відносин [5, С.1-14].

Отже, важливим елементом конституційно-правового статусу людини і громадянина є гарантії цих прав і свобод. Під гарантіями людини і громадянина прийнято розуміти систему умов і засобів, юридичних механізмів забезпечення належної реалізації визначених Конституцією та законами України прав і свобод людини і громадянина. Також гарантії прав людини представлені інститутами власності, економічного плюралізму, свободи підприємницької та господарської діяльності та, в свою чергу, передбачають наявність розвиненого громадянського суспільства, соціальної держави, громадського контролю. Тобто, виходячи із вище наведеного, можна зробити висновок, що

гарантії конституційних прав і свобод виражені в наявності розвиненої національної культури та культури національних меншин, повагою до прав і свобод як до традиційних духовних цінностей. Конституція України та інші нормативно правові акти також встановлюють загальні принципи нормативно-правових гарантій, які визначають права громадян, мають бути доведені до відома населення у порядку, встановленому законом громадянина.

Література:

1. Скакун О. Ф. Теорія держави і права : підруч. / О. Ф. Скакун. –Х. : Консум, 2001. – 656 с. - С. 99
2. Андрусяк Т. Г. Історія політичних і правових вчень / Т. Г. Андрусяк, Ф. П. Шульженко. – К. : Юрінком Інтер, 1999. – 304 с. - С.58
3. Лазур Я. В. Розвиток прав і свобод громадян у період античності / Я. В. Лазур // Публічне право. – 2011. – № 3. – С. 245–252.
4. Сухомлинський В. А. Основні тенденції розвитку прав людини [Електронний ресурс] / В. А. Сухомлинський – Режим доступу до ресурсу: <https://studfiles.net/preview/5550120/page:7/>.
5. Бойл, Кевін. Фондовий захист прав людини: Всесвітня конференція з прав людини, Відень 1993 // Політика та права людини / Beetham, David. - Вілей-Блеквелл, 1995. - С. 79. - С. 21-25

СУБ'ЄКТИ ЗДІЙСНЕННЯ ПРАВОВОГО МОНІТОРИНГУ

Бахтіна Юлія Сергіївна

*викладач кафедри правових дисциплін Одеського інституту ПрАТ "Вищий
навчальний заклад "Міжрегіональна Академія Управління персоналом"*

Правовий моніторинг в Україні – явище досить нове, не до кінця вивчене. Незважаючи на певну фрагментарну моніторингову діяльність, яку виконують окремі суб'єкти, немає концептуальності в організації та проведенні правового моніторингу. А отже, можна говорити про те, що процес становлення моніторингової діяльності надто затягнувся. У вітчизняній літературі суб'єкти правового моніторингу розподіляють на такі групи: 1) на державні органи та громадян і їх об'єднання [1, с.19]; 2) на органи держави, наділені правом створювати нормативно-правові акти чи вносити до них зміни; суб'єкти, спеціально уповноважені для проведення моніторингу; недержавні формування, починаючи з об'єднань громадян і завершуючи правосвідомими громадянами [2, с. 38; 3, с. 144-147].

Другий варіант вбачається більш розгалуженим, оскільки розмежовує органи державної влади на ті, що приймають та змінюють нормативно-правові акти (Верховна Рада України, Президент України, Кабінет Міністрів України) та спеціально уповноважені для проведення моніторингу (Міністерство юстиції України, Інститут законодавства Верховної Ради України, Рахункова Палата, Центральна виборча комісія, Уповноважений Верховної Ради України з прав людини тощо). Проте, прибічники другої класифікації не надають великого значення діяльності громадському сектору, зазначаючи, що «значущість їхніх висновків мінімальна» [2, с.39; 3, с.147]. З такою позицією ми не погоджуємось, оскільки громадські об'єднання в наш час мають істотний вплив особливо в антикорупційних питаннях. Вони здійснюють моніторинг безпосередньо на регіональному рівні відносно конкретних ситуацій та потім поширюють цю інформацію серед населення, можуть звертатись до уповноважених органів стосовно порушення кримінальної справи щодо винних осіб. Тому зменшення їхньої ролі в процесі правового моніторингу не дозволяє використовувати весь потенціал даної діяльності. Таке обмеження спотворюватиме результати моніторингу, оскільки державні органи можуть не надавати зібрану інформацію в повному обсязі з метою приховування законодавчих помилок.

Що стосується нормотворчих державних органів, то для організації і проведення моніторингової діяльності у їх складі мають функціонувати спеціальні відділи, управління, департаменти, на яких покладатиметься обов'язок здійснювати правовий моніторинг. Мабуть, ключову позицію серед суб'єктів моніторингу займають спеціально уповноважені суб'єкти, серед яких важливе місце займають Міністерство юстиції України та Інститут законодавства Верховної Ради України.

За словами директора Інституту законодавства Верховної Ради України (далі – Інститут) О. Копиленка «моніторинг законодавства є постійним і послідовним напрямом діяльності Інституту, який охоплює низку складових науково-практичного, методологічного, прогностичного характеру» [4]. Структурним підрозділом Інституту є відділ моніторингу ефективності законодавства, що здійснює періодичне інформування Апарату Верховної Ради України та громадськості з проблемних питань моніторингу законодавства України. В Інституті постійно проводиться певна моніторингова робота, лише за останні місяці обговорено законодавче забезпечення парламентського контролю в оборонно-промисловому комплексі України, удосконалено антикорупційне законодавство, безпекові аспекти правового регулювання децентралізації в Україні, а також узагальнено пропозиції й рекомендації щодо переосмислення підходів до реалізації основних засад національної безпеки.

Стосовно іншого уповноваженого суб'єкта правового моніторингу, то згідно Положення про Міністерство юстиції України на нього покладається ряд завдань, які є елементами правового моніторингу. Серед них: розроблення проектів законів та інших нормативно-правових актів; розроблення пропозицій щодо вдосконалення законодавства; узагальнення практики застосування законодавства; здійснення правової, гендерно-правової, антикорупційної експертизи проектів нормативно-правових актів; підготовка зауважень і пропозицій до прийнятих законів; розроблення планів законопроектної роботи; координація діяльності міністерств та інших центральних органів виконавчої влади з питань систематизації законодавства; інформування громадськості про стан реалізації державної політики тощо [5].

Одним з важливих положень, що пропонують вітчизняні науковці – це запровадження єдиної установи, яка б централізовано займалась організацію і проведенням правового моніторингу. Не заперечуючи дану точку зору, вважаємо, що першечерговою та менш затратною задачею буде розроблення та затвердження концепції правового моніторингу, закріплення обов'язковості проведення такої діяльності на законодавчому рівні. І тільки після цього можна піднімати питання про створення такого центру.

Література:

1. Градова Ю. В. Поняття, суб'єкти та об'єкти правового моніторингу. Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. 2009. №47. С.14-23.
2. Косович В.М. Правовий моніторинг як засіб вдосконалення нормативно-правових актів України. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. 2012. № 3. С. 31-44.
3. Онищук І. І. Правовий моніторинг: теоретичні та прикладні засади : дисер. ... доктора юрид. наук, спеціальність: 12.00.01 - теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень, Київ. : Національна академія внутрішніх справ. 2018. 554 с.
4. Національна безпека: сучасні виклики та реалії. Голос України. 31 жовтня 2018. URL: <http://www.golos.com.ua/article/309381> (дата звернення 13 лютого 2019 р.)
5. Положення про Міністерство юстиції України, затв. Указом Президента України від 6 квітня 2011 року № 395 URL: <http://www.minjust.gov.ua/33> (дата звернення 13 лютого 2019 р.)

ОСНОВНІ ПЕРЕВАГИ «COMMUNITY POLICING»

Дмитрів Руслана Ігорівна

слухач магістратури,

Львівський державний університет внутрішніх справ

Суть Community Policing полягає в налагодженні партнерських відносин між поліцейськими, громадою та місцевою владою, де кожен усвідомлює відповідальність за власну безпеку, а поліція у своїй діяльності відштовхується від конкретних потреб громадян.

Ідея взаємодії поліції з громадянами «по-новому» виникла в США, в 60-х роках минулого століття, як один з наслідків всеохоплюючого Руху за громадянські права. Вже у 80-х оформлена концепція отримала назву community policing, а в 90-х була закріплена на законодавчому рівні [1].

Гучні злочини, такі як, наприклад, теракти в США та Європі, показали, що отримання й обробка інформації на ранніх стадіях є дуже важливою в попередженні та запобіганні злочину. Цей факт з новою силою привернув увагу як спеціалістів, так і суспільства, до розвитку інструментів Community Policing. Методи поліцейської діяльності, орієнтованої на громаду, стають все більш популярними у всьому світі, оскільки представники поліції все ясніше усвідомлюють протиріччя між тим, що вони роблять і тим, що вони, згідно суспільної думки, повинні

робити. Навіть якщо поліція працює якісно та професійно, затримує злочинців і розкриває злочини, суспільство все одно не задоволене роботою поліції і не розуміє її призначення. Тому в роботі поліції потрібно більше акцентувати увагу на тих аспектах, які важливі саме в повсякденному житті людей, і посилюють почуття безпеки безпосередньо за місцем їх проживання. Разом з тим, впровадження превентивних (попереджувальних) методів роботи поліції, які є можливими лише за співпраці різних груп суспільства з поліцією, якісно впливає як на рівень безпеки, так і на ставлення громадян до поліції.

Країни колишнього соцтабору, які раніше за Україну стали на шлях демократичного розвитку, вже мають свій досвід запровадження поліцейської діяльності, орієнтованої на громаду. Тому для України, буде корисно пильніше придивитися до методів роботи поліції з суспільством в таких країнах як, наприклад, Чехія чи Латвія.

В світлі реформ, які мають місце в Україні, Community Policing є надзвичайно актуальною та важливою темою, розвиток і реалізація якої позитивно позначиться на усіх сферах життя суспільства [2].

Поетапна реорганізація ОВС України передбачає їх перетворення на багатофункціональне відомство європейського зразка, на яке покладається реалізація адміністративно-розпорядчої функції у сфері забезпечення внутрішньої (публічної) безпеки на засадах багатопрофільності, демілітаризації і розумної децентралізації управління і спрямована на впровадження нової моделі організаційної роботи органів поліції з їх переорієнтацію на виконання обслуговуючої (сервісної) функції і підвищення культури поліцейської роботи. Реалізація в Україні прийнятої в США та інших європейських країнах концепції «community policing» передбачає надання територіальним органам поліції широких можливостей для самостійних дій з урахуванням особливостей криміногенної обстановки й очікувань населення та оптимально поєднує принципи підзвітності й тісної співпраці з населенням. «Community policing» – це філософія стилю управління та стратегії діяльності правоохоронних органів на засадах партнерства з населенням, відповідно до його потреб та нагальних проблем. Головною метою є створення та підтримування активної та тісної співпраці з громадянами в атмосфері довіри один до одного, що допоможе як найкраще аналізувати проблеми так і якісно знаходити їх вирішення, таким чином втілюючи в життя сервісну функцію поліції. Європейський вибір – це система послідовних реформ, спрямованих на втілення європейських цінностей: розвиток стабільності, демократія, громадське суспільство тощо [3].

Отже, поглиблення партнерської взаємодії поліції і громадськості є могутнім чинником розбудови правової демократичної держави. Внаслідок цього шляхами покращення цього соціально-правового

інституту щодо захисту прав громадян, забезпечення публічної безпеки та створення безпечного середовища є: – закріплення у тексті Закону України «Про Національну поліцію» визначення поняття та форм партнерської взаємодії поліції і населення; – забезпечення безпосереднього діалогу між поліцією і громадськістю під час особистих зустрічей громадян із керівниками органів Національної поліції, найкращими поліцейськими тощо; – підтримання позитивного іміджу поліції (підвищення рівня професійної компетентності поліцейських, вивчення провідного зарубіжного досвіду участі громадськості в поліцейській діяльності та його адаптація в Україні).

Європейський вектор розвитку та безпеки України, реформування правоохоронної системи не може бути забезпечений без широкого врахування громадської думки, що, відповідно, вимагає покращення системи вивчення та моніторингу громадської думки як основного засобу формування позитивного іміджу поліції в українській державі [4].

Література:

1. Community policing: партнерські відносини між поліцейськими, громадою та місцевою владою [Електронний ресурс] – Режим доступу <https://www.prostir.ua>
2. Історія виникнення філософії поліцейської діяльності, орієнтованої на громаду /Іван Юрчик //Асоціація УМДПЛ [Електронний ресурс] – Режим доступу <http://police-access.info>
3. Принцип «Community policing» як інтегральна складова роботи правоохоронних органів щодо профілактики девіантної поведінки неповнолітніх з особливими потребами / Д.О. Ніколенко, І.А. Григоренко. –УДК 343.915:351.766.2
4. Розвиток та зміцнення взаємодії Національної поліції України та населення на засадах партнерства – основа ефективної реалізації природоохоронної функції держави / Ірина Казанчук // [Електронний ресурс] – Режим доступу http://vjhr.sk/archive/2016_4/part_2/19.pdf

Науковий керівник: Йосифович Данило Ігорович, кандидат юридичних наук, доцент, полковник поліції, завідувач кафедри адміністративного права та адміністративного процесу факультету №3 Інститут з підготовки фахівців для підрозділів Національної поліції, Львівський державний університет внутрішніх справ

ВІДКРИТІСТЬ ПРАВООХОРОННОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ – ВАЖЛИВИЙ АСПЕКТ В ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ПРАВОПОРЯДКУ

Заяць Ольга Степанівна

*доцент кафедри цивільно-правових дисциплін, Львівський державний
університет внутрішніх справ*

На даний момент в Україні відбувається реформування правоохоронної системи, зокрема відбуваються зміни в сучасному українському соціумі, його економічній, політичній, сферах які впливають на процес формування нових взаємовідносин між державою та громадянським суспільством. Дані зміни стосуються й такого державного інституту, як органи правопорядку. Поліція (фр. Police, від дав.-гр. ἡ πολιτεία — «державна») — орган державної влади (система державних органів), що займається охороною громадського порядку і боротьбою з правопорушеннями (в тому числі зі злочинністю). Разом зі службою безпеки, розвідувальними та контррозвідувальними органами, а також деякими іншими спеціалізованими органами, поліція становить правоохоронний механізм держави. Відповідно до Закону України «Про національну поліцію», Національна поліція України - центральний орган виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічного порядку та громадської безпеки [1]. Поліція призначена для захисту життя, здоров'я, прав і свобод громадян України, іноземних громадян, осіб без громадянства; для протидії злочинності, охорони громадського порядку, власності та для забезпечення громадської безпеки. Поліція інформує органи влади, населення, засоби масової інформації про свою діяльність, стан громадського порядку та заходи щодо його зміцнення та інше. Важливим аспектом в діяльності Національної поліції України є підвищення рівня довіри населення до правоохоронних органів, та налагодження дієвого механізму взаємодії поліції з громадськістю. За даними статистичних досліджень рівень довіри населення України до поліції становить від 40% до 55%. Надія на оперативність правоохоронних органів, що забезпечують громадський порядок і борються з правопорушеннями, виявилась значно перебільшеною, що призвело до відродження громадських інститутів протидії порушникам громадського порядку та злочинцям [2, с.22-23]. В Україні діє велика кількість громадських формувань, які виявляють ініціативу для подальшої співпраці з правоохоронними органами з приводу забезпечення правопорядку, залишається тільки створити дієвий механізм для подальшої спільної боротьби і попередження злочинності. Оскільки на органи внутрішніх справ держава поклала функції щодо безпосереднього

забезпечення охорони громадського порядку та суспільної безпеки, їм належить провідна роль в організації взаємодії із громадськістю, що бере участь в охороні правопорядку [4, с. 43]. Для забезпечення саме принципу відкритості діяльності органів національної поліції та їх зв'язку з населенням застосовуються такі форми взаємодії органів внутрішніх справ із громадянами та громадськими формуваннями, що беруть участь в охороні правопорядку:

- ✓ Обмін інформацією про стан громадського порядку й суспільної безпеки.

- ✓ Смільне планування та проведення заходів щодо забезпечення охорони громадського порядку й суспільної безпеки та профілактики й припинення правопорушень.

- ✓ Надання органами внутрішніх справ сприяння й підтримки громадськими формуваннями у виконанні покладених на них завдань щодо правопорядку.

- ✓ Навчання співробітниками органів внутрішніх справ членів громадських формувань методам і формам профілактики правопорушень; проведення з ними роботи із правового навчання; падання методичної та іншої допомоги у плануванні й обліку їх діяльності.

- ✓ Направлення органами внутрішніх справ матеріалів про правопорушення у громадські формування для розгляду і здійснення відповідних заходів громадського впливу до правопорушників.

- ✓ Направлення громадськими формуваннями матеріалів про правопорушення в органи внутрішніх справ, якщо при розгляді справи про правопорушення громадське формування буде переконане у необхідності притягнення правопорушника до кримінальної або адміністративної відповідальності.

- ✓ Співробітництво громадян з органами внутрішніх справ щодо охорони правопорядку на договірно-оплачуваній основі здійснюється за рахунок коштів органів внутрішніх справ [1].

Як ми можемо бачити, в Україні на законодавчому рівні чітко визначені основні форми взаємодії населення з поліцією, залишається тільки досягнути того рівня правосвідомості населення нашої країни, за якого громадяни будуть готові співпрацювати з органами правопорядку. Необхідним є підвищення рівня довіри до працівників національної поліції з боку населення, якого можна досягнути зовсім простим шляхом, за допомогою спрямування зусиль правоохоронних органів на допомогу особі в певних життєвих ситуаціях, зосередження зусиль поліції саме на превентивному аспекті їх діяльності, з метою попередження правопорушень, правоохоронні органи мали б представити стратегію запобігання злочинності як на державному, так і на місцевому рівнях. На жаль, для органів правопорядку це не було і поки що не є пріоритетом.

Простежуються поодинокі випадки превентивної роботи, наприклад, з питань безпеки дорожнього руху. Проте, щоб говорити про повноцінний комплекс заходів щодо запобігання злочинності, потрібно працювати з усіма групами населення щодо ідентифікації та попередження конкретних проблем безпеки. Тільки тоді це буде називатися превентивною діяльністю, а поки що бачимо безперервну боротьбу з наслідками [3, с.19].

На нашу думку, для забезпечення відкритості правоохоронної системи необхідно провести ще багато важливих заходів, але початковим з них можуть виступати різного роду публічні лекції з метою заклику громадян до співпраці з органами поліції, роз'яснення людям переваг такої співпраці, тому, що лише завдяки налагодження дієвого механізму співпраці громадськості з поліцією буде можливим підвищення ефективності діяльності правоохоронних органів та захисту прав і основоположних свобод громадян нашої держави.

Література:

1. Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII « Про Національну поліцію» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.
2. Бесчастний В. М. Імідж як складова успіху правоохоронця: до постановки проблеми / В. М. Бесчастний, О. В. Тимченко // Віче. – 2012. – №2.– 234 с.
3. Долгополов А. М. Організаційно-правові питання діяльності громадських формувань з охорони громадського порядку і державного кордону в Україні: Дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.07 / Долгополов Анатолій Миколайович. – К., 2008.- 128 с.
4. Музичук О. М. Організаційно-правові основи участі громадян в охороні громадського порядку і боротьбі з правопорушеннями : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Музичук Олександр Миколайович. – Х., 2003. – 192 с.

АДМІНІСТРАТИВНІ ДОГОВОРИ У СФЕРІ МАЛОЇ ПРИВАТИЗАЦІЇ

Розгон Олександр Григорович
викладач кафедри цивільно-правових дисциплін, Дніпровський
гуманітарний університет

У зв'язку із прийняттям Закону України «Про приватизацію державного та комунального майна» активізувались відносини у сфері малої приватизації. Так, кількість учасників, які брали участь в аукціонах

з продажу об'єктів малої приватизації, склала 6,5 тисячі, при цьому максимальна кількість учасників, що брали участь в одному аукціоні - 35. Кількість успішних аукціонів, проведених у системі ProZorro.Продажі протягом 2018 року - 6,6 тисячі [2].

Відповідно до ч. 1 ст. 26 «Оформлення угод приватизації» Закону України «Про приватизацію державного та комунального майна» під час приватизації об'єкта державної або комунальної власності шляхом його продажу на аукціоні, викупу між продавцем і покупцем укладається відповідний договір купівлі-продажу [8]. Як зазначає, Биков Р.Ю., в юридичному контексті приватизація – це майнова угода між суб'єктами приватизації, змістом якої є платне, частково платне або безоплатне відчуження державного майна [1]. Таким чином, сучасний стан процесу малої приватизації в Україні свідчить про важливу роль договірної врегулюванні цих відносин.

Підтвердженням тому є присвячений цьому 4 розділ «Договірні відносини приватизації» Закону України «Про приватизацію державного та комунального майна». Водночас, однією із новел Закону України «Про приватизацію державного та комунального майна» 2018 року стало залучення до процесу приватизації організатора аукціону та операторів електронних майданчиків, а саме юридичних осіб, що мають право використовувати електронний майданчик та діють відповідно до договору, укладеного з адміністратором електронної торгової системи, істотні умови якого визначаються Кабінетом Міністрів України. Типовий договір між організатором аукціону та операторами електронних майданчиків затверджується Фондом державного майна України [7]. З наведеної інформації вбачаються певні особливості таких договірних відносин, що пов'язано із реалізацією владних повноважень органів приватизації.

Відповідно до п. 16. ч. 1 ст. 4 Кодексу адміністративного судочинства адміністративний договір - це спільний правовий акт суб'єктів владних повноважень або правовий акт за участю суб'єкта владних повноважень та іншої особи, що ґрунтується на їх волеузгодженні, має форму договору, угоди, протоколу, меморандуму тощо, визначає взаємні права та обов'язки його учасників у публічно-правовій сфері і укладається на підставі закону [3].

Скворцов С.С. виокремлює обов'язкові і факультативні ознаки адміністративного договору. До обов'язкових ознак автор відносить такі: однією із сторін договору завжди виступає державний орган виконавчої влади; договір повинен укладатися для досягнення публічних інтересів. До факультативних: тісний зв'язок з адміністративним актом; юридичну базу договору складають норми адміністративного права; особлива процедура укладання договорів; договір виступає як юридичний факт. У роботі

відзначається, що обов'язкові ознаки за своєю природою є спеціальними, тобто вони присутні обов'язково у будь-якому договорі, у той час як факультативні можуть бути відсутніми у деяких видах договорів [9, с. 14]. На наш погляд, зазначені ознаки характерні і для договорів у сфері малої приватизації.

Важливою ознакою адміністративного договору є суб'єктний склад. Скворцов С.С. зазначає, що однією із сторін адміністративного договору завжди виступає державно-владний суб'єкт, що реалізує цілі, задачі і функції державного управління. Тому в адміністративному договорі завжди виражається державна воля [9, с. 13]. На наш погляд, ця ознака характерна і для договорів у сфері малої приватизації. Так, однією із сторін договорів купівля-продажу, що укладаються в процесі приватизації та в договорах між організатором аукціону та операторами електронних майданчиків завжди є державні органи приватизації чи місцеві ради, органи приватизації територіальних громад.

Публічним інтересом при укладенні договору є прискорення економічного зростання, залучення іноземних і внутрішніх інвестицій, зменшення частки державної або комунальної власності у структурі економіки України шляхом продажу об'єктів приватизації ефективному приватному власнику. Ці договори укладаються відповідно до Закону України «Про приватизацію державного і комунального майна» від 18 січня 2018 року, Постанов Кабінету Міністрів України [6; 5], Наказів Фонду державного майна України (ФДМУ) [4; 7]. Наказами регіональних відділень ФДМУ по областях затверджуються результати продажу об'єктів малої приватизації.

У сфері малої приватизації договір виступає як юридичний факт, який є єдиною підставою для наділення відповідними повноваженнями операторів електронних майданчиків та закріплення факту переходу права власності на об'єкт малої приватизації до приватної фізичної чи юридичної особи. Відповідно до ч. 2 ст. 26 Закону України «Про приватизацію державного і комунального майна» у змісті угоди приватизації передбачені її особливі умови, що відображають владні повноваження органів приватизації. А у типовому договорі про проведення електронних аукціонів з продажу об'єктів малої приватизації між організатором аукціону та оператором електронного майданчика відображаються делеговані владні повноваження зазначених суб'єктів.

З урахуванням зазначеного, ми вважаємо, що угоди приватизації та договори про проведення електронних аукціонів з продажу об'єктів малої приватизації між організатором аукціону та оператором електронного майданчика мають ознаки адміністративних договорів.

Література:

1. Биков Р.Ю. Ефективність приватизації державного майна в Україні. Державне управління: удосконалення та розвиток. - № 3. - 2009 – Режим доступу: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=35>
2. ДП «ПРОЗОРРО.ПРОДАЖІ» підбило підсумки за 2018 рік – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/ua/news/dp-prozorproprodazhi-pidbilo-pidsumki-za-2018-rik>
3. Кодекс адміністративного судочинства України від 6 липня 2005 року № 2747-IV // Голос України від 23.08.2005 — № 158
4. Про затвердження переліків об'єктів малої приватизації, що підлягають приватизації в 2018 році: Наказ Фонду державного майна України від 27.12.18 № 1637 – Режим доступу: http://www.spfu.gov.ua/userfiles/files/NAKAZ_1637_27122018.pdf
5. Про затвердження Порядку відбору операторів електронних майданчиків для організації проведення електронних аукціонів з продажу об'єктів малої приватизації, авторизації електронних майданчиків та визначення адміністратора електронної торгової системи: Постанова Кабінету Міністрів України від 10 травня 2018 р. № 433 // Урядовий кур'єр від 06.06.2018 — № 105
6. Про затвердження Порядку проведення електронних аукціонів для продажу об'єктів малої приватизації: Постанова Кабінету Міністрів України від 2018-05-10 № 432 – Режим доступу: <http://www.spfu.gov.ua/ru/documents/tagged-baza/spf-privatization-framework-adeq.html>
7. Про затвердження Типового договору про проведення електронних аукціонів з продажу об'єктів малої приватизації між організатором аукціону та оператором електронного майданчика: Наказ Фонду Державного майна України від 02.05.2018 № 592 – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0624-18#n14>
8. Про приватизацію державного та комунального майна : Закон України від 18 січня 2018 року № 2269–VIII // Відомості Верховної Ради України від 23.03.2018 – 2018 р. – № 12. – стор. 5. – стаття 68
9. Скворцов С.С. Адміністративний договір як засіб управлінської діяльності : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 «теорія управління; адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / С.С. Скворцов— Харків, 2005. — 27 с.

Науковий керівник: Макушев Петро Васильович, доктор юридичних наук, професор, Дніпровський гуманітарний університет

ФУНКЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ УПРАВЛІННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА ОПЕРАТИВНОГО РЕАГУВАННЯ

Самардак Ігор Михайлович

слухач магістратури, Львівський державний університет внутрішніх справ

Виконання завдань органами Національної поліції України щодо боротьби із злочинністю, забезпечення конституційних прав громадян та публічного порядку безпосередньо пов'язане з належною організацією та ефективним виконанням внутрішньо-організаційних функцій.

Аналітичну роботу розуміють як комплекс організаційних методів та методичних прийомів, метою яких є вивчення інформації про стан злочинності і публічного порядку, аналіз результатів практичної діяльності органів поліції, а також тих умов, в яких вони функціонують. Завдяки цьому можна виявити та дати оцінку проблемам, що виникають, сформулювати цілі, визначити об'єктивно необхідні функції, обґрунтувати структуру та підвищити ефективність діяльності системи [1, с. 78].

На даний час, аналітичне забезпечення становить самостійну систему, яка характеризується певними принципами організації й управління, що має властиві їй функції та чітко сформульовані цілі розвитку як на найближчий, так і на перспективний періоди, та складається, у свою чергу, з підсистем, між якими існують стійкі структурні зв'язки [2, с. 68].

Підрозділи організаційно-аналітичного забезпечення та оперативного реагування відіграють ключову роль в інформаційно-аналітичному забезпеченні органів поліції, що включає також забезпечення обігу інформації.

Управління організаційно-аналітичного забезпечення та оперативного реагування (далі - УОАЗОР) здійснюють координацію, аналіз, планування, контроль та узгодження діяльності структурних підрозділів апарату Головних управлінь Національної поліції (далі – ГУ НП) та відокремлених структурних підрозділів ГУ з питань забезпечення публічної безпеки і порядку, охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, протидії злочинності, а також надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги [3].

Вказані підрозділи забезпечують і здійснюють в межах своєї компетенції функції Національної поліції України щодо координації,

аналізу, планування, контролю та узгодження дій територіальних (міжрегіональних) органів, структурних (відокремлених) підрозділів поліції з реалізації державної політики у сфері забезпечення публічної безпеки і порядку, охорони та захисту прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави та протидії злочинності.

Можна виокремити наступні функції:

1. Збір інформації про криміногенну ситуацію на території обслуговування Національної поліції.

2. Підготовка інформаційних документів, що має на меті забезпечити зберігання інформації в діяльності підрозділів інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності органів Національної поліції.

3. Обмін інформацією з правоохоронними органами та іншими органами державної влади.

4. Інформування керівництва про стан виконання підрозділами Національної поліції покладених на них завдань.

5. Формування та ведення інформаційних ресурсів. Згідно зі ст. 25 Закону України «Про Національну поліцію» поліція формує бази даних, що входять до єдиної інформаційної системи Міністерства внутрішніх справ України [4].

В умовах стрімкого зростання інформаційних потоків і вкрай короткого терміну для прийняття рішень, першочерговим завданням постає створення для керівників різних рівнів, особливо органів державної влади та місцевого самоврядування, сучасного технологічного середовища, що сприяє оперативному аналізу інформації та прийняттю ефективних управлінських рішень як у поточних (планових), так і в надзвичайних (позапланових) кризових ситуаціях. Найважливішим елементом цього середовища є побудова ситуаційних центрів різних рівнів.

Утворені в системі Національної поліції ситуаційні центри – це підрозділи зі збору, опрацювання й аналізу інформації щодо рівня, структури і динаміки злочинності по всій Україні. Є ситуаційний центр Національної поліції, де проводиться лише збір та опрацювання інформації, і ситуаційні центри в місті Києві та областях, у складі яких працює служба «102».

Таким чином, інформаційно-аналітична робота в органах Національної поліції будучи однією із функцій процесу управління, завдяки підрозділам УОАЗОР трансформується у виконання вказаними підрозділами в межах своєї компетенції функцій Національної поліції України.

Література:

1. Ковтун І. В. Організаційно-аналітичне забезпечення діяльності кримінальної міліції: проблемні аспекти. *Вісник Академії управління МВС України*. Київ, 2009. № 3. С. 71–80.
2. Пеньков С. В. Аналіз організації інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності Національної поліції України. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. Харків, 2017. № 3 (78). С. 66–73.
3. Про затвердження Типового положення про управління організаційно-аналітичного забезпечення та оперативного реагування головних управлінь Національної поліції України в Автономній Республіці Крим та м. Севастополі, областях, м. Києві : наказ МВС України від 22.01.2016 р. № 39. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0216-16>
4. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 р. № 58-VIII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>

Науковий керівник: Йосифович Данило Ігорович, кандидат юридичних наук, доцент, полковник поліції, завідувач кафедри адміністративного права та адміністративного процесу факультету №3 Інститут з підготовки фахівців для підрозділів Національної поліції, Львівський державний університет внутрішніх справ

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ ВИЩОГО АНТИКОРУПЦІЙНОГО СУДУ В УКРАЇНІ

Хайдарова Інна Олексіївна

викладач кафедри загально-правових дисциплін, Дніпровський гуманітарний університет

Сучасна антикорупційна державна політика за часів незалежності України є найдієвішою. Про це свідчить створення системи ефективно працюючих спеціальних антикорупційних органів. Завершальним етапом у формуванні цієї системи є триваючий наразі процес створення Вищого антикорупційного суду.

Корупція в Україні набула ознак системного та глобального явища. Зменшення рівня корупції в Україні, наголошують К.В. Ростовська та Н.В. Гришина, можливе лише за умови втілення в життя ефективних політичних, правових та організаційних механізмів подолання корупції [7]. Семенюк Я., зазначає, що для країн на кшталт України, де корупція стала національною ознакою та існує в усіх соціальних інститутах – від

освіти та медицини до правоохоронної системи, створення Антикорупційного суду – не лише правове питання. Створення такого суду демонструє зміни системи судової ланки [8]. З моменту прийняття Закону України № 2447-VIII «Про Вищий антикорупційний суд» 7 червня 2018 року [6] пройшло не багато часу, тому, на наш погляд, актуальним є дослідження саме адміністративно-правового статусу ВАС України.

Так, Квасневська Н.Д. зазначає, що адміністративно-правовий статус судів загальної юрисдикції має неоднорідну структуру, яку становлять окремі, але тісно пов'язані між собою елементи, а саме: 1) порядок формування судів загальної юрисдикції; 2) мета й завдання діяльності судів загальної юрисдикції; 3) адміністративно-правові повноваження та функції судів загальної юрисдикції; 4) принципи й гарантії діяльності судів загальної юрисдикції [3]. Цей же науковець визначає адміністративно-правовий статус Верховного Суду України як закріплену в нормах адміністративного законодавства систему взаємопов'язаних та взаємообумовлених елементів, що визначають правове становище Верховного Суду України в адміністративно-правових відносинах з іншими суб'єктами, а також характеризують його роль та призначення в управлінні системою судів загальної юрисдикції [2]. Олефіренко Н. визначає, що адміністративно-правовий статус адміністративного суду в Україні охоплює врегульований законодавством порядок створення, реорганізації, ліквідації адміністративних судів, визначення функцій і завдань суду та наділення його необхідною компетенцією [5]. А.О. Неугодніков робить висновок, що адміністративно-правовий статус адміністративного суду в Україні представляє собою врегульований законодавством порядок створення, реорганізації, ліквідації цього органу, визначення функцій і завдань адміністративного суду та наділення цього органу необхідною компетенцією для виконання покладених на нього державою прав та обов'язків [4]. Бабенко К.А. зазначає, що одним із елементів правового статусу адміністративних судів є правосуб'єктність, яка полягає у визначенні функцій і завдань та розкритті адміністративних процедур створення, реорганізації, ліквідації адміністративних судів. Також К.А. Бабенко зазначає, що правовий статус адміністративних судів складається з певних блоків : організаційного блоку, які описують порядок утворення й структуру адміністративних судів, встановлення посад суддів та апарату суду, цільового блоку, який визначає функції адміністративних судів, компетенції адміністративного суду, яка представляють собою сукупність прав та обов'язків суду, суддів, посадових обов'язків апарату суду. Більше того, цей науковець пропонує в системі адміністративних судів виокремлювати правовий статус системи адміністративного судочинства в цілому; адміністративно-правовий статус окружних апеляційних та Вищого адміністративного суду

адміністративно-правовий статус судді адміністративного суду та апарату адміністративного суду [1]. Підтримуючи зазначені концепції адміністративно-правового статусу судів, вважаємо, що на особливості такого статусу ВАС в Україні безпосередньо впливає сфера адміністративно-правового регулювання його діяльності.

З урахуванням положень Закону України «Про Вищий антикорупційний суд», на наш погляд адміністративно-правове регулювання діяльності ВАС здійснюється в таких напрямках: створення, реорганізації та ліквідації ВАС; кадрова, фінансова робота, робота з матеріально-технічного та інформаційного забезпечення ВАС та його апарату; заміщення вакантних посад державних службовців апарату ВАС, їх призначення та звільнення; регулювання питань відбору, призначення, звільнення, відставки суддів ВАС, його голови, заступників, керівника його апарату та його заступників; встановлення меж повноважень суддів ВАС, які обіймають адміністративні посади; правове регулювання особистого прийому громадян у ВАС; доступ до публічної інформації; правове регулювання суддівського самоврядування ВАС; організація захисту суддів ВАС, охорона приміщень ВАС, підтримання в них правопорядку; заохочення і дисциплінарна відповідальність суддів та державних службовців апарату ВАС; забезпечення діяльності ВАС судовою адміністрацією тощо. На наш погляд, адміністративно-правовий статус ВАС можна визначити як врегульований законодавством порядок створення, реорганізації, ліквідації, визначення функцій і завдань ВАС, наділення цього суду та його посадових осіб необхідною компетенцією з метою підтримання незалежності, ефективності роботи та обов'язковості виконання рішень ВАС. Можна констатувати, що на сучасному етапі відбувається процес формування ВАС, а тому дослідження змісту його адміністративно-правового статусу триватиме.

Перспективними напрями наших наукових досліджень у цій сфері буде аналіз правового статусу системи антикорупційного судочинства, правового статусу ВАС як суду першої та апеляційної інстанцій, адміністративно-правового статусу суддів ВАС та його апарату.

Література:

1. Бабенко К. А. Особливості правового статусу адміністративних судів / К. А. Бабенко // Форум права. - 2016. - № 3. - С. 16–18. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.htm_2016_3_5.
2. Квасневська Н.Д. Верховний суд України: проблеми визначення адміністративно-правового статусу // Європейські перспективи № 1, 2016. – С. 45 - 49
3. Квасневська Н.Д. Поняття й особливості адміністративно-правового статусу судів загальної юрисдикції // Науковий вісник Херсонського

державного університету –№ 3-2Том 1, 2015. - С. 139 – 143 - Режим доступу: http://www.lj.kherson.ua/2015/pravo03-2/part_1/37.pdf

4. Неугодніков А.О. Правовий статус адміністративного суду в Україні: адміністративно-правовий аспект: автореф. Дис.. на здобуття наук. Ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.07 / А.О. Неугодніков. – О.,2006. – 18 с.

5. Олефіренко Н. Адміністративно-правовий статус адміністративного суду в Україні // Адміністративне судочинство - № 3(4). – 2013 – С. 152-155

6. Про Вищий антикорупційний суд: Закон України від 7 червня 2018 року № 2447-VIII // Відомості Верховної Ради України від 15.06.2018 — 2018 р. — № 24. — стор. 5. — стаття 212

7. Ростовська К. В. Міжнародний досвід боротьби з корупцією в правоохоронних органах / К. В. Ростовська, Н. В. Гришина // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія : Право. - 2016. - вип. 22. - С. 89-92. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhIPR_2016_22_22

8. Світовий досвід. Як працює Антикорупційний суд в інших країнах - Режим доступу: <https://fakty.com.ua/ua/ukraine/20180607-valyat-lis-i-kydayutsya-kaminnyam-romy-zaselyly-golosiyivskyj-park/>

Науковий керівник: Макушев Петро Васильович, доктор юридичних наук, професор, Дніпровський гуманітарний університет

**Цивільне та сімейне право. Цивільне процесуальне право.
Комерційне право. Житлове право. Зобов'язальне право. Міжнародне
приватне право. Трудове право та право соціального забезпечення**

ІНСТИТУТ ШЛЮБНОГО ДОГОВОРУ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ

Баранюк Аліна Михайлівна

*студентка юридичного факультету Тернопільського національного
економічного університету*

Шлюб і сім'я відносяться до числа таких явищ, інтерес до яких не слабшає з моменту їх виникнення і до наших днів. Це пояснюється тим, що їх багатогранність і значимість в житті людей займають чимало місця. Шлюб і сім'я є об'єктами дослідження багатьох наук, а саме, філософії, соціології, права, медицини, психології тощо. Подружні відносини є досить істотними у створенні й функціонуванні родини, адже фундаментом будь-якої сім'ї завжди є подружжя, тобто шлюбна пара [1].

Слід наголосити, що інститут шлюбного договору для українського сімейного законодавства є відносно новим. Так, дослідженню договірному регулюванню сімейних відносин присвятили себе В. Озель, О. Бирилюк, І. Жилінкова, Я. Щапов та інші.

Метою роботи є комплексний аналіз інституту шлюбного договору за чинним законодавством України.

Шлюб - це союз чоловіка і жінки, метою укладання якого є створення сім'ї. Сьогодні, український законодавець дозволяє регулювати шлюбні правовідносини шлюбним договором, але лише майнові відносини, що виникають між подружжям. Це прямо зазначається в п. 3 ст. 93 Сімейного кодексу України (далі - СК України). Тому, що Конституція України (далі - Конституція) гарантує, що особисті немайнові права людини й громадянина є непорушними і ніхто не має права на них зазіхати [4].

Глава 10 СК України забезпечує умови, якими регулюється шлюбний договір. Можна сказати, що шлюбний договір має одне основне значення, а саме, він врегульовує тільки майнові відносини подружжя згідно їхньої волі. Проте повинні враховуватись їхні особисті погляди на взаємовідносини в сім'ї. Частина 2 статті 7 СК України визначає, що сімейні відносини можуть бути урегульовані за домовленістю (договором) між їх учасниками [5]. Це стосується насамперед шлюбного контракту, який з 1 січня 2004 року називається «шлюбним договором».

Інститут шлюбного договору, який вже дуже давно існував і успішно використовувався в країнах Європи та США, в нашому законодавстві з'явився більш ніж 10 років тому, коли 23 червня 1992 року Верховна Рада

України прийняла Закон «Про внесення змін і доповнень до Кодексу про шлюб і сім'ю України», відповідно до якого Кодекс було доповнено статтею 27, яка передбачає можливість укладання шлюбного контракту між особами, які вступають у шлюб [1].

1 січня 2004 року набирає чинності Сімейний кодекс України в якому приділено значно більше уваги шлюбному договору, ніж в Кодексі про шлюб і сім'ю в Україні, в якому відповідному питанню було відведено всього єдину статтю. Порядок укладання шлюбних контрактів був затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 16 червня 1993 р. № 457, яка зі вступом в дію Сімейного кодексу втратила чинність. Новий Кодекс присвятив питанню порядку укладення, змісту та форми договору цілу главу, яка визначає окремий порядок визначення у шлюбному договорі правового режиму майна подружжя, користування житлом, а також права на утримання.

Шлюбний договір - це угода осіб, що подають заяву про реєстрацію шлюбу, а також подружжям. З поданого визначення можна стверджувати, що шлюбний договір укладається відповідно до виявленого бажання сторін як до реєстрації шлюбу так і після реєстрації шлюбу. В шлюбному договорі може бути включена низка різних питань. Проте основне питання договору - це визначити майнові права подружжя у випадку розлучення. За допомогою шлюбного договору не можна врегульовувати особисті (немайнові) відносини подружжя, а також особисті (немайнові) відносини між ними та дітьми [2].

Також шлюбним договором передбачаються майнові права та обов'язки подружжя, зокрема питання, пов'язані з правом власності на рухоме та нерухоме майно, що було придбано до шлюбу, так і під час шлюбу, на майно, отримане в дар чи одним із подружжя, питання, що пов'язані із утриманням подружжя, а також майнові права та обов'язки подружжя як батьків та інші [5].

Основною умовою шлюбного договору є те, що такий договір потрібно укладати у письмовій формі і нотаріально посвідчувати. Шлюбний договір складається в трьох примірниках, один з яких зберігається в справах нотаріальної контори, а два інші видаються кожному з подружжя. І тому договір набуває чинності у день його нотаріального посвідчення. Проте, якщо шлюбний договір укладається особами, що хочуть одружитися (наречені), то такий правочин буде вважатися як правочин з відкладальною умовою і вступить в дію з моменту реєстрації шлюбу.

Як і всі договори, так і шлюбний договір може бути припинено його дію. Законодавець передбачає дві підстави для його припинення:

1) подання нотаріусу заяви про відмову від нього (ст. 101 п. 2 СК) [5];

2) розірвання такого договору на вимогу одного з подружжя за рішенням суду з підстав, що мають істотне значення, зокрема в разі неможливості його виконання (ст. 102 СК)[5].

Відповідно до СК України шлюбний договір також можна визнати недійсним. Шлюбний договір може бути *нікчемним і оскаржуваним*. Питання щодо недійсності шлюбного договору може виникнути також у разі, якщо не дотримано законодавчої вимоги щодо його форми, або його зміст суперечить положенням українського законодавства та моральним засадам суспільства. Наприклад, подружжя при укладенні шлюбного договору знехтували положеннями ст. 93, 94 СК України і врегулювали в ньому порядок реалізації не лише своїх майнових, а й особистих немайнових прав та не посвідчили договір нотаріально.

Суд може визнати шлюбний договір недійсним повністю або частково. Якщо шлюбний договір визнано недійсним частково, в решті частин він збереже свою дію. Відповідно до ст. 217 ЦК України недійсність окремої частини правочину не має наслідком недійсності інших його частин і правочину в цілому, якщо є можливість припустити, що правочин був би вчинений і без включення до нього недійсної частини [5].

Оскільки шлюбний договір є актом вільного волевиявлення, сторони можуть включити до нього інші умови майнового характеру, які не суперечать загальним засадам регулювання сімейних відносин, що визначені у ст. 7 СК.

Найважливішою особливістю шлюбного договору є те, що ним майнові права й обов'язки подружжя може бути визначено інакше, ніж це передбачено загальними правилами сімейного законодавства. Зокрема:

- може бути встановлено, що певне майно, яке належало одному з подружжя до шлюбу або буде одержано під час шлюбу в дар, стає їхньою спільною сумісною власністю;
- може бути визначено на розсуд подружжя розмір часток у праві власності на майно, що буде нажите в період шлюбу;
- може бути передбачено умови поділу спільного майна в разі розірвання шлюбу, а також порядок погашення боргів кожного з подружжя за рахунок спільного чи роздільного майна.

Шлюбний договір може містити також положення про непоширення на майно, набуте ними за час шлюбу, положень про спільну сумісну власність і вважати це майно спільною частковою власністю або особистою приватною власністю кожного з них [3].

У шлюбному договорі сторони можуть передбачити використання належного їм обом або одному з них майна для забезпечення потреб їхніх дітей, а також інших осіб. Наприклад, можна включити до договору положення про те, що подружжя зобов'язується утримувати непрацездатних батьків, когось з них, або дітей, народжених не в

спільному шлюбі, надавати цим особам грошову допомогу або/та надати їм можливість проживати разом з подружжям, виділивши окрему кімнату в будинку чи квартирі тощо.

Таким чином, шлюб в основному розуміється як цивільно-правовий договір і як інститут особливого роду. З даної роботи можна дійти висновку про те, що за своєю правовою природою шлюб не є договором. Державна реєстрація шлюбу є адміністративним актом, а що виникає шлюбне правовідношення – інститутом особливого роду, в якому присутні елементи багатьох цивільно-правових інститутів. Шлюбний договір виступає регулятором цих відносин. Тому, шлюбний договір - це, перш за все, угода про вирішення спірних питань життя сім'ї, укладена між особами які вступають у шлюб, або подружжям. Шлюбний договір на вимогу одного з подружжя або іншої особи, права та інтереси якої цим договором порушені, може бути визнаний недійсним за рішенням суду.

Література:

1. Циверенко Г. П. Шлюбний договір: українська сучасність // Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Новеля. 2014. № 1 (4).
2. Щербинін С. В. «Жіноче право» у контексті давньоруської звичаєво-правової культури // Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв. 2013. №4.
3. Жилінкова І. В. Розвиток інституту шлюбного договору // Вісник Академії правових наук України. 2002. №1(28).
4. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення 26.02.2019 р.).
5. Сімейний кодекс України: Закон України від 10.01.2002 № 2947-III. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2947-14> (дата звернення 01.03.2019 р.).

ПРАВО НА ПРИВАТНІСТЬ ТА МЕЖІ ВТРУЧАННЯ ДЕРЖАВИ У ПРИВАТНЕ ЖИТТЯ ГРОМАДЯН: ВРАХУВАННЯ ПРАКТИКИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ ДЛЯ ВДОСКОНАЛЕННЯ РЕГУЛЮВАННЯ В УКРАЇНІ

Болюбаш Ілона Олександрівна

студентка юридичного факультету, Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Концепція захисту приватного життя була визнана як у соціальних, так і правових нормах більшості культур світу з незапам'ятних часів.

Сьогодні право на приватність визнається одним із фундаментальних прав людини, яке заслуговує правового регулювання та захисту державою. У зв'язку із постійним розвитком суспільства та запровадженням нових технологій, зміст правового регулювання права на приватність змінюється та досі не є остаточно врегульованим.

У цьому контексті варто звернути увагу на основні підходи до визначення поняття приватності. У науковій літературі приватність визначається як вибір, функція, бажання, право, умова та/або потреба [A Bartzis, 'Escaping the Panopticon', LLM thesis, Monash University, 1997, стор. 26]. Термін також широко інтерпретується як "право залишатися наодинці" і як право контролювати інформацію про себе [J Michael, 'Privacy', in D Harris and S Joseph, The International Covenant on Civil and Political Rights and United Kingdom Law (Clarendon Press, 1995), стор. 333]. На мою думку, доречним є включення до права на приватність свободи від необґрунтованого втручання зі сторони держави та інших осіб, а також можливість користуватися індивідуальною автономією [C Fried 'Privacy', (1968) 77 Yale Law Journal, p. 483].

Відповідно до статті 8 Європейської конвенції про права людини ("**Конвенція**") "Кожен має право на повагу до свого приватного і сімейного життя, до свого житла і кореспонденції. Органи державної влади не можуть втручатись у здійснення цього права, за винятком випадків, коли втручання здійснюється згідно із законом і є необхідним у демократичному суспільстві в інтересах національної та громадської безпеки чи економічного добробуту країни, для запобігання заворушенням чи злочинам, для захисту здоров'я чи моралі або для захисту прав і свобод інших осіб".

Таким чином, положення Конвенції встановлюють, що право на приватність не є абсолютним, проте можливості його обмеження чітко регламентовані і не можуть бути змінені на шкоду особі. Умови обмеження права на приватність та процедуру перевірки наявності порушення державою статті 8 Конвенції визначив Європейський суд з прав людини ("**ЄСПЛ**") у своїй практиці.

При вирішенні такої категорії справ ЄСПЛ перш за все визначає, чи дійсно було втручання у приватне життя особи зі сторони держави. У разі підтвердження такого втручання, застосовується стаття 8 Конвенції. Далі ЄСПЛ має визначити, чи є таке втручання виправданим. Для цього він повинен дотримуватися вимог пункту 2 статті 8 ЄКПЛ.

По-перше, будь-яке втручання має бути здійсненим "відповідно до закону", тобто повинна існувати чітка правова база для втручання, а закон, який її встановлює, повинен бути легкодоступним і повинен відповідати стандартам передбачуваності. По-друге, втручання будь-якого державного органу в приватну сферу особи має переслідувати легітимну мету. Це

означає, що втручання повинно переслідувати інтереси національної, суспільної безпеки, або економічного благополуччя країни, запобігати безладдям або злочинам, захищати здоров'я або мораль, або захищати права і свободи інших осіб. По-третє, втручання має бути "необхідним в демократичному суспільстві", тобто втручання має бути пропорційним. Особливого інтересу заслуговують погляди ЄСПЛ на "якість права" і "розумне очікування приватності", які впливають з вимоги здійснення втручання виключно відповідно до закону.

Часто держави виправдовують втручання в особисте життя необхідністю забезпечення національної безпеки, та для моніторингу терористичних настроїв громадян. У справі *Szabó and Vissy v. Hungary* заявники скаржилися, зокрема, на те, що вони можуть бути піддані необґрунтованим та непропорційно нав'язливим заходам у рамках угорського секретного нагляду з метою національної безпеки. ЄСПЛ вказав, що у цьому випадку було порушення статті 8 Конвенції, оскільки ці заходи дозволяли уряду перехоплювати дані щодо всіх осіб, а не лише тих, щодо яких проводяться відповідні оперативні дії. Крім того, впровадження таких заходів відбувалося виключно у сфері виконавчої влади. Суди, відтак, не мали змоги оцінювати необхідність та ефективність перехоплення повідомлень в кожному конкретному випадку [*Szabó and Vissy v. Hungary*: Рішення ЄСПЛ у справі 12.01.2016. Заява № 37138/14].

Заяви у справі *Big Brother Watch and Others v. the United Kingdom* були подані після розкриття "файлів Сноудена" (колишнього підрядника з Агентства національної безпеки США) про програми таємного спостереження за громадянами та обміну інформацією між США та Сполученим Королівством. ЄСПЛ вирішив, що режим масового перехоплення даних громадян порушив статтю 8 Конвенції, оскільки державою недостатньо контролювався відбір об'єктів в Інтернеті для перехоплення, а також не здійснювалася фільтрація всіх перехоплених даних. ЄСПЛ також вказав, що одержання комунікаційних даних від провайдерів послуг зв'язку порушив статтю 8, оскільки він не відповідав закону [*Big Brother Watch and Others v. the United Kingdom*: Рішення ЄСПЛ у справі 13.09.2018. Заяви № 58170/13, 62322/14 і 24960/15].

Варто також звернути увагу і на практику Європейського суду з прав людини щодо захисту права на приватність в Україні. Для прикладу, рішення суду у справі "Пантелеєнко проти України" стосується права на доступ до інформації, пов'язаної з особою. ЄСПЛ зазначив, що зберігання державними органами інформації про особисте життя людини і її використання є порушенням права на повагу до особистого життя, гарантованого пунктом 1 статті 8 Конвенції [Пантелеєнко проти України: Рішення ЄСПЛ у справі від 29.06. 2006 р. Заява № 11901/02]. Також у

справі "Заїченко проти України" Суд визнав порушення статті 8 Конвенції у зв'язку із незаконністю збирання органами внутрішніх справ відомостей про заявника без його згоди [Заїченко проти України (№ 2): Рішення ЄСПЛ у справі від 26.02.2015. Заява № 45797/09].

На мою думку, з урахуванням практики ЄСПЛ шляхи вдосконалення ситуації в Україні щодо дотримання права на приватність зосереджені в трьох гілках влади:

1. Прийняття (реформування) законів, що регулюють доступ органів виконавчої влади до електронних комунікацій українців та контроль за дотриманням пропорційного та виправданого втручання у приватне життя громадян. Законодавство повинно бути чітким у забороні органам виконавчої влади збирати комунікації громадян без належного обґрунтування та дозволу суду, а за порушення таких норм повинна бути передбачена відповідальність.

2. Виконавча влада, в свою чергу, повинна заборонити спецслужбам збирати внутрішні та міжнародні комунікації українців без дозволу суду, і повинна обмежувати та регулювати всі види розвідувальної діяльності з метою повного захисту приватності та громадянських свобод українців. Громадськість повинна мати достатньо інформації про розвідувальну діяльність органів влади, щоб оцінити їхню доцільність, ефективність і законність.

3. Суди повинні приймати безпосередню роль у нагляді за здійсненням втручання в особисте життя громадян. При прийнятті рішення про надання дозволу на здійснення таких дій суди повинні оцінювати легітимність мети втручання, його необхідність та пропорційність обмежуванню прав відповідно до критеріїв, визначених ЄСПЛ.

Висновок. В умовах сьогодення право на приватність зазнає постійних обмежень зі сторони держави. Надзвичайно важливим завданням є визначення меж, в яких держава зобов'язана діяти для забезпечення прав та свобод громадян, тому кожен випадок втручання в право на приватність повинен відповідати всім критеріям, визначеним, в тому числі, практикою ЄСПЛ.

Література:

1. A Bartzis, 'Escaping the Panopticon', LLM thesis, Monash University, 1997
2. J Michael, 'Privacy', in D Harris and S Joseph, The International Covenant on Civil and Political Rights and United Kingdom Law (Clarendon Press, 1995)
3. C Fried 'Privacy', (1968) 77 Yale Law Journal
4. Szabó and Vissy v. Hungary: Рішення ЄСПЛ у справі 12.01.2016. Заява № 37138/14
5. Big Brother Watch and Others v. the United Kingdom: Рішення ЄСПЛ у справі 13.09.2018. Заяви № 58170/13, 62322/14 і 24960/15

6. Пантелеєнко проти України: Рішення ЄСПЛ у справі від 29.06. 2006 р.
Заява № 11901/02

7. Заїченко проти України (№ 2): Рішення ЄСПЛ у справі від 26.02.2015.
Заява № 45797/09

Науковий керівник: Ромащенко Іван Олегович, кандидат юридичних наук,
доцент кафедри цивільного права юридичного факультету, Київський
національний університет ім. Тараса Шевченка

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ЩОДО РОЗМЕЖУВАННЯ ПРАВОВІДНОСИН ЗА ТРУДОВИМ ТА ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВИМ ДОГОВОРОМ

Брийовська Ірина Богданівна

*кандидат юридичних наук, Львівський національний університет імені
Івана Франка, Правничий коледж*

Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 05 вересня 2018 р.
№ 649-р « Про заходи, спрямовані на детінізацію відносин у сфері
зайнятості населення» передбачається проведення Державною службою
України з питань праці, Державною фіскальною службою України,
Пенсійним фондом України, Національною поліцією України, іншими
центральною органами виконавчої влади та органами місцевого
самоврядування спільних комплексних заходів, спрямованих на
детінізацію ринку праці та вдосконалення контролю за оформленням
трудовак відносин із найманими працівниками.

В міру переходу до ринкової економіки в комерційних колах
спостерігається таке явище як здійснення працівником трудової функції
шляхом поширення на ці відносини договірної конструкції "надання
послуг особистого найму", спостерігається поступове зникнення межі між
цивільним і трудовим договором.

Таким чином метою роботи стала необхідність у проведенні
правового аналізу ознак котрі вирізняють та об'єднують цивільно-
правовий та трудовий договори, як різновиду правовідносин між
замовником робіт(послуг) та виконавцем – фізичною особою.

Відповідно до статті 43 Конституції України, кожен має право на
працю, що включає можливість заробляти собі на життя працею, яку він
вільно обирає або на яку вільно погоджується.

Згідно статей 12,13,30 Цивільного кодексу України особа здійснює
свої цивільні права вільно, на власний розсуд і не може бути примушена
до дій, вчинення яких не є обов'язковим для неї. Цивільною дієздатністю

фізичної особи є її здатність своїми діями набувати для себе цивільних прав і самостійно їх здійснювати, а також здатність своїми діями створювати для себе цивільні обов'язки, самостійно їх виконувати та нести відповідальність у разі їх невиконання. Обсяг цивільної дієздатності фізичної особи встановлюється Цивільним кодексом і може бути обмежений виключно у випадках і в порядку, встановлених законом.

Відповідно до частини першої статті 21 Кодексу законні про працю України трудовий договір - це угода між працівником і власником, за якою працівник зобов'язується виконувати роботу, визначену цією угодою, дотримуватися внутрішнього трудового розпорядку, а власник зобов'язується виплачувати заробітну плату і забезпечувати умови праці, необхідні для виконання роботи, передбачені законодавством про працю, колективним договором і угодою сторін. Тобто трудовий договір - це угода щодо здійснення і забезпечення трудової функції.

Цивільно-правовий договір є угодою двох або більше осіб стосовно встановлення, зміни або припинення цивільних прав і обов'язків. Так ст.626 ЦК визначено загальне поняття цивільно-правового договору. Виконавець робіт, на відміну від найманого працівника, не підпорядковується правилам внутрішнього трудового розпорядку. Наказ (розпорядження) про прийом на роботу не видається. Сторони цивільно-правової угоди укладають договір в письмовій формі згідно з вимогами ст.208 ЦК. Такі угоди застосовуються для виконання конкретної роботи, що спрямована на одержання результатів праці, і в разі досягнення зазначеної мети вважаються виконаними і дія їх припиняється. Сторонами трудового договору є працівник і роботодавець (власник або уповноважений ним орган), а цивільно-правового - замовник і виконавець. Виконавець, на відміну від працівника, не підпорядковується правилам внутрішнього трудового розпорядку, самостійно організовує свою роботу (якщо іншого не передбачено цивільно-правовим договором) і виконує її на власний ризик. Питання використання матеріалів та інструментів, необхідних для надання послуг або виконання робіт, визначається умовами цивільно-правового договору. Законодавство про працю на такі відносини не поширюється.[5]

Характерними ознаками трудових відносин є систематична виплата заробітної плати за процес праці (а не її результат); підпорядкування правилам внутрішнього трудового розпорядку; виконання роботи за професією (посадою), визначеною Національним класифікатором України ДК 003:2010 "Класифікатор професій", затвердженим наказом Держспоживстандарту від 28.07.2010 р. N 327; обов'язок роботодавця облаштувати та надати робоче місце, засоби необхідні для виконання обов'язків за посадою; дотримання правил охорони праці на підприємстві,

в установі, організації з урахуванням Закону України "Про охорону праці" тощо.

Трудовий і цивільно-правовий договір відрізняються за предметом. Згідно вимог трудового договору працівник зобов'язаний виконувати не індивідуально визначену роботу, а роботу з визначеної однієї або кількох професій, спеціальностей, посад відповідної кваліфікації. Причому після закінчення виконання якого-небудь визначеного завдання трудова діяльність не припиняється. Працівник зобов'язаний виконувати будь-яке завдання роботодавця, що належить до його посадових обов'язків згідно професії та спеціальності, що передбачено трудовим договором.

Предметом цивільно-правових відносин є сам результат отриманий, як наслідок його виконання. Тому цивільно – правові договори застосовуються, як правило, для виконання разової конкретної роботи, і у разі досягнення цієї мети договір вважається виконаним і дія його припиняється, на відміну від трудового, який продовжує діяти і не має прямої залежності від результату виконаної роботи, та припиняється лише у визначених КЗпП України випадках.

Однією з відмінностей є і те, що при виконанні трудового договору працівник зобов'язується виконувати покладені на нього завдання самостійно і в межах правил встановлених роботодавцем, в свою виконавець цивільно-правового договору(зокрема таких як, договір підряду, надання послуг та ін.) відповідає за кінцевий результат і може залучати інших осіб до виконання роботи за договором.

В ухвалі Вищого спеціалізованого суду України від 05.02.2014 р. у справі № 6-48920св13 зазначалося, що головною ознакою, котра відрізняє трудові відносини від підрядних, є те, що трудове законодавство регулює процес трудової діяльності, її організації, а за цивільно-правовим договором процес організації трудової діяльності лишається поза його межами, водночас метою договору є отримання певного матеріального результату. Виконавець за договором, на відміну від працівника, не підпорядковується правилам внутрішнього трудового розпорядку, він сам організовує та виконує свою роботу.[3]

Працівникові оплачують роботу у вигляді заробітної плати відповідно до умов трудового чи колективного договору, а за умовами цивільного договору оплату виконавцю нараховують як винагороду залежно від обсягів виконаних робіт. Різниця і порядок нарахування, у трудових правовідносинах це процедура, що формується відповідно до Положення обліку робочого часу на підприємстві, зазвичай табель обліку робочого часу, у випадку ж цивільних правовідносин, це акт приймання робіт (послуг), за формою погодженою сторонами договору.

Крім того, згідно норм встановлених цивільним кодексом сторони мають право зазначити в цивільно-правовому договорі умову про часткову оплату. У трудовому договорі зазначають зарплату за виконання трудової функції протягом певного періоду.

Трудові і цивільно-правові договори містять різні форму та порядок матеріальної відповідальності. Так, у випадку цивільних правовідносин винний у заподіянні шкоди, повністю відшкодовує збиток, а також відповідає за неякісну роботу і порушення строків. Крім того сторони договору можуть узгодити розмір пені або неустойки яку сплатить винна сторона, якщо не виконає роботу вчасно або надасть неякісні послуги. Таким чином встановлюється відповідальність за невиконання зобов'язань. У трудових правовідносинах працівник несе обмежену матеріальну відповідальність за заподіяння реальної шкоди.

Аналізуючи відмінності між трудовим та цивільно-правовим договором слід звернутись до позиції Львівського окружного адміністративного суду в постанові від 04.04.2017 р. у справі № 813/4148/16: оскільки законодавство не містить обов'язкових приписів, у яких випадках сторони зобов'язані укладати трудові договори, а в яких — цивільно-правові договори (угоди) на виконання певних робіт, тоді сторони договору вільні у своєму виборі щодо форми оформлення відносин, а тому вони на свій розсуд вправі визначати вид такого договору.

За результатами проведених досліджень, слід зазначити, що основною ознакою, що відрізняє відносини за цивільно-правовим договором від трудових, є те, що трудовим законодавством регулюється процес організації трудової діяльності. За цивільно-правовим договором процес організації трудової діяльності залишається за його межами, метою договору є отримання певного матеріального результату.

Література:

1. Конституція України 254к/96-ВР, чинний, поточна редакція — Редакція від 21.02.2019, підстава - 2680-VIII
2. Лист Міністерства соціальної політики України від 23.05.2017 р. № 10620/0/2-17/13 «Щодо використання праці фізичних осіб за договорами цивільно-правового характеру»
3. Постанова Верховного Суду України від 8 травня 2018 р. №127/21595/16-ц
4. Кодекс законів про працю від 10.12.1971р. №322-VIII
5. Цивільний кодекс України від 6 січня 2003 року № 435-IV
6. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 05 вересня 2018 р. № 649-р «Про заходи, спрямовані на детінізацію відносин у сфері зайнятості населення»

ПОНЯТТЯ ТА ЗМІСТ ДІЄЗДАТНОСТІ ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ

Глевацький Владислав Васильович

студент економіко-правового відділення, спеціальності «Право»,

Таращанського державного технічного та економіко-правового коледжу

Зміст права, яким наділений суб'єкт, визначає міру можливої (дозволеної) поведінки, тобто можливість діяти визначеним державою способом. Зокрема таку можливість отримують фізичні особи. Проте одна лише можливість стати носієм права по суті нічого не означає. Для перетворення такої можливості на дійсність необхідно, щоб суб'єкт права був наділений здатністю мати це право і можливістю розпоряджатися ним. Саме тому в юридичній літературі та законодавстві й існують взаємопов'язані правові категорії «правоздатність» та «дієздатність». Окремі аспекти визначення поняття та обсягу дієздатності розглядалися у працях таких українських вчених, як Я. М. Шевченко, О. В. Дзера, Н. С. Кузнецова, О. А. Пушкін, В. М. Самойленко, О. А. Підпригора, А. С. Довгерт, Д. В. Боброва. Серед закордонних науковців, які приділяли увагу питанням дієздатності, необхідно назвати: В. В. Ба - туренка, Є. А. Васильєва, В. В. Зайцева, А. А. Костіна, В. С. Солодченка, Г. М. Котова, І. А. Зеніна, С. Ю. Пятіна. Однак у роботах зазначених авторів питання, пов'язані з дієздатністю неповнолітніх та її обсягом, окремо не висвітлювались. Правове положення фізичної особи як суб'єкта цивільного права визначається певним обсягом правосуб'єктності, яка являє собою сукупність правоздатності та дієздатності. Відповідно до законодавства України громадяни України наділені цивільною правоздатністю та дієздатністю. Правоздатність являє собою здатність мати цивільні права та обов'язки, якими наділені фізичні особи, у тому числі й неповнолітні, оскільки правоздатність виникає з моменту народження і припиняється в момент смерті. Для того щоб самостійно створювати для себе цивільні права та обов'язки, фізична особа має бути не тільки правоздатною, а й дієздатною. У спрощеному вигляді дієздатність являє собою здатність особи своїми діями набувати для себе прав та обов'язків. Відповідно до ст. 30 Цивільного кодексу України цивільною дієздатністю фізичної особи є її здатність своїми діями набувати для себе цивільних прав і самостійно їх здійснювати, а також здатність своїми діями створювати для себе цивільні обов'язки, самостійно їх виконувати та нести відповідальність у разі їх невиконання. Відповідно до цивільного законодавства цивільну дієздатність має фізична особа, яка усвідомлює значення своїх дій та може керувати ними. Обсяг цивільної дієздатності фізичної особи визначається виключно Цивільним кодексом України і може бути обмежений на підставах і у

порядку, чітко визначених у законі. Зміст дієздатності містить у собі такі складові частини: здатність особи своїми діями набувати цивільні права та створювати для себе цивільні обов'язки; здатність самостійно здійснювати цивільні права та виконувати обов'язки; здатність нести відповідальність за цивільні правопорушення. За загальним правилом, згідно з чинним законодавством України, громадянин України може самостійно здійснювати свої права та обов'язки в повному обсязі з 18 років — це положення закріплюється нормою ст. 34 ЦКУ. В більшості зарубіжних країн вік, з якого особа стає повністю дієздатною, збігається з віком повноліття українських громадян. Відповідно до параграфу 828 Німецького цивільного кодексу та ФЦК (ст. 448) повноліття настає в день закінчення 18-го року життя, тобто в день, який передує дню народження; за правом Англії — з першого дня, коли виповнилося 18 років, тобто в день народження; у США це питання регулюється законами окремих штатів; у різних штатах повноліття досягається з виповненням 18—21 років. В Японії особа стає повнолітньою і повністю дієздатною у 20 років.

Література:

1. Дзера О.В., Кузнецова Н.С., Майданик Р.А. Цивільне право України : підручник. Особлива частина. — К. : Юрінком Інтер, 2014.
2. Договірне право України. Особлива частина: навч. посіб. / Т.В. Боднар, О.В. Дзера, Н.С. Кузнецова та ін.: за ред. О.В. Дзери. — К.: Юрінком Інтер, 2009. — 1200 с.

Науковий керівник: Голобородько Наталія Володимирівна, викладач II категорії, Таращанський державний технічний та економіко-правовий коледж

ХАРАКТЕР ВИГОДИ, ЯКА Є ПРЕДМЕТОМ ЛЕГАТУ

Ковальчук Ярослав Вадимович

юрисконсульт I-ої категорії служби приміських пасажирських перевезень регіональної філії «Південно-Західна залізниця» акціонерного товариства «Українська залізниця»

Загальновідомо, що заповідачу гарантовано право на встановлення легату. Який характер притаманний вигоді, що охоплена таким розпорядженням?

Станом на сьогоднішній день, офіційна доктрина спадкового права охоплює велику кількість дискусійних питань. Зокрема наразі в юридичній літературі присутні дві протилежних за своєю суттю концепції

щодо чіткого з'ясування характеру, який притаманний предмету легату. Про що саме йде мова?

Як зазначає В. Васильченко, вигода, яка є предметом заповідального відказу, може бути майновою та немайновою. Доцільність вказаної наукової концепції даний вчений намагається обґрунтувати за допомогою таких доводів.

Сучасний інститут заповідальних відказів вміщує в собі чимало недоліків. Зокрема він допускає надання на користь особи, яка є конкретно визначеною, тільки майнової вигоди. Водночас інститут заповідальних відказів, що існував в Стародавньому Римі, не мав вказаної прогалини. Більше того, він допускав надання згаданих особі вигоди й немайнового характеру [1, с. 139].

Окрім В. Васильченка, концепцію про те, що вигода, яка охоплена легатом, може мати майновий та немайновий характер, в своїх наукових дослідженнях схвалюють окремі вчені. До когорти вказаних вчених, наприклад, належать: М. Хвостов [2, с. 493] та деякі інші фахівці цивільного права.

Але далеко не всі дослідники погоджуються з вищенаведеною точкою зору. Зокрема, як вказує Ю. Заїка, вигода, що є предметом заповідального відказу, може бути виключно майновою. Доцільність зазначеної наукової концепції даний вчений намагається підтвердити за допомогою таких доводів.

Цивілістична доктрина на базі сформулювала досить широкий перелік дій майнового характеру на користь відказоодержувача, обов'язок вчинення яких можна покласти в заповіті на спадкоємця. Зокрема такими зобов'язаннями є: а). передача відповідної речі у власність чи за якимось іншим речовим правом; б). спеціальне придбання будь-якої речі, яка не належить до складу спадщини, та її подальша передача; в). передача відповідної грошової суми одноразово чи у вигляді здійснюваних періодично виплат; г). надання права користування житловим будинком, квартирою та іншим рухомим або нерухомим майном; д). прощення боргу; е). виконання певної роботи; є). надання певних послуг; ж). виконання інших зобов'язань [3, с. 132].

Окрім Ю. Заїки концепцію про те, що вигода, охоплена легатом, може мати тільки майновий характер, в своїх наукових працях підтримують окремі вчені. До когорти вказаних дослідників, наприклад, належать: З. Мозжухіна [4, с. 46], В. Наден [5, с. 182], В. Серебровський [6, с. 134] та інші фахівці цивільного права.

На нашу думку, вигода, яка охоплена легатом, може бути тільки майновою. Доцільність такої думки ми спробуємо довести завдяки таким доводам.

По-перше, вказаному розпорядженню притаманні різні за своєю суттю риси. Зокрема у відповідності до норми, яка закріплена ч. 1 ст. 1238 ЦК України, предметом заповідального відказу може бути передання

відказоодержувачеві у власність чи за іншим речовим правом майнового права або речі, що входить чи не входить до складу спадщини. Звідси випливає, що далеко не кожне благо заповідачу дозволено охопити згаданим розпорядженням на користь легатарія. Іншими словами, вигода, яка охоплена легатом, є виключно майновою.

По-друге, та або інша зміна, яка торкнеться юридичної природи, властивій вказаному розпорядженню, обумовить неминучу появу відповідних наслідків. Не є якимось винятком з такого правила й охоплення заповідальним відказом вигоди, якій притаманний немайновий характер. Така думка пояснюється тим, що зникне істотна різниця між окремими розпорядженнями. Іншими словами, легат, охоплюючи надання майнових та немайнових благ конкретним особам, водночас стане дуже подібний до покладення, яке в свою чергу передбачатиме надання ідентичних благ невизначеним особам.

Література:

1. Васильченко В. В. Рецепція римського спадкового права в сучасному спадковому праві України: Дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03 // Київський ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 1997. – 175 с.
2. Хвостов В. М. Система римського права. М.: Спарк, 1996. – 552 с.
3. Заїка Ю. О. Спадкове право в Україні: Становлення і розвиток: Монографія, 2-ге вид. – К.: КНТ, 2007. – 288 с.
4. Мозжухина З. И. Наследование по завещанию в СССР. М., Гос. изд-во юридической литературы, 1955. – 52 с.
5. Надьон В. В. Обов'язки спадкоємців, що виникають у заповідальному відказі, «покладенні», заповіті з умовою (порівняльно-правовий аналіз) // Теорія і практика правознавства. – 2016. – Вип. 1. – С. 180-185.
6. Серебровский В. И. Очерки советского наследственного права. – М.: Изд.-во АН СССР, 1953. – 237 с.

ПРОБЛЕМИ ТА ОСОБЛИВОСТІ ПРИ СПАДКУВАННІ ЗА ЗАПОВІТОМ

Куберська Валерія Сергіївна

студентка економіко-правового відділення, спеціальності «Право»,

Таращанського державного технічного та економіко-правового коледжу

Інститут спадкового права в усіх правових системах, як стародавніх, так і сучасних, є одним із найважливіших. Його значимість обумовлюється також тим, що об'єктом спадкування переважно є право власності. Що залишається після смерті власника, кому має перейти майно, в якому порядку та обсязі – всі ці проблеми спадкового права з

найдавніших часів і до нашого часу залишаються в центрі уваги суспільства та держави, законодавців та дослідників, кожної людини, оскільки в тій чи іншій мірі торкається його інтересів. Важливим є також питання охорони інтересів спадкодавця, виконання його волі, якщо вона була заявлена у заповіті, оскільки останнім часом цьому питанню приділяються незначна увага. З прийняттям Конституції України відбулась переорієнтація суспільних відносин на охорону і захист громадян, побудову демократичної, правової держави, що зумовлює необхідність дослідження та аналізу на науковому рівні сучасного стану забезпечення прав суб'єктів спадкових правовідносин. Як стверджує С.Я. Фурса, складання заповіту немає смислу, якщо спадкодавця влаштовує спадкування за законом, а саме: коло осіб, які будуть спадкувати його майно за законом; величини часток спадщини, які їм належить за законом. На сьогоднішній день виникає багато проблем щодо спадкування за заповітом. К. Сойєр, зокрема, зазначає, що в заповіті з умовою, проблеми створює не лише визначення правомірності чи неправомірності тієї чи іншої умови, що міститься у тексті заповіту, але й встановлення того, чи є обставини, щодо яких висловив свою волю померлий, умовою, в залежності від якої ставиться прийняття спадщини спадкоємцем, або простим побажанням заповідача. Саме такий нюанс може кардинально змінити долю спадкоємців, як в кращу так і в гіршу сторону. Тому в даному випадку потрібно, щоб заповідач не лише вказував свою волю в заповіті, а й обґрунтовував її та чітко зазначав своє побажання і те, що він хоче щоб це чітко було реалізовано, а не сприймалися як побажання на майбутнє. У чинному законодавстві ст. 1241 ЦК передбачено перелік осіб, які підлягають обов'язковій частці у спадкуванні, з цього випливає, що неповнолітні або непрацездатні діти спадкодавця, непрацездатні батьки та один з подружжя, що залишився після смерті іншого, незалежно від змісту заповіту мають право на отримання в порядку спадкування обов'язкової частки, яка б належала кожному з них при спадкуванні за законом. У даному випадку можна зазначити, що законодавець нехтує волею заповідача, оскільки спадкодавець за своєю волею обирає своїх спадкоємців і якщо він не наділяє в своєму посмертному розпорядженні вище зазначених осіб, то для цього можуть існувати певні підстави. На мою думку, в даній ситуації слід запровадити вичерпний перелік осіб, які не могли б успадковувати обов'язкову частку. Ще однією новелою ЦК є закріплення правового регулювання заповіту подружжя, особливість якого полягає в тому, що подружжя має право скласти спільний заповіт щодо майна, яке належить йому на праві спільної сумісної власності. У разі складання спільного заповіту частка у праві спільної сумісної власності після смерті одного з подружжя переходить до другого з подружжя, який його пережив. У разі смерті останнього право на спадкування мають

особи, визначені подружжям у заповіті. Отже, з вище зазначеного, можна зробити висновок, що інститут спадкування за заповітом не є досконалим та потребує багато змін і доповнень для усунення його недоліків не лише в теоретичних аспектах, а й в практичних. Оскільки, від цього залежить не лише реалізація волі заповідача, а й доля спадкоємців.

Література:

1. Заїка Ю.О. Становлення і розвиток спадкового права в Україні: Монографія / МВС України НАВСУ.- К., 2014.- 279 с.
2. Фурса С.Я, Фурса Є.І. Спадкове право. Теорія та практика. Навчальний посібник. – К: Атіка, 2014 – 496 с

Науковий керівник: Голобородько Наталія Володимирівна, викладач II категорії, Таращанський державний технічний та економіко-правовий коледж

ОСОБЛИВОСТІ ВСТАНОВЛЕННЯ ОПІКИ ТА ПІКЛУВАННЯ НАД ДІТЬМИ

Листушенко Ростислав Віталійович

економіко-правове відділення, спеціальність «Право», Таращанський державний технічний та економіко-правовий коледж

Визначення, вивчення та аналіз основних положень, що стосуються інституту опіки та піклування над дітьми у Сімейному праві. Завданням наукової роботи – є дослідження та аналіз особливостей встановлення опіки та піклування над дітьми. Науковці, які працювали над цією тематикою: В.В. Андріїв, Н.Б. Болотіна, В.Я. Бурак, Л.С. Волинець, К.В. Добромислов, М.Л. Захаров, О.І. Карпенко, В.Г. Кобелева, Н.Ю. Максимова, О.Є. Мачульська, В.Ю. Москалюк, А.М. Нечаєва, Д.А. Ніконов, Баранова Л.М., Борисова В.І., Жилінкова І.В., Гопанчук В.С., Дякович М.М. Актуальним питанням на сьогодні в Україні є охорона дитинства тому, що визнається загальнонаціональним пріоритетом і здійснюється з метою забезпечення реалізації прав дитини на життя, охорону здоров'я, освіту, соціальний захист та всебічний розвиток. Опіка, піклування встановлюється над дітьми-сиротами і дітьми, позбавленими батьківського піклування.

Завдання опіки над дитиною формулюються, як право і обов'язок опікуна виховувати підопічного, піклуватися про його здоров'я, фізичний та духовний розвиток, навчання, здійснювати захист його інтересів. Для вирішення питань, пов'язаних з утриманням і вихованням дітей, які

опинились у несприятливих умовах, держава створила спеціальні органи – органи опіки та піклування. Такими органами є: районні, районна в місті Києві державні адміністрації, виконавчі комітети міських, районних у містах, сільських, селищних рад. Для виникнення опіки і піклування в сімейному праві необхідні об'єктивно-матеріальні, морально-етичні та юридичні передумови. Об'єктивно-матеріальні передумови складаються з об'єктивного розвитку матеріального світу, з необхідності виховання та захисту дітей, які залишилися без батьківського піклування. Морально-етичні передумови виявляються в тому, що суспільство в цілому співчуває і жаліє дітей-сиріт та дітей, що залишилися без батьківського піклування, та прагне всіляко допомогти їм.

Наявність об'єктивно-матеріальних та морально-етичних передумов ще не створює юридичних зв'язків між дитиною і її вихователем. Для їх виникнення необхідна наявність і юридичних підстав. До таких підстав належать:

- а) наявність правових норм, що регулюють порядок встановлення, здійснення та припинення опіки і піклування;
- б) правосуб'єктність учасників відносин з опіки та піклування;
- в) юридичні факти, з якими закон пов'язує виникнення і розвиток правовідносин з опіки і піклування.

На даний час в Україні існує досить розгалужена система влаштування дітей, позбавлених батьківського піклування: усиновлення, опіка та піклування над дітьми, патронат над дітьми, прийомна сім'я та дитячий будинок сімейного типу. Для реального втілення положень, проголошених ст. 20 Конвенції про права дитини, необхідна гуманізація системи сирітських та спеціальних навчальних закладів, їх реформування, запровадження нових інформаційних технологій навчання, альтернативних форм опіки над дітьми.

Література:

1. Баранова Л.М., Борисова В.І., Жилінкова І.В. та ін. «Сімейне право України»: підруч. – К.: Юрінком Інтер, 2006. – 200 с.
2. Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей позбавлених батьківського піклування: Закон України від 13.01.2005 № 2342-IV // Відомості ВВР України. – 2005. – №6. – Ст.147

Науковий керівник: Голобородько Наталія Володимирівна, викладач II категорії, Таращанський державний технічний та економіко-правовий коледж

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ЗАКОНОДАВЧОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАОХОЧЕННЯ ПОСАДОВИХ ОСІБ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

Мозолевський Петро Вячеславович

*помічник-консультант народного депутата України, аспірант
Національного університету «Києво-Могилянська академія»*

Питання децентралізації державної влади в Україні вже тривалий час розглядаються в юридичній літературі, але не втрачає своєї актуальності, оскільки нинішня система розподілу владних функцій не відповідає реаліям сучасного способу розбудови правової, євроінтегрованої держави – концентрація владних функцій в центральних органах влади більш характерна для країн з плановою економікою та низьким рівнем громадянського суспільства. Зазначена ситуація викликає значні проблеми, пов'язані з низькою ефективністю розподілення ресурсів, за таких умов, функціонування виконавчої влади на місцях є не досить динамічним, спостерігаються суперечності між місцевими органами влади, і, як результат – низький рівень довіри до них серед місцевого населення.

Низький рівень довіри до роботи органів місцевого самоврядування негативно впливає на бажання людей йти на державну службу, спричиняє значні перепони в якісному кадровому забезпеченні.

Одним із основоположних факторів виступає недосконалість вітчизняного трудового законодавства, що регулює трудові взаємовідносини працівників органів місцевого самоврядування. Відсутність в кодексі законів про працю України (Далі - КЗпП України)[1], законі України «Про службу в органах місцевого самоврядування» [2] статей, спрямованих на чітке, однозначне регулювання заохочень. Натомість, декларативні, відсилочні положення відносно заохочень вступають в дисонанс з превалюванням норм, що регулюють дисциплінарну відповідальність.

Підтримуючи думку Матвеевої О.Ю. слід зазначити, що поняття децентралізації державного управління тісно пов'язано з розвитком місцевого самоврядування як прояву спроможності представників громад у межах закону здійснювати регулювання й управління суспільними справами в інтересах місцевого населення [5, с. 180-181].

За таких умов стає очевидним, що ефективність впровадження реформ, покликаних на розширення повноважень місцевих органів влади прямо залежить від професійності та мотивації працівників, що будуть безпосередньо здійснювати реалізацію приписів щодо децентралізації владних функцій. Таким чином, в зв'язку з подальшим розвитком

українського суспільства, в рамках процесів глобалізації, вирішення цієї проблеми набуває надзвичайної актуальності.

Огляду питань, пов'язаних з проблемами належної мотивації працівників органів місцевого самоврядування було присвячено дослідження багатьох вчених, таких як: В. Б. Авер'янов, Г. В. Атаманчук, І. П. Бутко, В. М. Вакуленко, І. А. Грицяк, Р. Є. Демчак, С. Д. Дубенко, В. В. Копейчиков, Л. Т. Кривенко, Н. М. Мельтюхова, Н. М. Мироненко, П. І. Надолішній, Н. Р. Нижник, В. А. Скуратівський та В. В. Цветков.

Слід зазначити, що розуміння тенденцій та подальшого розроблення шляхів найбільш ефективних варіантів правового врегулювання заохочення працівників органів місцевого самоврядування можливо через визначення суті поняття заохочення. За своєю суттю заохочення виступають соціально-правовою формою визнання належної поведінки працівника у трудових відносинах. Головним чином, заохочення спрямовується на: а) ефективність трудового договору та трудових відносин; б) стимулювання ініціативності, продуктивності і результативності праці працівника; в) посилення моральних, ділових та професійних якостей працівника.

Заохочення працівників за трудовим договором – це заходи позитивного, публічного, схвального визнання роботодавцем належного виконання працівниками трудової функції, інших обов'язків за трудовим договором.

За змістом проекту Трудового кодексу (Далі – ТК) за успіхи в роботі та сумлінне виконання трудових обов'язків до працівників можуть застосовуватися заходи морального і матеріального заохочення - оголошення подяки, нагородження грамотою, виплата премії, вручення цінного подарунка. Правилами внутрішнього трудового розпорядку, нормативними актами роботодавця можуть встановлюватися інші види заохочень [3, с. 320].

Разом з тим, слід відзначити, що проект ТК не вносить концептуальних змін до законодавчого регулювання заохочень працівників, на відміну від заходів дисциплінарної відповідальності, що підкреслює його репресивно-каральну спрямованість. Проект ТК, у розвиток положень КЗпП України по суті фрагментарно уточнює окремі положення останнього [6, с. 76].

Окреслюючи основні ознаки заохочень, як одного із найбільш дієвих способів посилення впровадження реформи децентралізації слід зазначити, що ключовим ризиком децентралізації державного регулювання соціально-економічного розвитку є загроза формування корупційних схем на місцях, завдяки яким посадові особи, що мають широкі повноваження, здійснюватимуть монетизацію свого права впроваджувати управлінські рішення. В той же час, погоджуючись з Р. Є.

Демчаком можливо відзначити, що даний ризик необхідно нівелювати не через впровадження жорстких санкцій (які призведуть до єдиного можливого результату – зростання розмірів хабаря за підвищений ризик), а шляхом розробки на загальнодержавному рівні зручних та прозорих правил гри, які дозволять суб'єктам господарювання на місцях здійснювати свою діяльність в правовому полі без потреби у отриманні життєво необхідних рішень від посадових осіб. Простіше кажучи, обов'язковим елементом децентралізації є дерегуляція, за наслідками якої місцеві органи влади мають трансформуватися у ефективних менеджерів територій, якими вони є у кращій світовій практиці.

У таких умовах децентралізацію державного управління слід уявити як скорочення втручання уряду в процеси місцевого розвитку. Отже, перегляду потребує спосіб управлінського мислення на всіх рівнях державного управління, як цього вимагає побудова власне української моделі децентралізації, але європейського зразка [4, с. 75].

Таким чином, виокремлюючи основні питання, що були висвітлені в даному дослідженні та описуючи тенденції подальшого розвитку тенденції удосконалення заохочень посадових осіб місцевого самоврядування в умовах реформи децентралізації влади слід зазначити наступні висновки:

Збалансування підходів до системи регуляції трудових відносин в органах місцевого самоврядування від репресивно-каральної, з переважним використанням та надмірною увагою до норм дисциплінарної відповідальності, характерної для планової економіки з поступовим переходом до прогресивної світової практики використання норм заохочення, характерним для розвинутих країн Європи з ринковою економікою шляхом розробки та впровадження чіткого, прозорого та дієвого механізму заохочень, унормування норм, правил та процедури застосування заохочень до посадових осіб місцевого самоврядування з подальшим закріпленням в нормах проекту майбутнього Трудового кодексу України [8] та законі України «Про службу в органах місцевого самоврядування» [2].

Література:

1. Кодекс законів про працю України від 10 грудня 1971 року № 322-VII (у редакції від 01.11.2018 р.). Відомості Верховної Ради УРСР. 1971р. № 50. Ст. 375.
2. Про службу в органах місцевого самоврядування: Закон України від 7 червня 2001 року № 2493-III. Відомості Верховної Ради України. 1997. №24. Ст. 170.

3. Трудове право України [текст] підручник / За загальною редакцією М.І. Іншина, В.Л. Костюка, В.П. Мельника. Вид. 2-ге, перероб. і доп. – Київ: Центр учбової літератури, 2016. – 472 с.
4. Демчак Р. Є. Концептуальні засади децентралізації державного регулювання соціально-економічного розвитку / Р. Є. Демчак // Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. - 2015. - № 1. - С. 70-79.
5. Матвеєва О.Ю. Роль децентралізації державного управління у розвитку місцевого самоврядування як складової публічної влади/О.Ю. Матвеєва//Цінності сучасного конституціоналізму: матеріали міжнар. наук. конф. 28-29 вересня 2012 р./ за заг. Ред. А.П. Гетьмана. – ХНЮАУ. – Х. : Права людини, 2012. – С. 179-181.
6. Мозолевський П. В. Нормативно-правове забезпечення заохочень працівників органів місцевого самоврядування: сутність, проблеми та перспективи /П.В. Мозолевський/ Наукові записки НаУКМА. Юридичні науки. - 2018. Том 2. – С.73-78.
7. Трудовий кодекс: законопроект, реєстр.№1658 від 27.12.2014р., внесений Гройсманом В.Б., Денисовою Л.Л., Папієвим М.М., Кубівим С.І./ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?id=&pf3516=1658&skl=9.

Науковий керівник: Костюк Віктор Леонтійович, доктор юридичних наук, доцент, заступник завідувача відділом Апарату Верховної Ради України, професор кафедри муніципального права та адміністративно-правових дисциплін Національного університету «Острозька академія», професор Національного університету "Києво-Могилянська академія"

ПРИНЦИПИ ТРУДОВОГО ПРАВА

Пономаренко Владислав Максимович
студент економіко-правового відділення, спеціальності «Право»,
Таращанського державного технічного та економіко-правового коледжу

Під правовими принципами маються на увазі ідеї, які висловлюють суть, основні властивості й загальну спрямованість розвитку правових норм у межах всієї системи права або її окремих галузей чи інститутів. Усі права і свободи громадян України, закріплені в Конституції України, знайшли відображення в ст. 2 КЗпП, конкретизовані в ньому та інших законодавчих актах. Наслідком такої конкретизації є те, що законодавством про працю розробляються і закріплюються інші

принципи, як правові ідеї при реалізації, застосуванні норм трудового права.

Актуальність теми полягає у тому, що кожна галузь права має певні основні ідеї та тенденції, які пронизують усе законодавство, визначають цю галузь і найбільш для неї характерні. Такі основні ідеї та тенденції має й трудове право, що закріплено в Конституції як Основному Законі держави і законодавчих актах про працю. Суспільна організація праці, яка виражає економічні закономірності суспільної праці, визначає зміст основних положень, на яких базується право. Ці основні положення, що є визначальними в даному суспільстві, прийнято називати основними принципами суспільної організації праці. Правові принципи, що лежать в основі законодавства, зумовлюють існування форми і головним чином змісту певної системи законодавства, без якого немає права. Правові принципи становлять ту частину суспільної надбудови, котра визначається базисними, соціально-економічними відносинами суспільства, його структурою. Предметом дослідження і є відносини, що виникають при реалізації основних принципів трудового права. Об'єктом дослідження є зміст конкретних принципів трудового права та їх визначеність на міжнародному та національному законодавчих рівнях.

У проекті Трудового кодексу України сформульовано базові принципи правового регулювання трудових відносин, які відповідають статусу правової, демократичної і соціальної держави, нормам міжнародного права і Європейській практиці, саме запропоновані сучасні правові принципи та розвинуті відповідно до них норми становлять суть відмінності проекту від КЗпП радянського типу, який постійно критикувався.

Включено положення, спрямовані на адаптацію трудового законодавства України до Європейської соціальної хартії (переглянутої) і інших міжнародно-правових актів - Загальної декларації прав людини, Міжнародного пакту про економічні, соціальні і культурні права, конвенцій і рекомендацій Міжнародної організації праці (недопущення дискримінації у сфері праці, заборона примусової праці).

Література:

1. Конституція України від 28 червня 1996 р.,
2. Кодекс законів про працю України 1972 з наступними змінами та доповненнями
3. Трудове право України : підручник / П.Д. Пилипенко, В.Я. Бурак, З.Я. Козак та ін.); за ред. П.Д. Пилипенка. – 4-те вид., перероб. і доп. – Київ : Вид. дім “Ін Юре”, 2010. – 536 с.

Науковий керівник: Бахмат Світлана Вікторівна, викладач-методист вищої категорії, Таращанський Державний технічний та економіко-правовий коледж

ПОНЯТТЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ ПРЕДМЕТУ ДОГОВОРУ АЗАРТНОЇ ГРИ

Шило Владислава Олександрівна

студентка економіко-правового відділення, спеціальності «Право»,

Таращанського державного технічного та економіко-правового коледжу

На сьогодні до кінця не визначені правова природа інститутів ігрового ризику та азартної гри і їх місце в системі цивільного права. Більше того, як у законодавстві, так і в наукових працях відсутня чітка регламентація азартних ігор. Для подальшого ефективного розвитку правової природи зобов'язання з гри заважає майже повна відсутність нормативного забезпечення актами цивільного законодавства. Правова неврегульованість цього питання, невизначеність його в системі зобов'язального права, недостатність чітких теоретичних формувань сприяє виникненню правових колізій і суперечливих тлумачень, поняття і правової природи зазначених зобов'язань. Мета роботи полягає у розробці цивільної концепції договорів азартної гри і внесення пропозицій, щодо удосконалення цивільно-правового регулювання цих відносин. Об'єктом дослідження - є цивільні правовідносини з договорів азартної гри. Предметом дослідження є наукові погляди, ідеї, концепції, теорії, нормативно-правові акти України та практика їх застосування. Предметом договору про участь в азартній грі є послуга з проведення гри, що передбачає обіцянку організатора азартної гри сплатити грошову суму гравцеві під випадкову обставину в обмін на внесену ним ставку до призового фонду на умовах, визначених погодженими сторонами правилами гри.

За характером укладення договір азартної гри може бути віднесений до договорів приєднання, оскільки його умови визначаються лише однією стороною (організатором гри) в стандартних формах (в правилах про гру) і можуть бути прийняті іншою стороною не інакше, як шляхом приєднання до запропонованого договору в цілому. При цьому гравець не має права змінювати умови гри. Внесення гравцем ставки свідчить про укладення договору між гравцем та організатором. Договір азартної гри має ознаки консенсуального, реального, оплатного, ризикового правочину укладеного під відкладну умову виникнення прав і обов'язків залежно від обставини, які невідомо, стануться чи ні. Реальність такого договору полягає в тому, що право на участь в азартній грі виникає лише з моменту внесення учасником внеску, ставки, придбання лотерейного білета або вчинення інших дій. Договір азартної гри може розглядатися правочином, укладеним під умову (обставину). Договір азартної гри є оплатним правочином, що передбачає зустрічне надання учаснику гри, який зробив

грошовий внесок для отримання права на участь в грі, а також організаторові гри у вигляді різниці між вартістю грошових внесків та призовим фондом. Ризиковий (алеаторний) характер договору азартної гри є конститутивною ознакою цього алеаторного правочину і полягає в тому, що його предметом є обіцянка організатора, в обмін на ставку, внесену гравцем за право участі в грі, виплатити визначену чи невизначену грошову суму залежно від результату гри. Істотними умовами договору азартної гри є умови про його предмет, а також про правила гри та суть парі, тобто про зміст умов, що визначають розподіл прав та обов'язків. Зазвичай договори азартної гри укладаються в усній формі, що найбільш адекватно відображає неформальність і швидкоплинність процесу гри. Засоби, що запобігають виникненню можливих спорів про факти укладення таких договорів, проведення ігор та їх умови, вироблені самим життям у ході широкого застосування ігор та розповсюдження практики укладення гри.

Література:

1. Майданик Н.І. Договори азартної гри в цивільному праві України: монографія/ -Н.І. Майданик. – К. : Юстиніан, 2007. – с. 264 .
2. Закон України «Про заборону грального бізнесу в Україні» від 15.05.2009 р.
3. Проект Закону України «Про азартні ігри» 18.04.2011 № 8401

Науковий керівник: Голобородько Наталія Володимирівна, викладач II категорії, Таращанський державний технічний та економіко-правовий коледж

**ПОНЯТТЯ «ТОВАР» У КОНТЕКСТІ СТАТТІ 201
КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ**

Бабіков Дмитро Вікторович

*аспірант, Луганський державний університет внутрішніх справ
ім. Е. О. Дідоренка*

Політичні перетворення в нашій країні, поряд з демократизацією суспільного життя, призвели до необхідності в 2011 році внесення до законодавства України змін, спрямованих на гуманізацію відповідальності за правопорушення у сфері господарської діяльності [1]. Контрабанда товарів народного споживання була виведена з правового поля кримінальної юстиції. В останній редакції Кримінального кодексу України (далі – КК України) залишилася норма (ст.201), яка регулює заборону контрабанди лише спеціальних предметів – культурних цінностей, отруйних, сильнодіючих, вибухових речовин, радіоактивних матеріалів, зброї або боєприпасів (крім гладкоствольної мисливської зброї або бойових припасів до неї), частин вогнепальної нарізної зброї, а також спеціальних технічних засобів негласного отримання інформації.

У теперішній час серед науковців та законодавців триває полеміка щодо необхідності та доцільності встановлення кримінальної відповідальності за незаконне переміщення товарів через митний кордон України, тобто рекриміналізацію товарної контрабанди.

Проблемам контрабанди та незаконного переміщення товарів та предметів через митний кордон України присвячена значна кількість досліджень вітчизняних вчених: Хавронюка М.І., Дудорова О.О., Заверховського О.В., Дорош Л.В., Кравченко О.О., Левики Б.С., Михайленка П.П., Музики А.А., Омельчука О.М., Сороки С.О., Шевчук Л.М. та ін.

Стаття 201 КК України виявилася доволі популярною серед парламентарів, оскільки вже п'ять разів зазнала змін та доповнень, а предметом обговорень в комітетах Верховної Ради була ще частіше.

Влітку 2018 року народними депутатами України внесений проект закону «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо криміналізації контрабанди товарів», згідно з яким диспозицію ст.201 КК «Контрабанда» пропонується викласти в такій редакції:

«1.Контрабанда, тобто переміщення через митний кордон України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю товарів у значних розмірах, культурних цінностей, отруйних, сильнодіючих, вибухових речовин, радіоактивних матеріалів, зброї або боєприпасів (крім гладкоствольної мисливської зброї або бойових припасів до неї), частин вогнепальної нарізної зброї, а також спеціальних технічних засобів негласного отримання інформації» [2].

Що ж розуміється під товаром, який переміщується через митний кордон? Взагалі то предмет контрабанди може бути доволі широким (товари, культурні цінності, отруйні, сильнодіючі, радіоактивні, вибухові речовини, зброя, наркотичні засоби, психотропні речовини та прекурсори, які є елементом окремих складів, наприклад, за ст.305 КК). Традиційно всі предмети контрабанди можна поділити на дві групи: а) предмети, вилучені з цивільного обігу, або обіг яких обмежений; б) предмети необмежені в обігу, нелегальне провезення яких через митний кордон утворює контрабанду лише за наявності певних обставин, зазначених у законі (великий розмір для товарів) [3, с. 43]. Проте, досягнення мети нашого дослідження звужує коло предметів контрабанди до категорії товару, яким оперує законотворець у пропонованій ст.201 КК України. У спеціальній літературі підкреслюється, що точне визначення предмету злочинного посягання дозволяє уникнути помилок у правозастосовчій діяльності і запобігає незаконному порушенню кримінальної справи, притягненню особи до кримінальної відповідальності [4, с. 90; 5, с. 60].

Загальні ознаки товару висвітлюються в економічній літературі. Зазвичай, товар визначається як продукт праці, виготовлений з метою обміну або продажу. Товар має дві головні характеристики: споживчу вартість і вартість. Споживча вартість – це передусім сам предмет, річ, яка завдяки своїм властивостям задовольняє певні потреби людини. Вартість створюється абстрактною працею – його м'язів, нервів, мозку. Проте, лише в умовах товарного виробництва ці витрати енергії людини стають носіями вартості [6, с. 128]. Юридично значущі ознаки розкриваються у нормативних джерелах.

Для українського законодавства характерна множинність визначень понять товару, причому законодавчі визначення і визначення в підзаконних актах прив'язані до цілей видання акту і в силу цього відображають лише ту частину поняття «товару», яка прямо відноситься до регульованих відносин. Тож, оцінці мають бути піддані, на нашу думку, нормативні правові акти в сфері зовнішньоекономічної діяльності, митних та податкових правовідносин, в просторі яких вчиняються контрабандні правопорушення. Ретельний аналіз цих документів дасть змогу більш точно визначитися в питанні всебічної кримінально-правової

і загально-правової характеристики предметів господарського правопорушення, яке розглядається.

Так, згідно Митного кодексу України (далі – МК України) товари: будь-які рухомі речі, у тому числі ті, на які законом поширено режим нерухомої речі (крім транспортних засобів комерційного призначення), валютні цінності, культурні цінності, а також електроенергія, що переміщується лініями електропередачі. До валютних цінностей МК України відносить валюту України, іноземну валюту, платіжні документи та цінні папери, виражені у валюті України, в іноземній валюті або банківських металах, банківські метали [7, ст. 4]. Іншим різновидом товару, як предмету контрабанди - є електроенергія. Виходячи зі ст.1 Закону України «Про електроенергетику», під нею розуміється електрична енергія, що виробляється на об'єктах електроенергетики і є товарною продукцією, призначеною для купівлі-продажу [8, ст. 1]. Електрична енергія (активна) як предмет злочину, передбаченого ст.201, – це енергоносії, який виступає на ринку як товар, що відрізняється від інших товарів особливими споживчими якостями та фізико-технічними характеристиками (одночасність виробництва та споживання, неможливість складування, повернення, переадресування). Зі змісту МК України випливає, що до товарів належать також транспортні засоби, за винятком транспортних засобів, що використовуються виключно для перевезення пасажирів і товарів через митний кордон. Таким чином, транспортні засоби розглядаються як товар у разі їх переміщення через митний кордон у якості об'єкту для відчуження.

Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» визначає товар, як будь-яку продукцію, послуги, роботи, права інтелектуальної власності та інші немайнові права, призначені для продажу (оплатної передачі) [9, ст.1]. Тут термін «товар» доповнено тим, що це є продукція, на яку поширюються не тільки права інтелектуальної власності, а й інші немайнові права, призначені для продажу. Вважаємо, що вони можуть стати предметами контрабанди, якщо зафіксовані на матеріальних носіях (паперові носії, магнітні стрічки, компакт-диски тощо). Ст.420 Цивільного кодексу України фіксує перелік об'єктів права інтелектуальної власності. Ними визнаються наукові, літературні, художні твори, у тому числі комп'ютерні програми, бази даних, фонограми, товари, марковані знаками для товарів та послуг із зазначенням їх походження тощо [10, ст.420]. Тож предметом товарної контрабанди можуть бути так звані контрафактні товари – товари, що містять об'єкти права інтелектуальної власності, ввезення яких на митну територію України або вивезення з цієї території є порушенням прав інтелектуальної власності, що охороняються відповідно до закону [7, ст. 4].

Товари слід відмежовувати від особистих речей, що переміщуються через митний кордон фізичними особами. Особисті речі – товари, нові і такі, що були у вжитку, призначені для забезпечення звичайних повсякденних потреб фізичної особи, які відповідають меті перебування зазначеної особи відповідно в Україні або за кордоном, переміщуються через митний кордон України у ручній поклажі, супроводжуваному та несупроводжуваному багажі і не призначені для підприємницької діяльності, відчуження або передачі іншим особам [7, ст.4]. Перелік предметів, які можуть бути віднесені до особистих речей громадян визначається ст.370 МК України.

Крім того, в якості товару в контексті контрабанди не можуть розглядатися такі предмети:

1) твори, кіно- та відеопродукція, що пропагують культ насильства і жорстокості, расову, національну чи релігійну нетерпимість та дискримінацію, предмети, комп'ютерні програми порнографічного характеру, оскільки їх ввезення кваліфікується за ст.ст.300, 301 КК України;

2) підроблені валютні цінності, ввезення яких до України або вивезення кваліфікується за ст.199 КК України;

3) об'єкти тваринного і рослинного світу, в тому числі зоологічних і ботанічних колекцій, так як їх незаконне вивезення з України або ввезення на її територію кваліфікується за ст.88 КпАП України.

Отже, під товарами як предметом контрабанди слід розуміти різного роду рухоме майно, у тому числі те, на яке законом поширено режим нерухомої речі, призначене для задоволення певних потреб фізичних та юридичних осіб, тобто це речі матеріального світу, вироблені для відчуження шляхом продажу, обміну тощо. Предметом контрабанди як товару можуть виступати промислові та продовольчі товари, сировина, предмети виробничого або лабораторного призначення, валютні цінності, електроенергія, наукові, літературні, художні твори, у тому числі комп'ютерні програми, бази даних, фонограми, інші об'єкти права інтелектуальної власності. Товари відповідають ознакам речей, необмежених в обороті, переміщення яких через митний кордон не потребує спеціальних дозволів. Проте такі предмети можуть піддаватися заходам офіційного контролю відповідно до законодавства.

Враховуючи наведене, вважаємо доцільним доповнити коло предметів контрабанди у диспозиції ч.1. ст.201 КК категорією «товару» з уточненням «у великих розмірах». Відповідно, ця стаття повинна бути доповнена приміткою про визначення розміру товару, переміщеного через митний кордон України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю.

Література:

1. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо гуманізації відповідальності за правопорушення у сфері господарської діяльності» від 15.11.2011 // Відомості Верховної Ради України. – 2012. – № 25. – Ст. 263.
2. Проект закону України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо криміналізації контрабанди товарів» від 03.07.2018 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc2>
3. Кравченко О.О. Кримінально-правова характеристика контрабанди (ст. 201 КК України) : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 – Київ, 2010. – 203 с.
4. Коржанский М.Й. Объект и предмет уголовно-правовой охраны. – М., 1980. – 248 с.
5. Музика А.А. Відповідальність за злочини у сфері обігу наркотичних засобів. – К.: Логос, 1998. – 324 с.
6. Довбенко М.В. Сучасна економічна теорія (Економічна нобелелогія) : навчальний посібник. – К. : Видавничий центр «Академія», 2005. – 336 с.
7. Митний кодекс України від 13.03.2012 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws>
8. Закон України «Про електроенергетику» від 16.10.1997 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws>
9. Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» от 16.04.1991 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws>
10. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws>

Науковий керівник: Дудоров Олександр Олексійович, доктор юридичних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України, завідувач науково-дослідної лабораторії з проблем попередження, припинення та розслідування злочинів територіальними органами Національної поліції України Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка

ОГЛЯД ПІДРОБЛЕНИХ ДОКУМЕНТІВ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА ЗВІТНОСТІ В ХОДІ ВНУТРІШНЬОГО РОЗСЛІДУВАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Біленко Дмитро Сергійович

*здобувач вищої освіти факультету підготовки, перепідготовки та
підвищення кваліфікації працівників податкової міліції Національного
університету державної фіскальної служби України*

Суб'єктам недержавної системи безпеки, зокрема працівникам служби безпеки підприємств, в ході проведення внутрішніх розслідувань, нерідко доводиться оглядати документи, які на їх думку можуть мати ознаки підроблення.

Від обсягу та змісту отриманої під час такого огляду початкової інформації, залежить напрям і результативність розслідування події. Тому, безумовно, актуальним є питання систематизації криміналістичних рекомендацій щодо огляду паперових документів бухгалтерського обліку та звітності, які можуть підроблятися в ході здійснення різноманітних правопорушень.

У зазначеному випадку, завданнями огляду документів, можуть бути такі: встановлення відношення документа до певної, зокрема розслідуваної події; отримання зі змісту документа відомостей про певну подію; виявлення слідів певної події; виявлення слідів правопорушення; встановлення інших обставин, що мають відношення до розслідування певної події; вирішення питання про проведення певних пошукових заходів і дій, в межах здійснюваного внутрішнього розслідування (експертизи, вивчення документа обізнаною особою та ін.); виявлення осіб, причетних до певній події або її очевидців; отримання відомостей для висунення і перевірки версій про розслідувану подію і її учасників.

Здійснене нами узагальнення публікацій науковців та практиків [1, с. 166-168; 2, с. 221-236; 3, с. 465-470 та інших], дало змогу виокремити криміналістичні рекомендації, яких доцільно дотримуватися суб'єкту внутрішнього розслідування, у випадку виявлення документу на місці події:

- потрібно забезпечити збереження початкового стану документу, а також його зовнішній вигляд;

- не вчиняти дій, які можуть пошкодити, або змінити зовнішній вигляд документу;

- не можна згинати документ, робити помітки на його полях, обводити та підкреслювати, видаляти записи, виділяти фрагменти, які зацікавили суб'єкта розслідування;

– документ не можна класти на поверхню, яка може його забруднити;

– потрібно оберегати документ від впливу агресивних факторів навколишнього середовища, зокрема, високої температури, вологості, сонячного світла, будь-яких хімічних реактивів;

– документ не можна підшивати (прошивати) до матеріалів внутрішнього розслідування;

– в ході роботи з документами, які потенційно можуть бути підробленими, слід використовувати рукавички та пінцет, щоб не забруднити документ та не залишити на ньому свої відбитки пальців;

– потенційно підроблений документ слід упаковувати в окремі конверти (пакети), запобігаючи його тертю об інший папір, забрудненню та випадковому пошкодженню.

Слід також розглянути умови огляду документів, суб'єктом внутрішнього розслідування.

Так, документ доцільно оглядати при достатньому прямому, розсіяному освітленні, бажано денному. В ході детального вивчення окремих елементів документу, слід використовувати косопадаюче світло та прийом огляду документу на просвіт.

Під час огляду документу доцільно використовувати лупу від 2 до 20 кратну, а за наявності – світлофільтри (жовтої, оранжевої, синьої, червоної зон спектра).

Суб'єкту внутрішнього розслідування на підприємстві слід детально вивчити основний текст документу, його зміст, а також усі наявні на документі підписи, помітки та резолюції. При цьому, слід співставляти факти, викладені у документі, з'ясовуючи обставини події, наприклад, наявність законних підстав у певної особи підписати документ, та невідповідність встановленому порядку складання певних документів.

Крім цього, під час огляду документу доцільно детально вивчити: зміст його реквізитів, попередньо з'ясувавши необхідні реквізити для такого виду документів, їх відповідність цільовому і основному призначенню документу, який оглядається, зокрема наявність відтиску кутового штампу і печатки, підпису, дати складання, відмітки про реєстрацію тощо.

Суб'єкту внутрішнього розслідування доцільно ретельно оглянути елементи оформлення типографського бланку документа, зокрема, захисну сітку, малюнок, водяні знаки, розміри і кількість сторінок і інше.

В ході огляду документу слід звертати увагу на змістовні (сміслові) і граматичні помилки, відповідність змісту печатки – змісту проставленого штампа, їх тексту – найменуванню підприємства, яке згадується у тексті документу. За наявності, доцільно співставити серії та номери документу на різних сторінках.

Детально доцільно оглянути загальний стан передньої та зворотної сторін документу, а також його краї, при цьому потрібно встановити наявність помарок, пошкоджень, перекреслень, вдавлених рельєфних слідів олівця або ручки, старих або нових згинів. Ці обставини, крім іншого, можуть вказати на час виготовлення документу, умови його зберігання, виявити невідповідності між передбачуваним часом виконання документу та позначеною датою його видачі, а також встановити факти внесення у цей документ певних змін.

В ході детального огляду документу, доцільно вивчити його індивідуальні ознаки, зокрема, на предмет наявності матеріального підроблення. У цьому випадку потрібно використовувати різноманітні технічні засоби, зокрема, спеціальні освітлювачі (ультрафіолетові або інфрачервоні), збільшувальні та вимірювальні пристрої.

Криміналістичних рекомендацій також слід дотримуватися, у випадку огляду розірваного документу. У такому випадку, частини розірваного документу відділяються від бруду, сортуються на однорідні групи за наявністю тексту на одній або обох сторонах, за кольором і структурою паперу, кольором і малюнком ліновки або захисної сітки, типом фарбника штрихів (паста, олівець, чорнило тощо), а також його кольором.

Після цього, у кожній із зазначених однорідних груп, частини документу розподіляються на два основні види: перший – які мають хоча б один відрізаний край; другий – які не мають відрізаних країв, тобто відірваних частин.

Далі, частини документу, в яких обрізані краї, поділяються на групи: з обрізом зліва; з обрізом з права; з обрізом наверху; з обрізом внизу; з двома обрізами, що утворюють кут документу (наприклад, обривок документу має обріз зверху і справа тощо).

Обривки документу, які мають відрізані краї, складаються так, щоб вони склали границі (межі) документу. В ході такої процедури використовується їх загальна форма, а також будова тих країв, котрі були відірвані. Далі, підбираються частини документу, що мають лише відірвані краї, також за їх формою і будовою цих країв. При цьому, кожна із сусідніх частин підбирається так, щоб зміст наявного на ній тексту був пов'язаний з текстом інших частин.

Розірвані документи слід помістити в конверт, не здійснюючи маніпуляцій з їх частинами. Ні в якому разі, розірваний документ, не можна склеювати.

Отже, дотримання узагальнених криміналістичних рекомендацій, по огляду документів суб'єктом внутрішнього розслідування на підприємстві, дозволить зберегти документ неушкодженим, у первинному

вигляді, отримати під час його огляду максимум значимої для внутрішнього розслідування на підприємстві інформації.

Література:

1. Криміналістика. Академічний курс / Т. В. Варфоломеева, В. Г. Гончаренко, В. І. Боров та ін. Київ: Юрінком Інтер, 2011. 504 с.
2. Справочник следователя. Осмотр места происшествия. Москва : ЦОКР МВД России, 2010. 304 с.
3. Теория и практика судебной экспертизы: сборник / Е. И. Галяшина, С. А. Смотров, С. Б. Шашкин и др. Санкт-Петербург : Питер, 2003. 704 с.

Науковий керівник: Старушкевич Анатолій Володимирович, кандидат юридичних наук, доцент, професор кафедри фінансових розслідувань факультету підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників податкової міліції Національного університету державної фіскальної служби України

БЕСІДА ЯК ФОРМА СПІЛКУВАННЯ СУБ'ЄКТА ВНУТРІШНЬОГО РОЗСЛІДУВАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ З ПОТЕРПІЛИМ ВІД ПРАВОПОРУШЕННЯ

Гуменюк Ірина Олегівна

здобувач вищої освіти факультету підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників податкової міліції Національного університету державної фіскальної служби України

У ході виконання своїх обов'язків суб'єктам недержавної системи безпеки (працівникам охорони, приватним детективам, працівникам служби безпеки підприємства), часто доводиться спілкуватися з потерпілими від правопорушень. Формально таке спілкування може оформлятися поясненням. У випадку, якщо в ході такого спілкування опитуваний потерпілий, з тих чи інших причин (добросовісно чи навмисно) відмовляється від спілкування, дає неправдиві пояснення, перекручує інформацію, приховує окремі факти, виникає потреба використання тактичних прийомів, які розроблені у криміналістичній тактиці щодо проведення допиту осіб, з різним процесуальним положенням.

Одним з таких тактичних прийомів є бесіда. Бесіда у тлумачних словниках описується як «розмова з ким небудь» [1, с. 48]. Така розмова має форму довірливого спілкування, вона може передувати опитуванню потерпілого, або ж стати частиною такого опитування.

Звісно, сама по собі бесіда з потерпілим не вирішує завдань опитування як такого, а лише є засобом для їх вирішення. Зазвичай, суб'єкт внутрішнього розслідування на підприємстві в ході бесіди із потерпілим, чинить на нього певний психологічний тиск, головним чином, емоційний, з метою спрямування опитування у потрібному напрямі.

Зазвичай, бесіда здійснюється з метою встановлення потрібного рівня психологічного контакту із опитуваним потерпілим, у інших випадках, вона може носити певний профілактичний характер, зокрема, якщо потерпілий коливається у дачі правдивих пояснень суб'єкту внутрішнього розслідування на підприємстві. Крім цього, бесіда може переслідувати і певну «розвідувальну» мету, коли суб'єкту розслідування, важливо з'ясувати настрій та наміри опитуваного потерпілого.

З метою встановлення контакту із опитуваним може використовуватися і та бесіда, яку веде з ним суб'єкт розслідування при заповненні анкетної частини пояснення. При цьому, суб'єкт розслідування може виходити за межі письмового пояснення, цікавитися не лише анкетними, але й іншими даними про особу опитуваного, його оточенням, умовами життя і праці, психофізичними якостями. Таким чином, у процесі встановлення контакту, суб'єкт розслідування отримує додаткову інформацію про особу опитуваного [2, с. 106].

Результат бесіди може не фіксуватися письмовим поясненням, однак, якщо опитуваний потерпілий надає інформацію щодо важливих питань розслідуваної події, то суб'єкту внутрішнього розслідування на підприємстві, важливо зафіксувати такі відомості у письмовому поясненні. Адже, навіть якщо згодом опитуваний потерпілий змінить свою позицію, і розпочне з тих чи інших причин «вигадувати» неправдиві повідомлення, йому це буде зробити важче, та й зміненним повідомленням в ході складання акту внутрішнього розслідування на підприємстві буде важче повірити, особливо в тому випадку, коли вони суперечать іншим джерелам інформації про подію, що розслідується.

Як і опитування в цілому, бесіда може здійснюватися у вигляді вільної розповіді, у запитувально-відповідальній чи змішаній формі. Проведення бесіди у формі вільної розповіді, дозволяє сумлінному потерпілому системно, у відповідності з тим, що і як він сприйняв під час події, відтворити в ході переказу, оскільки, зазвичай, все сприйняте є одним взаємопов'язаним цілим, а не окремими, інколи різнорідними деталями мозаїки [3, с. 11].

Вільна розповідь потерпілого під час опитування – це викладення опитуваним відомих йому фактів у тій послідовності, яку йому рекомендує суб'єкт внутрішнього розслідування на підприємстві, або яку він обирає сам. Важливість цього зумовлено такими обставинами:

– суб'єкт розслідування не завжди уявляє собі, якими відомостями і в якому обсязі володіє потерпілий; у випадку вільної розповіді, опитуваний може повідомити суб'єкту розслідування таку інформацію, про характер і наявність якої той і не припускав, і яку, відповідно, він і не прагнув би отримати шляхом постановки запитань опитуваному потерпілому;

– викладення опитуваним потерпілим тих або інших відомостей у зручній для нього послідовності, полегшує їх пригадування, сприяє більш повному відтворенню раніше побаченого та почутого;

– вільна розповідь допомагає суб'єкту внутрішнього розслідування на підприємстві скласти більш повне і правильне уявлення про взаємостосунки опитуваного з іншими особами, що є «фігурантами» такого розслідування, про обрання ними лінії поведінки під час внутрішнього розслідування, про ступінь фактичної поінформованості потерпілого щодо обставин розслідуваної події [2, с. 196-107].

Запитувально-відповідальна форма проведення бесіди, порушує вищезазначену цілісність, та базується на розумінні та оцінці суб'єкта розслідування, які можуть не враховувати характеру поінформованості опитуваного потерпілого. В кінцевому рахунку, все це може призвести до того, що опитуваний потерпілий стане повідомляти те, про що його запитують, а не те, що він сам вважав має відношення до розслідуваної події, в ході якої він потерпів.

При несумлінності опитуваного підозрюваного, особливо у випадках його намірів ухилитися від повідомлення правдивої інформації, вільна розповідь в ході бесіди примушує його «створювати» обстановку і обставини події та свою участь в ній, у відповідності до своїх здібностей та можливостей. І в даному випадку, чим більше такий потерпілий вигідає і «створить», тим простіше його буде в подальшому викрити у неправді.

Крім вищезазначеного, вільна розповідь в ході бесіди, вигідна суб'єкту розслідування і тим, що не розкриває повною мірою зацікавленість суб'єкта внутрішнього розслідування на підприємстві, дозволяє оцінити позицію і наміри іншого учасника бесіди.

Звичайно ж, вільна розповідь не може забезпечити повну і точну інформацію про події, які цікавлять суб'єкта розслідування, тому доповнюється запитаннями, які він ставить [3, с. 11].

Зазвичай, в ході проведення опитування суб'єкт внутрішнього розслідування на підприємстві займає домінуючу позицію у діалозі, управляючи його ходом. При цьому, суб'єкт розслідування веде себе так, що він задає питання, і йому на них потрібно відповідати, а не суб'єкту розслідування задають питання. Однак, під час бесіди повинно бути по іншому. Лише за іншої позиції суб'єкта розслідування, бесіда може нести довірливий характер, в ході якого і набуває певного тактичного значення.

При проведенні бесіди суб'єкт розслідування повинен певною мірою «розкритися як людина» і як «професіонал», а іноді – дозовано – як професіонал. Тобто, показати себе особою, якій можна довіритися, здатним зрозуміти тривогу і біль іншого, людиною яка не зловживає щирістю співрозмовника [4, с. 52].

Отже, суб'єкт внутрішнього розслідування на підприємстві повинен повною мірою володіти такою формою спілкування з опитуваним потерпілим як бесіда. При цьому, він повинен враховувати, що бесіда це розмова з потерпілим у формі довірливого спілкування, яка може передувати опитуванню потерпілого, або ж стати частиною такого опитування. Бесіду як тактичний прийом, за потреби, можна поєднувати і з іншими тактичними прийомами опитування потерпілого.

Література:

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ : Ірпінь : ВТФ «Перун», 2002. 1440 с.
2. Лившиц Е. М., Белкин Р. С. Тактика следственных действий. Москва : Новый Юрист, 1997. 176 с.
3. Бахін В. П., Весельський В. К. Тактика допиту : навчальний посібник. Київ : НВТ «Правник», 1997. 64 с.
4. Питерцев С. К., Степанов А. А. Тактика допроса на предварительном следствии и в суде. Санкт-Петербург : Питер, 2001. 160 с.

Науковий керівник: Старушкевич Анатолій Володимирович, кандидат юридичних наук, доцент, професор кафедри фінансових розслідувань факультету підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників податкової міліції Національного університету державної фіскальної служби України

НЕВОГНЕПАЛЬНІ ПОШКОДЖЕННЯ НА ОДЯЗІ ЯК ОБЄКТИ ТРАСОЛОГІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ

Даценко Сергій Анатолійович

старший судовий експерт сектору трасологічних досліджень відділу криміналістичних видів досліджень Полтавського науково-дослідного експертно-криміналістичного центру Міністерства внутрішніх справ України

При скоєнні злочинів проти особи, а також при транспортних пригодах на одязі потерпілих та інших учасників пригоди залишаються сліди. Специфічну їх групу складають сліди пошкоджень.

Пошкодження на одязі можуть утворюватися як в результаті пострілу з вогнепальної зброї так і під впливом механічних причин іншого роду. По обставинам на місці пригоди, по характеру тілесних ушкоджень, в деяких випадках можливо встановити чи являється пошкодження вогнепальним чи невогнепальним. Однак для диференціювання пошкоджень необхідне проведення судової експертизи [1, с.3].

В літературі судової балістичної експертизи достатньо повно висвітлена методика і техніка дослідження вогнепальних пошкоджень на одязі. Про використання невогнепальних пошкоджень при розслідуванні злочинів в літературі є лиш окремі описи практики. Між іншим невогнепальні пошкодження, як і інші сліди на речових доказах, містять в собі важливу інформацію про спосіб скоєння злочину, про умови нанесення тілесних ушкоджень, про характер знаряддя заподіяння та інших деталях [2, с.42].

Об'єкти якими можливо заподіяти невогнепальні пошкодження на одязі класифікуються на декілька груп:

1. Знаряддя ріжучої дії – усі види тупокінцевих ножів, бритви, клинки без вістря та ін. Їх вплив на одяг можливий лише в площині тканини та не може бути глибоко проникаючим. Ріжучі знаряддя залишають сліди – розрізи.

2. Знаряддя рублячої дії – сокири, шашки, лопати та ін. – діють зі значною енергією в напрямку руху робочої частини, залишаючи на одязі сліди – розрізи.

3. Знаряддя колючої дії – цвях, шило, кортик, та ін. – загостреним являється тільки кінець. Вони діють на одяг в напрямку руху кінця, залишаючи сліди – розриви.

4. Знаряддя колюче-ріжучої дії – кишенькові, фінські, мисливські ножі та ін. – поєднують в собі ознаки колючих та ріжучих знарядь. Через що їх дія характеризується багатосторонньою направленістю: в сторону руху вістря і в площині заточених лез. На одязі ці знаряддя залишають сліди – розрізи [1, с.25].

Зрозуміло, що пошкодження на одязі можуть бути заподіяні предметами які не мають сукупності ознак знаряддя ріжучої, рублячої, колючої або колюче-ріжучої дії. Проте будь-який об'єкт, що впливає на тканину характеризується ступінню загостреності, кількістю робочих площин та лез, формою та ін. Тому яким би предметом не були завдані пошкодження, вони відображають в собі типові признаки розриву чи розрізу тканини [3, с.42].

Основні завдання дослідження невогнепальних пошкоджень на одязі складаються у встановленні механізму утворення пошкоджень, умов взаємодії об'єктів та ідентифікації (групової чи індивідуальної) об'єкта яким завдано пошкодження.

Цілком зрозуміло, що ці завдання можуть бути вирішені класичними методами судової експертизи: візуальним оглядом, експериментом та порівняльним дослідженням.

В ряді випадків при проведенні експертизи пошкоджень на одязі, ефективні результати дає комплексне дослідження за участі судових експертів біологічних та хімічних видів досліджень. Це дозволяє для вирішення задач експертизи використати як інформацію, отриману експертом-трасологом при дослідженні характеристик пошкодження, так і данні дослідження мікрочастинок, що могли залишитись на слідоутворюючому об'єкті чи на тканині по краях отвору.

Цікавим прикладом може бути вирішення питання «Чи залишені пошкодження на одязі наданим на дослідження ножем?», коли експерт прийшов до висновку про те, що пошкодження являються розрізами, але внаслідок специфіки слідоутворення неможливо було вирішити, яким ножем вони залишені. При мікроскопічному дослідженні клинка наданого ножа на ньому були виявлені волокна, що утримувались частинками корозії металу. Вони в свою чергу являються об'єктами експертизи матеріалів, речовин і виробів. При порівнянні волокон, виявлених на клинку ножа та волокон тканин одягу, наданих на дослідження, було встановлено їх тотожність. В свою чергу це дало можливість виключити випадковість такого співпадання та позитивно вирішити основну задачу експертизи.

Таким чином, комплексне дослідження слідів пошкоджень та слідів мікрочастинок на слідоутворюючому та слідоприймаючому об'єктах дозволяє вичерпно вирішити основне завдання трасологічної експертизи – чи цим об'єктом залишено слід.

Література:

1. Кучеров И. Д. Трасология неогнестрельных отверстий на одежде – издательство «Высшая школа» Минск 1965.
2. Русаков, М. Н. Следы преступления / М. Н. Русаков. – Омск, 1988.
3. Шевченко, Б. И. Теоретические основы трасологической идентификации в криминалистике / Б. И. Шевченко. – М., 1975.

ПОТЕРПІЛИЙ ВІД ПОГРОЗИ ЗА КРИМІНАЛЬНИМ ПРАВОМ УКРАЇНИ

Дімітров Максим Костянтинович

аспірант кафедри кримінально-правових дисциплін факультету № 6

Львівського державного університету внутрішніх справ

Погроза є одним із наскрізних кримінально-правових понять. У Кримінальному кодексі (далі – КК) України існує система норм, які

передбачають відповідальність за погрози як самостійні склади злочинів, так і склади злочинів, в яких погроза виступає лише способом вчинення злочину. Вочевидь, що запорукою законності застосування кримінального закону є однакове розуміння наскрізних понять. Щоправда, не можна стверджувати, що питання кримінально-правового аналізу погрози залишилось на периферії науки. Формулювання поняття погрози у кримінальному праві України можливе на основі аналізу усіх істотних ознак поняття. Втім, метою цієї статті є визначення саме потерпілого від погрози як об'єктивної ознаки.

Так ст. 55 Кримінального процесуального кодексу України вказує, що потерпілим у кримінальному провадженні може бути фізична особа, якій кримінальним правопорушенням завдано моральної, фізичної або майнової шкоди, а також юридична особа, якій кримінальним правопорушенням завдано майнової шкоди. Тобто це суб'єкт, якому заподіяна чи може бути заподіяна шкода. Оскільки, як доводилося, суспільно небезпечний наслідок (шкода) при погрозі полягає першочергово у виникненні потенційної загрози правам певної особи (осіб), а не у виникненні страху. То потерпілим є не той, кому висловлена погроза, а той, щодо кого погроза висловлена (чийх прав вона стосується).

Ознакою погрози потерпілими можуть бути не лише фізичні, але також і юридичні особи. Наприклад, у нормі про погрозу знищення майна (ст. 195 КК України) не міститься жодних обмежень, що йдеться виключно про майно фізичної, а не юридичної особи. Або, скажімо, ч. 1 ст. 258 КК України вказує, зокрема, на терористичний акт, вчинений способом погрози застосування зброї, вчинення вибуху, підпалу чи інших дій, які створювали небезпеку заподіяння значної майнової шкоди. Знову ж таки небезпека заподіяння шкоди може стосуватися не лише фізичної, але й юридичної особи, держави. Отож, потерпілими від погроз, тобто особами, правам яких існує потенційна небезпека, можуть виступати як фізичні, так і юридичні особи.

Загалом, у структурі комунікації (в тому числі і погрозі як акту передачі інформації) виділяють три основні різновиди її суб'єктів: 1) творець інформації - той, хто створює повідомлення; 2) комунікатор (адресант) – той, хто передає інформацію; 3) реципієнт (адресат) – той, хто отримує інформацію .

Вочевидь, головними суб'єктами комунікації є адресант і адресат. Зрозуміло, що фактично адресант є суб'єктом складу злочину. Щодо адресата – то ним є особа, якій висловлена погроза. Одразу слід підкреслити, що у соціології в структурі комунікації не виділяють окремо як суб'єкта того, кому адресується погроза, тобто того, до кого відноситься погроза (потерпілого). А в кримінальному праві розмежовують суб'єкта, якому висловлюється (передається) погроза

(адресант), та суб'єкта, якого стосується зміст погрози (потерпілий). При цьому у КК України наявні такі законодавчі конструкції в частині вказівки на суб'єкта, якому адресується погроза (адресант), та суб'єкт, якого стосується зміст погрози (потерпілий від погрози): а) суб'єкт, якому адресується погроза, та суб'єкт, якого стосується зміст погрози, той самий; б) суб'єкт, якому адресується погроза, та суб'єкт, якого стосується зміст погрози, повинні чи можуть бути різними; в) відсутня вказівка на те, кому і щодо кого адресується погроза.

Що ж до кола осіб, яких стосується погроза, то у кримінальному законі України, окрім конкретного суб'єкта (судді, службової особи, журналіста тощо), вказується на таких суб'єктів: близьких осіб (ч. ч. 2, 3 ст. 149, ч. ч. 1, 2 ст. 206, ч. 1 ст. 280, ч. 1 ст. 350), близьких родичів (ч. 2 ст. 154, ч. 1 ст. 189, ч. 1 ст. 345, ч. 1 ст. 346, ч. 1 ст. 355, ч. 1 ст. 377, ст. 386, ч. 1 ст. 398), членів сім'ї (ч. 1 ст. 345-1). Не потребує доведення, що поняття близьких осіб, близьких родичів та членів сім'ї не є тотожними. Так, поняття близьких родичів та членів сім'ї тлумачиться, зокрема, у Кримінальному процесуальному кодексі України. У п. 1 ст. 3 зазначається, що близькі родичі та члени сім'ї - чоловік, дружина, батько, мати, вітчим, мачуха, син, дочка, пасинок, падчерка, рідний брат, рідна сестра, дід, баба, прадід, прабаба, внук, внучка, правнук, правнучка, усиновлювач чи усиновлений, опікун чи піклувальник, особа, яка перебуває під опікою або піклуванням, а також особи, які спільно проживають, пов'язані спільним побутом і мають взаємні права та обов'язки, у тому числі особи, які спільно проживають, але не перебувають у шлюбі. Своєю чергою, поняття близької особи викладено у Законі України «Про запобігання корупції» від 14 жовтня 2014 року № 1700-VII. Вказується, що це особи, які спільно проживають, пов'язані спільним побутом і мають взаємні права та обов'язки із суб'єктом, зазначеним у ч. 1 статті 3 цього Закону (крім осіб, взаємні права та обов'язки яких із суб'єктом не мають характеру сімейних), у тому числі особи, які спільно проживають, але не перебувають у шлюбі, а також - незалежно від зазначених умов - чоловік, дружина, батько, мати, вітчим, мачуха, син, дочка, пасинок, падчерка, рідний брат, рідна сестра, дід, баба, прадід, прабаба, внук, внучка, правнук, правнучка, зять, невістка, тесть, теща, свекор, свекруха, усиновлювач чи усиновлений, опікун чи піклувальник, особа, яка перебуває під опікою або піклуванням згаданого суб'єкта.

Потрібно також виокремити погрози, які адресуються фізичним особам або уповноваженим особам юридичних осіб, держави, міжнародних організацій, і при цьому зміст погрози відноситься до наперед невизначеного кола осіб. Прикладом може бути той же терористичний акт, вчинений шляхом погрози застосування зброї,

вчинення вибуху, підпалу чи інших дій, які створюють небезпеку для життя чи здоров'я людини або заподіяння значної майнової шкоди чи настання інших тяжких наслідків, вчинений з метою визначеною у законі (ч. 1 ст. 258 КК України). Аналогічно у ч. 1 ст. 266 КК України йдеться про погрозу вчинити викрадання радіоактивних матеріалів з метою примусити фізичну або юридичну особу, міжнародну організацію або державу вчинити будь-яку дію або утриматися від неї, якщо були підстави побоюватися здійснення цієї погрози. Також і в ч. 2 ст. 444 КК України передбачена відповідальність, зокрема, за погрозу нападу на службові приміщення осіб, які мають міжнародний захист, з метою впливу на характер їхньої діяльності або на діяльність держав чи організацій, що вони представляють, або з метою провокації війни чи міжнародних ускладнень. Очевидно, що зміст погрози в частині осіб, яким адресується погроза визначений (хоча і не конкретно), а коло осіб, яким може бути заподіяна шкода, невизначене. Однак, визначальним є потенційний стан небезпеки правам невизначеного кола осіб.

В цілому такі різні законодавчі підходи в частині вказівки суб'єктів, яким погрожують, та (або) щодо яких погрожують, навряд чи виправдані. Адже не знайдеться достатніх аргументів пояснити, чому “пересічного” громадянина України кримінальний закон захищає лише від погрози вбивством (ст. 129 КК України) та знищення майна (ст. 195 КК України), тоді як спеціальних суб'єктів (суддів, журналістів, працівників правоохоронних органів тощо) захищають і від погроз насильством, позбавлення волі, викрадення тощо. Зрозуміло, звичайно, що такі “привілейовані” суб'єкти є носіями певних суспільно значимих повноважень. Однак, це могло б виражатися в диференціації відповідальності, тобто, коли з поряд із загальною нормою про відповідну погрозу є спеціальна норма про таку ж за змістом погрозу. А не створенням норм, які охороняють, наприклад, безпеку здоров'я певних суб'єктів при абсолютній відсутності охорони безпеки здоров'я “пересічних” громадян.

Неможливо пояснити і те, чому законодавець встановив кримінальну відповідальність за потенційну загрозу життю (при погрозі вбивством) та загрозу власності (при погрозі знищення майна), залишивши поза кримінально-правовим прицілом безпеку здоров'я, волю. Адже у кримінальному законі відсутня відповідальність про погрозу заподіяння побоїв, тілесних ушкодження, позбавлення волі. Такі підходи, коли законодавець глибоко диференціює кримінальну відповідальність за погрозу, однак при цьому допускає очевидні нормативні “вакууми” навряд чи мають логічне пояснення, свідчать про пробільність кримінально-правової охорони. Така спеціалізація норм веде до прогалин, що, без сумніву, потребує усунення.

Література:

1. *Гуртовенко О.Л.* Психічне насильство у кримінальному праві України: дисертація на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.08 “Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право” / Олег Леонтійович Гуртовенко. – Одеса, 2008. – 251 с.
2. *Дімітров М.К.* Залякування як ознака кримінально караної погрози / М.К. Дімітров // Кримінальне та кримінальне процесуальне законодавство у контексті судової реформи в Україні: матеріали науково-практичного семінару (м. Львів, Львівський державний університет внутрішніх справ, 15 червня 2018 року). – Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ. – С. 15-18.
3. *Дітріх О.І.* Насильство у складах корисливих посягань на власність за кримінальним правом України): дисертація на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.08 “Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право” / Олена Ігорівна Дітріх. – К., 2009. – 207 с.
4. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 року № 4651-VI (із змінами і доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws>.
5. Про запобігання корупції: Закон України від 14 жовтня 2014 року № 1700-VII (із змінами і доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws>
6. *Самощенко І.В.* Відповідальність за погрозу в кримінальному праві України (поняття, види, спірні проблеми): автореферат дисертації на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.08 “Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право” / І.В. Самощенко. – Х., 1997. – 23 с.

Науковий керівник: Яремко Галина Зіновіївна, доцент, кандидат юридичних наук, Львівський державний університет внутрішніх справ

ПРО ЗАБОРОНУ ПЕРЕБУВАТИ В МІСЦІ СПІЛЬНОГО ПРОЖИВАННЯ З ОСОБОЮ, ЯКА ПОСТРАЖДАЛА ВІД ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА

Дунюшкіна Олена Володимирівна
студентка магістратури, Приватне акціонерне товариство "Вищий
навчальний заклад "Міжрегіональна Академія Управління персоналом"

У 2019 році набув чинності закон, що вводить кримінальну відповідальність за домашнє насильство і примус до вступу в шлюб. Законом імплементуються положення Стамбульської конвенції у

національне законодавство, що дає можливість удосконалити кримінальне та кримінально-процесуальне законодавство України для боротьби з насильством стосовно жінок та домашнім насильством. Документом вводится кримінальна відповідальність за домашнє насилля та примусовий шлюб. Відповідно до нової норми – статті ст.126¹ Кримінального кодексу України, домашнє насильство – це умисне систематичне вчинення фізичного, психологічного або економічного насильства щодо подружжя чи колишнього подружжя або іншої особи, з якою винний перебуває (перебував) у сімейних або близьких відносинах, що призводить до фізичних або психологічних страждань, розладів здоров'я, втрати працездатності, емоційної залежності або погіршення якості життя потерпілої особи.

У зв'язку з нововведенням виникає ряд спірних питань правового регулювання. Закон доповнює Кримінальний кодекс новим розділом про обмежувальні заходи щодо осіб, які вчинили домашнє насильство. Так, наприклад, пункт 1 статті 91¹ КК України закріплює, що в інтересах потерпілого від злочину, пов'язаного з домашнім насильством, одночасно з призначенням покарання, не пов'язаного з позбавленням волі, або звільненням з підстав, передбачених цим Кодексом, від кримінальної відповідальності чи покарання, суд може застосувати до особи, яка вчинила домашнє насильство обмежувальний захід у вигляді заборони перебувати в місці спільного проживання з особою, яка постраждала від домашнього насильства. На мій погляд, на сьогоднішній день, застосування вказаної норми неможливо за рядом причин. По-перше, не врегульовано питання щодо місця перебування кривдника, якому заборонено перебувати у спільному із сім'єю житлі. Тобто, у разі якщо до кривдника встановили такий обмежувальний захід, він не може повернутись до родини у спільне житло і не має де жити, він опиняється на вулиці. Зважаючи на це, судова практика пішла наступним шляхом.

На мій погляд, це не припустимі наслідки обмежувального заходу. Вбачається необхідними встановлення умов для встановлення судом цього виду обмежувального заходу. Вважаю, що на потерпілу сторону слід накласти обов'язок надати докази того, що кривдник має можливість переїхати у інше житло у разі призначення обмежувального заходу у вигляді заборони перебувати в місці спільного проживання з особою, яка постраждала від домашнього насильства.

Вбачається, що такими доказами слід вважати:

1. Наявність у власності (частки) іншого житлового нерухомого майна.

2. Реєстрація місця потерпілого не збігається з місцем проживання особи, яка постраждала від домашнього насильства.

3. Наявність фінансової можливості для оренди житлового приміщення.

Таке введення, на мій погляд, зробить більш ефективним та реальним процес застосування цього виду обмежувального заходу.

Ще одним проблемним питанням є дотримання принципу недоторканності приватної власності у разі призначенні обмежувального заходу особі, яка є власником (співвласником) житла, у якому проживає постраждала особа. Аналіз судової практики показує, що застосування такого виду обмежувального заходу до власника (співвласника) житла неправомірне. Так, рішенням Жовківського районного суду Львівської області від 12.12.2018 року у справі 444/3602/18 відмовлено у задоволенні заяви літньої жінки про видачу обмежувального припису, в якій вона просила суд заборонити її сину та невістці перебувати з нею в місці спільного проживання, строком на шість місяців. У своїй заяві постраждала писала про численні факти побиття з боку її родичів, та посилялася на висновки експертизи щодо ступеня тяжкості її тілесних ушкоджень; долучала письмові попередження заінтересованих осіб з боку поліції щодо недопустимості вчинення ними насильства в сім'ї.

Відмовляючи у задоволенні позову, крім іншого, суд враховав, що син заявниці є власником 1/3 частини житлового будинку, в якому вони проживають усі разом, та дійшов висновку, що видача обмежувального припису в будь-якому випадку буде обмежувати право заінтересованої особи на користування спільними із заявником приміщеннями, які належать йому в тому числі на праві спільної власності. Суд послався на положення ч. 1 ст. 321 ЦК України та ч. 1 ст. 41 Конституції України, та ще раз підкреслив, що видача обмежувального припису буде обмежувати права заінтересованої особи, як співвласника житлового будинку, буде порушувати його право володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю.

Вбачається необхідним звернення до конституційного суду для винесення рішення про відповідність положень статті 126¹ КК України Конституції України.

Література:

1. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 //Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 25-26, ст.131.
2. Рішення Жовківського районного суду Львівської області від 12.12.2018 року у справі 444/3602/18. - Електронний ресурс. - Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua>

ПОНЯТТЯ ТА ЗМІСТ МІСЬКОЇ ІНКАСАЦІЇ

Зайченко Іван Михайлович

здобувач вищої освіти факультету підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників податкової міліції Національного університету державної фіскальної служби України

Суб'єктам недержавної системи безпеки, зокрема працівникам служби безпеки комерційних підприємств, в ході проведення внутрішніх розслідувань, нерідко доводиться розслідувати правопорушення пов'язані з порядком здійснення інкасації. Тому розгляд питання про її поняття та зміст є актуальним через наявність різних форм такої інкасації та підходів до її здійснення.

Окремі питаннями здійснення інкасації та запобігання нападам на інкасаторів досліджувалися А. М. Костирою [1]; Ю. А. Сказко [2]; І. Ю. Фахритдіновим [3] та ін. Зазвичай, інкасація розуміється як перевезення грошей або особливо цінних вантажів. Виділяють різні форми такої інкасації, зокрема, міську та міжміську. Кожній із цих форм інкасації притаманні свої особливості здійснення [4, с. 105-112]. Розглянемо більш детально порядок здійснення міської інкасації.

Міська інкасація здебільшого здійснюється за типовою схемою «каса – банк». При цьому перевезення грошей може відбуватися як автомобільним, так і залізничним чи авіатранспортом. У нашому випадку буде розглянуто лише порядок здійснення інкасації автомобільним транспортом.

В ході здійснення такої інкасації, зазвичай, використовується типова схема роботи: «водій + два інкасатори». Така кількість учасників групи інкасації є мінімальною і звичною практикою здійснення міської інкасації. Менш поширеною, але також наявною у практиці є типова схема: «водій + три інкасатори». Слід зазначити, що в обох випадках водій відповідальний лише за автомобіль і забезпечення дорожньої безпеки перевезення грошей або інших цінних вантажів.

Загальновідомо, що для безпечного перевезення грошей використовуються спеціалізовані броньовані автомобілі вітчизняного або зарубіжного виробництва, які повинні мати достатню вантажопідйомність і бути зручними для перевезення «двійок» або «трійок» інкасаторів.

Роботі кожної із вищезазначених кількісних схем інкасаторів притаманна певна типова тактика. Так, у схемі «водій + два інкасатори», перший номер завжди вважається старшим групи, його потенційними завданнями є аналіз обстановки, ухвалення командних рішень в ході поїздки. Також, він прикриває другого номера і протидіє нападу. Основним завданням другого номера є перенесення мішка з вантажем до

автомобіля або дверей банку. Яким би не був громіздким вантаж, перший номер не повинен брати участі в його переміщенні. Основними завданнями водія є здійснення контролю над станом автомобіля, вчасне відкривання дверей, постійне відслідковування свого сектору, маневрування під час нападу злочинців.

У випадку руху за маршрутом «каса – автомобіль», також важливо дотримуватися чіткого розподілу обов'язків між інкасаторами. Перший номером – здійснює контроль обстановки на вулиці, і у випадку безпеки подає сигнал на вихід, ним же забезпечується коридор «вихід – автомобіль». З автомобіля інкасатори виходять по двоє – другий і третій номер. У випадку реалізації схеми «водій + троє», перший номер виходить першим, здійснюючи зачистку дороги, зупиняється на половині шляху до автомобіля. При цьому його рука постійно контролює зброю, не виймаючи її. У цей час другий номер, під прикриттям першого, швидко рухається в бік автомобіля. Його рука повинна щільно фіксувати мішок з вантажем. Лише після посадки в автомобіль другого і третього номера, до нього сідає і перший номер.

Якщо в цей момент здійснюється напад на інкасаторів, то їх єдиним завданням є доставити вантаж до автомобіля, який не чекаючи охоронців або першого номера, поспіхом від'їжджає. У випадку здійснення нападу, другий номер не відволікаючи уваги, доставляє вантаж до автомобіля, перший і третій номер – відбивають напад злочинців, чітко дотримуючись секторного розподілу. Так, якщо напад злочинців здійснюється з боку першого номера – то відбиттям його займається лише перший номер, а другий номер, під щільним прикриттям третього, рухається до автомобіля. У випадку неможливості другого номера доставити вантаж (важке поранення, втрата свідомості, смерть), цим займається третій або перший номер. При цьому водій не покидає автомобіля ні за яких обставин. З цих причин, практиками інкасації вважається, що варіант дії інкасаторів «водій + троє» є найбільш надійним. При цьому важливо встановити безперервний радіозв'язок між інкасаторами і водієм з використанням гарнітури.

У випадку здійснення руху інкасаторів за маршрутом «автомобіль – банк», за 3-5 хвилин до прибуття автомобіля, про це сповіщаються працівники служби безпеки банку, при цьому два охоронця банку звільняють територію від сторонніх і здійснюють зустріч автомобіля, до їх обов'язків також входить здійснення прикриття інкасаторів. Автомобіль інкасаторів з вантажем під'їжджає впритул до дверей банку, у перенесенні вантажу може брати участь і третій номер, за умови, що охоронці банку здійснюють контроль над ситуацією [4, с. 106-107].

Рухаючись за визначеним маршрутом, інкасатори зобов'язані дотримуватися певних заходів безпеки, а саме: неприпустимо відкривати

вікна і використовувати відкриту вентиляцію; маршрут обирається з найменшою ймовірністю потрапити в дорожній затор; у випадку потрапляння в затор, включається пробісковий маячок, сирена, автомобіль намагається об'їхати перешкоду, навіть тротуаром чи найближчими вулицями; не допускається зупинка автомобіля при зустрічній дорожньо-транспортній події, травмуванні людей і іншому, про це повідомляються відповідні служби по прибуттю на місце, чи при проїзді стаціонарного поста працівників Національної поліції; не допускається зміна інкасаторами секторів контролю, зазвичай, вони розподіляються так: перший номер (передній сектор), другий номер (лівий і задній сектор), третій номер (правий сектор); екіпірування та озброєння інкасаторів повинно бути досить «грізним»: камуфляж, бронежилет, шолом, амуніція відкритого або напівзакритого типу, озброєння – перший номер (пістолет, газовий балончик), другий номер (револьвер), третій номер (пістолет, електрошокер, газовий балончик), водій (револьвер). На даний час поширеним озброєнням інкасаторів, наприклад, Національного банку України є Пістолет Макарова (П.М), Sig-Sauer 226, Glock 17, Glock 19, автоматична зброя [5].

Отже, аналізуючи діяльність працівників банку, які здійснюють міську інкасацію слід зазначити, що безпека цієї діяльності залежить від низки факторів, зокрема: 1) підбір і ретельне професійне навчання працівників, які здійснюють інкасацію; 2) належне екіпірування та озброєння інкасаторів; 3) забезпечення інкасації надійним броньованим автомобілем; 4) дотримання схем розподілу обов'язків інкасаторами; 5) підтримання між інкасаторами належного і безперервного зв'язку; 6) дотримання інкасаторами маршруту руху, правил безпеки в автомобілі, та на маршруті; 7) належна взаємодія інкасаторів із охоронцями та працівниками служби безпеки банку; 8) психологічна та моральна підготовка інкасаторів до виконання покладених на них обов'язків.

Література:

1. Костира А. М. Криміналістична характеристика розбійних нападів на інкасаторів. *Право і суспільство*. 2010. № 6. С. 252-257.
2. Сказко Ю. А. Запобігання розбійним нападам на банківські установи та інкасаторів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : 12.00.08. Київ, 2018. 20 с.
3. Фахритдинов И. Ю. Предупреждение разбойных нападений на инкассаторов : автореф. дис. на соискание ученой степени канд. юрид. наук : 12.00.08. Москва, 2011. 25 с.
4. Корж П. А., Клопов И. В. Негосударственная безопасность. Руководство по подготовке профессиональных телохранителей. Ростов-на-Дону: «Феникс», 2002. 448 с.

5. Бережіться: інкасаторів озброїли і дозволили стріляти. URL: <https://m.znaj.ua/society/berezhitsya-inkasatoriv-ozbroyily-i-dozvolyly-strilyaty>

Науковий керівник: Старушкевич Анатолій Володимирович, кандидат юридичних наук, доцент, професор кафедри фінансових розслідувань факультету підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників податкової міліції Національного університету державної фіскальної служби України

СЛІДОВА КАРТИНА, ЯК ДЖЕРЕЛО КРИМІНАЛІСТИЧНО ЗНАЧУЩОЇ ІНФОРМАЦІЇ ЩОДО ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ

Захарова Олександра Василівна

*кандидат юридичних наук, доцент, Львівський державний університет
внутрішніх справ*

Гарасимів Олена Іванівна

*кандидат юридичних наук, Львівський державний університет
внутрішніх справ*

Злочин є подією матеріального світу, про що свідчить наявність певної сукупності слідів, які виникають в результаті змін в органічній та неорганічній природі. В криміналістичній науці такі відображення поділяються на матеріальні (виникають як результат взаємодії різних об'єктів) та ідеальні (суб'єктивні образи об'єктивної дійсності, відображені в пам'яті людини) [1, с. 180].

Спектр об'єктів криміналістичного дослідження, що зберегли на собі інформацію про подію злочину, у справах про торгівлю людьми досить широкий і утворює чотири великі групи: 1) документи (загальногромадянські та закордонні паспорти потерпілих та злочинців з візами та відмітками про перетинання державного кордону, анкети-заяви на отримання закордонних паспортів, боргові розписки тощо); 2) предмети (засоби, за допомогою яких підроблялися паспорти та інші документи, необхідні для отримання віз для виїзду за кордон, бланки документів тощо); 3) електронні носії інформації (системні блоки комп'ютерів, жорсткі та гнучкі магнітні диски тощо); 4) пам'ять людей (ідеальні відображення)) [2, с. 255].

На наш погляд, типову “слідову картину” яка виникає при вчиненні злочинів щодо торгівлі людьми, доцільно групувати за слідами:

1. Типові сліди залежно від природи сліду.

1.1. Типові сліди-відображення: сліди людини (сліди рук, ніг, вух, губ, зубів, взуття тощо); знарядь і інструментів (предмети, що мають господарсько-побутове призначення, поліграфічне обладнання, кліше, копіювально-розмножувальна техніка); транспортні засоби тощо.

1.2. Типові сліди-предмети: цифрові носії інформації (системний блок, зовнішній жорсткий диск, CD-ROM диски, USB флеш-накопичувач); засоби, за допомогою яких підроблялися паспорти та інші документи, необхідні для отримання віз для виїзду за кордон, бланки документів; мобільні телефони з пам'яттю, передусім, якщо там є анкетні дані, адреси, номери телефонів великої кількості осіб жіночої статі, а також іноземних громадян, банківських рахунків; предмети порнографічного характеру; презервативи та інші сліди, характерні для зайняття проституцією; засоби індивідуального маскуванню (маски, пов'язки, рукавички); засоби залякування (зброя, предмети, що імітують вогнепальну бойову зброю, піротехнічні засоби, спеціальні засоби); предмети, притаманні місцю насильницького утримування (провід, липуча стрічка, наручники, шнури тощо); засоби переміщення потерпілого та його утримання (транспортні засоби, мішки, сумки, мотузки).

1.3. Типові сліди документи: загальногромадянські та закордонні паспорти потерпілих та злочинців з візами та відмітками про перетинання державного кордону (або їх копії); анкети-заяви на отримання закордонних паспортів; запрошенням юридичних чи фізичних осіб; боргові розписки; митні декларації; трудові договори (контракти); оригінали чи копії квитанцій на міжнародні поштові відправлення, одержання; установчі документи, що підтверджують право на заняття туристичною діяльністю, діяльністю по працевлаштуванню (в тому числі і за кордоном); дані операторів стільникового зв'язку про вхідні та вихідні дзвінки з телефонів підозрюваних у причетності до злочинної діяльності; проїзні квитки, білети; банківські дозволи на вивіз валюти; безпосередньо грошові суми; записні книжки, в тому числі і електронні, інші записи; документи про надходження та одержання грошових переказів; альбоми з фотографіями різноманітних жінок; медичні документи (реєстраційні обліки, картки, історії хвороб тощо); візитки готелів, сутенерів чи клієнтів; щоденник із записом подій, які відбувалися з потерпілими; відеозаписи, зафіксовані камерами зовнішнього спостереження, що використовуються різноманітними підприємствами, фірмами, банками, супермаркетами, розважальними закладами, автозаправками; відео- чи звукозаписи та фотознімки, отримані внаслідок проведення ОРЗ чи негласних слідчих (розшукових) дій тощо.

1.4. Типові сліди-речовини: сліди біологічного походження (крові, сперми, поту, слини) тощо.

2. Типові сліди залежно від локалізації сліду.

2.1. Типові сліди на особі потерпілого: ушкодження залежно від способу нанесення тілесних ушкоджень (садна, подряпини, крововиливи, синці, порізи, ушиби тощо), сліди боротьби, мікрооб'єкти, волосся, кров, епітелій під нігтьовими пластинами, інші біологічні сліди.

2.2 Типові сліди на місці (місцевості) вчинення злочину: сліди залишені у розважальних закладах, нічних клубах, приватних готелях, саунах, будинках, транспортних засобах (одорологічні сліди, мікросліди, волосся, виділення людського організму відбитки пальців рук, взуття тощо); сліди транспортного засобу; сліди боротьби тощо.

3.Типові цифрові сліди.

3.1. Типові сліди застосування засобів у комп'ютерній техніці:

-апаратна частина : персональні комп'ютери, ноутбуки та нетбуки, планшети, мобільні телефони, смартфони, телевізори із функцією SMART, система фото- та відео фіксації тощо;

-програмна частина: вербування жертв (спеціально створені веб-сайти, комп'ютерні соціальні мережі, дошки оголошень); комунікація (електронна пошта, чати, інтернет пейджери, IP- телефонія та інші мультимедійні засоби спілкування, забезпечення анонімності (Proxyservers (HTTP, SOCKS, CGI), Dark-net (Tor, 2IP), безпечна передача інформації в мережі (засоби шифрування); контролювання та експлуатація (онлайн-порностудії, мережні сховища (хмари, Peer-to-peer, FTP, Відео-хостинги), веб-сайти з надання послуг сексуального характеру, продажу органів тощо); одержання коштів від експлуатації жертв (електронні гроші, площадки, які можуть бути використані для легалізації) тощо) [3, с. 148].

3.2. Типові сліди у мобільних засобах комп'ютерної техніки із функцією телефону: телефонна та адресна книги; щоденник із списком зустрічей і справ; пристрій для обміну повідомленнями (SMS, MMS, E-mail); диктофон; фотоапарат; відеокамера.

4. Типові ідеальні сліди (сліди в пам'яті потерпілого та його родичів, сліди в пам'яті свідків, сліди в пам'яті підозрюваного).

4.1. Типові ідеальні сліди пам'яті в документах: опис (фіксація результатів вербального спілкування з особою щодо ознак словесного портрета образу людини, який зберігається в її пам'яті); малювання (графічне відтворення суб'єктивного образу, що зберігається в пам'яті особи); композиція за допомогою фотознімків (відбір (наприклад, під час допиту) із серії звичайних фотознімків тих із них, на яких якась ознака зовнішності схожа з тією, що запам'яталася); композиція за допомогою

підсумку малюнків (використовують попередньо заготовлені стандартні малюнки елементів обличчя відповідно до свідчень очевидців) [2, с. 278].

На наш погляд, використання вищенаведеної групофікацію слідів, під час проведення слідчих (розшукових) працівники досудового слідства, дасть змогу зібрати максимальну кількість джерел слідової інформації, що в подальшому стануть доказами при розслідуванні злочинів щодо торгівлі людьми.

Література:

1. Салтевський М.В., Лукашевич, В.Г., Глібко В.М. Навчально-довідковий посібник з криміналістики . Київ: ВІПОЛ, 1994. 180 с.
2. Шаповал О.В. «Слідова картина» торгівлі людьми. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер. Юридична*. Одеса, 2014. №8. С. 254-256.
3. Виявлення, попередження та розслідування злочинів торгівлі людьми, вчинених із застосуванням інформаційних технологій: навчальний курс / А.Вінаков, В.Гузій, Д.Девіс, В.Дубина, М.Каліжевський, О.Манжай, В.Марков, В.Носов, О. Соловійов. Київ. 2017. 148 с.
4. Біленчук П.Д., Семаков Т.С. Криміналістика: кредитно-модульний курс . Київ : ВД Декор, 2014. 520 с.

БЕЗОПЛАТНА ПРАВОВА ДОПОМОГА В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ ЮСТИЦІЇ

Ковтуненко Владислав Віталійович

студент Київського державного коледжу туризму та готельного господарства

Події 2013-2014 років в Україні потягли за собою кардинальні зміни у правовій системі держави. Нова влада змінила вектор розвитку держави, почалося активне запозичення досвіду провідних держав світу. І серед безлічі реформ, які сколихнули Україну, беззаперечно, однією з найважливіших є реформування правосуддя та вдосконалення правозахисної діяльності.

Правова допомога в Україні гарантується ст. 59 Конституції України, якою передбачено, що кожен має право на професійну правничу допомогу, а у випадках, передбачених законом, ця допомога надається безоплатно. Саме ця норма закріпила безоплатну правову допомогу ще з моменту прийняття Конституції. Однак механізму реалізації даного права

не існувало аж до 2011 року, допоки Верховною Радою не було прийнято Закон України «Про безоплатну правову допомогу».

Популяризації серед населення безоплатна правова допомога набула після Революції Гідності, коли стала чи не єдиним державним інститутом, який працював на стримування жорсткого поводження з представниками мирних акцій. Опісля Революції безоплатна правова допомога майже припинила своє існування через відсутність фінансування — і лише міжнародний тиск та розуміння того, що без даної системи говорити про які-небудь зміни в системі правосуддя не можна, змусили уряд України взятися за її відродження.

Фактично нова інституція була сформована в 2016 році. Міністерство юстиції України реорганізовувало систему юстиції, що дало змогу поступово відкривати нові центри з надання безоплатної правової допомоги, збільшувати їх персональний склад, запроваджувати нові ідеї щодо надання допомоги. Як вважає Міністр юстиції Павло Петренко: «Ми почали будувати дійсно ефективну систему захисту прав людини, яка стала одним із головних елементів реформи Міністерства юстиції. Мін'юст почав виконувати свої основні функції: просвітницьку роботу, захист прав громадян і забезпечення справедливості. Мені приємно констатувати, що система безоплатної правової допомоги в Україні відбулася, і це одна з найбільш ефективних систем на теренах Європи, яка повністю відповідає стандартам доступу до правової допомоги закладеним в Європейській конвенції з прав людини».

І дійсно, міжнародні організації визнали українську систему з надання безоплатної правової допомоги ледь не зразковою. Так, Радою Європи за результатами оцінювання відзначено значні досягнення, яких вдалося досягти за порівняно короткий проміжок часу з моменту початку функціонування системи.

Та чи потребує система з надання безоплатної правової допомоги в Україні подальших змін? Авжеж. Серед основних проблем можна виділити:

1. відсутність розмежування понять «правова допомога» та «захист від обвинувачення», оскільки регулювання правової допомоги у межах цивільного/адміністративного провадження, й одночасно кримінального, одними й тими самими нормами не можна вважати доцільним рішенням. Кримінальний процес має значні відмінності, що потребує окремих вимог і до безоплатної правової допомоги у його межах. Зокрема, чітке нормативне врегулювання взаємодії правоохоронних органів та системи безоплатної правової допомоги;

2. порушення права вільного вибору захисника. Так, відповідно до ст. 19 Закону України «Про безоплатну правову допомогу» саме центр з надання безоплатної правової допомоги приймає рішення про надання

такої допомоги та призначає захисника, позбавляючи особу права на вільний вибір захисника;

3. не встановлені критерії надання безоплатної правової допомоги малозабезпеченим громадянам та не встановлено термін перевірки матеріального стану особи. У результаті допомога, як правило, надається кожному без винятку;

4. фактична неможливість заміни адвоката безоплатної правової допомоги — законодавством визначено лише вичерпний перелік таких підстав, серед яких можливість особи самостійно вимагати заміни адвоката, занадто розмита;

5. порушення незалежності адвокатської діяльності. Так, адвокати безоплатної правової допомоги вимушені розголошувати таємницю щодо клієнтів чи справ, коли надають документи для отримання винагороди, а також мають узгоджувати усі свої дії з посадовими особами центрів;

6. відсутність автоматизованої системи розподілу справ між адвокатами;

7. неналежна система оплати праці адвокатів безоплатної правової допомоги та бюрократизована система звітування, як полягає у вимозі здійснювати складні розрахунки та надавати значну кількість документів для підтвердження діяльності;

8. наявність окремої конкурсної системи для адвокатів, які бажають займатися наданням безоплатної правової допомоги. Немає особливого сенсу перевіряти професіоналізм особи, яка склала кваліфікаційний іспит та пройшла не одну перевірку, підтвердивши свій професіоналізм;

9. відмежування адвокатів безоплатної правової допомоги від інших адвокатів, що стало наслідком фактичного розколу адвокатури на дві частини: на незалежних адвокатів та адвокатів з надання безоплатної правової допомоги.

Уникненню даних проблем має сприяти, насамперед, вдосконалення законодавства та його спрощення для кращого розуміння різними верствами населення; розробка ефективної співпраці між правоохоронними, судовими органами та системою з надання безоплатної правової допомоги; вдосконалення інформування осіб про їхнє право на безоплатну правову допомогу; спрощення системи оплати праці адвокатів безоплатної правової допомоги, їх звітування, ліквідація непотрібних конкурсів та розширення кола адвокатів безоплатної правової допомоги за допомогою нових способів співпраці, зокрема, з Національною асоціацією правників України; і головне — зміна системи управління безоплатною допомогою: створення, для початку, дійсно незалежних громадської та наглядової ради при управлінських органах, а в подальшій перспективі — виведення безоплатної правової допомоги з-під сфери Міністерства юстиції України та впровадження незалежного управлінського органу.

Натомість, навіть попри таку кількість проблем не можна дати стовідсоткових висновків щодо неналежності чи неефективності безоплатної правової допомоги в Україні. Дана система лише розвивається, проходить складний період реформування. Тому активна громадянська позиція, міжнародний вплив та ефективні реформаторські дії держави беззаперечно сприятимуть викоріненню проблем і дозволять поставити українську систему безоплатної правової допомоги в один рядок із найефективнішими у світі.

Література:

1. «Система безоплатної правової допомоги в Україні: поточні проблеми та рекомендації щодо її реформування» / Звіт, підготовлений Національною асоціацією адвокатів України: затверджений рішенням РАУ : від 13.11.2015 р., № 125 — К. : НААУ, 2015. — 15 с. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://unba.org.ua/assets/uploads/news/advocatura/2015.11.30-unba-report-legal-aid-ukr.pdf>
2. Конституція України: Закон від 28.06.1996 // Відомості Верховної Ради України. — 1996. — №30. — ст. 141 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
3. Офіційний веб-сайт Координаційного центру з надання правової допомоги [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://legalaid.gov.ua/ua/>
4. Про безоплатну правову допомогу: Закон України від 02 червня 2011 року // Відомості Верховної Ради України. — 2011. — №51. — ст. 577 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-17>.

Науковий керівник: Коросташивець Юлія Григорівна, кандидат юридичних наук, голова циклової комісії правових дисциплін Київського державного коледжу туризму та готельного господарства

ДІЯЛЬНІСТЬ МІЖНАРОДНОГО ТОВАРИСТВА КРИМІНОЛОГІЇ

Колдаєв Олександр Іванович

старший судовий експерт сектору дактилоскопічних досліджень відділу криміналістичних видів досліджень Полтавського науково-дослідного експертно-криміналістичного центру Міністерства внутрішніх справ України

Злочинність як негативне соціальне явище притаманне усім державам світу незалежно від географічного розташування, рівня

соціально-економічного розвитку, політичного устрою, правової системи та ін.

Низка важливих завдань у боротьбі зі злочинністю вирішується за сприяння міжнародних організацій й реалізується на глобальному та регіональному рівнях.

Суспільство, що займається кримінологією, охоплює наукові та професійні знання з питань етіології, запобігання, контролю та виявлення злочинів і правопорушень.

Міжнародне товариство кримінології (ISC) було засноване в Римі 1938 році. Воно є єдиною всесвітньою організацією в галузі кримінології та кримінальної юстиції. Його метою є підтримка заходів та досліджень, спрямованих на краще розуміння явища злочину в міжнародному масштабі. Тому його діяльність зосереджена як на наукових, так і на практичних питаннях.

Міжнародне товариство кримінології є неурядовою організацією, і багато її членів займають керівні посади у своїх країнах і в міжнародних інституціях. Товариство користується консультативним статусом в Організації Об'єднаних Націй і Раді Європи і бере участь у роботі ЮНЕСКО. Воно є одним з найактивніших і найвпливовіших наукових асоціацій, що стоять на передньому плані у вирішенні проблем пов'язаних із злочинами та їх запобіганням і в пошуку рішень, які також повністю захистять права людини і демократичні цінності. Його представляє національний делегат у майже 50 країнах. Це передусім відповідальність окремих держав щодо запобігання та контролю над злочинністю. Однак необхідно усвідомити важливість більш тісної міжнародної співпраці в кримінологічних дослідженнях [1].

Світовий конгрес кримінології проводиться під егідою Міжнародного товариства кримінології, починаючи з 1938 року. У цьому ж столітті відбулися конгреси в Ріо-де-Жанейро (2003), Філадельфії (2005), Барселоні (2008), Кобе, Японія (2011) і Монтеррей, Мексика (2014). Всі вони були успішними, активно відвідувалися і добре висвітлювалися засобами масової інформації.

Науковий комітет Міжнародного товариства кримінології щорічно публікує «Міжнародні аннали кримінології», кожні три роки організовує Всесвітні конгреси, а також регулярно проводить міжнародні курси з кримінології. Останній Всесвітній конгрес відбувся в серпні 2014 року в Монтерреї, Мексика, і зосередився на бандах, торгівлі людьми та незахищеності. Видання Міжнародної Аннали кримінології 2014 року містить широкий спектр робіт з пленарних виступів на конференції в Монтерреї. А останній міжнародний курс з кримінології був організований у Стамбулі, Туреччина, у травні 2011 року і займався

питаннями витоків відновного правосуддя та його сферами застосування [2].

Усі минулі томи Міжнародних літописів оцифровуються та оприлюднюються в Інтернеті, Німецьким центром збору та розповсюдження кримінологічної інформації (Fachinformationsdienst Kriminologie FID-Krim) завдяки гранту Німецького фонду досліджень та підтримки втручання почесного президента ISC професора Ганса Юргена Кернера з Тюбінгенського університету. Це є важливим активом для суспільства та його членів [3].

Кримінологія мала і досі має труднощі і стикається з перешкодами у створенні себе як законної та незалежної галузі викладання та досліджень у багатьох країнах. Іноді це лише курс, запропонований як частина навчального плану з права, медицини або політології. Кримінологи в цих ситуаціях часто намагаються стати “незалежними” і бути визнаними як такі.

ISC повинен підтримувати вивчення кримінології у всьому світі, а також студентську діяльність по встановленню кримінології як галузі вивчення та дослідження. Є райони світу, де студенти досить активні і віддані цьому шляху. Особливо це стосується країн у деяких регіонах світу, де поширюються злочинність і незахищеність. Але нажаль їм часто бракує навіть мінімальних ресурсів.

Література:

1. Міжнародне товариство кримінології [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.criminology-programs.org/en/isc>.
2. ISC-SIC [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.isc-sic.org/web/>
3. Публікації та діяльність Товариства [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://intercrim.com/publications-and-activities>

СУБ'ЄКТ ЗЛОЧИНУ ЕКСПЛУАТАЦІЯ ДІТЕЙ СТ. 150 КК УКРАЇНИ

Комаренко Галина Русланівна

*студентка економіко-правового відділення, спеціальності «Право»,
Таращанського державного технічного та економіко-правового коледжу*

Ознаками суб'єкта злочину, передбаченого ст. 150 КК України може бути лише фізична особа, тобто людина. Продовжуючи розгляд ознак суб'єкта експлуатації дітей, зазначаю, що для притягнення особи до кримінальної відповідальності за вчинення злочину, передбаченого ст. 150

КК України, особа має бути осудною. Слід звернути увагу, що теорія та практика кримінального права виходять із того, що кожна особа, яка вчинила злочинне діяння, є осудною, доки не доведено зворотне. У зв'язку з цим у літературі обґрунтовано зазначається, що в кримінальному праві діє презумпція осудності. Діяння, передбаченого ст. 150 КК України, та керуючись критерієм осудності, доходжу висновку, що суб'єктом експлуатації дитини може бути лише особа, рівень розвитку психічних функцій якої забезпечує можливість: 1) усвідомлювати, що виконувані нею дії забезпечуватимуть та стимулюватимуть фізичну або розумову діяльність дитини, яка не досягла віку працевлаштування (усвідомлення фактичного характеру дій); 2) усвідомлювати, що виконувана дитиною робота становитиме небезпеку її здоров'ю та може завдати йому (здоров'ю) шкоду (усвідомлення суспільної небезпечності дії та можливості настання наслідків); 3) керувати своїми діями щодо забезпечення та стимулювання небезпечної для здоров'я фізичної або розумової діяльності дитини (здатність керувати своїми діями).

Особа, яка через хворобу не здатна до таких психічних функцій, не може бути суб'єктом злочину, передбаченого ст. 150 КК України, адже згідно з ч. 2 ст. 19 КК України не підлягає кримінальній відповідальності особа, яка під час вчинення суспільно небезпечного діяння перебувала у стані неосудності, тобто не могла усвідомлювати свої дії (бездіяльність) або керувати ними внаслідок хронічного психічного захворювання, тимчасового розладу психічної діяльності, недоумства або іншого хворобливого стану психіки. КК України передбачає кримінальну відповідальність не лише осудних осіб, але й тих осіб, які визнані судом обмежено осудними. Згідно ж з ч. 1 ст. 20 КК України, обмежено осудною може бути визнана особа, яка під час вчинення злочину, через наявний у неї психічний розлад, не була здатна повною мірою усвідомлювати свої дії (бездіяльність) та (або) керувати ними. Вирішуючи питання кримінальної відповідальності обмежено осудних осіб за вчинення експлуатації дітей, слід звернути увагу на те, що виконання об'єктивної сторони складу цього злочину потребує достатньо високого рівня розвитку психічних функцій людини. За вчинення експлуатації дитини передбачено загальний вік кримінальної відповідальності, адже, з одного боку, вона (експлуатація дітей) не входить до зазначеного у ч. 2 ст. 22 КК України переліку злочинів, за скоєння яких кримінальна відповідальність настає з чотирнадцяти років, а з іншого – не вимагає від свого суб'єкта набуття певних прав, спеціального стану або іншого статусу, який нерозривно пов'язаний з досягненням більш зрілого віку. На підставі викладеного можна зробити висновок, що суб'єктом експлуатації дітей може бути лише людина, яка, з одного боку, на момент вчинення експлуатації дітей досягла шістнадцятирічного віку, а з іншого – має такий рівень психічного

здоров'я, який забезпечує їй можливість: а) усвідомлювати, що виконувани нею дії забезпечуватимуть та стимулюватимуть фізичну або розумову діяльність дитини, яка не досягла віку працевлаштування; б) усвідомлювати, що виконувана дитиною робота становитиме небезпеку її здоров'ю та може завдати йому шкоду; в) керувати своїми діями щодо забезпечення та стимулювання небезпечної для здоров'я фізичної або розумової діяльності дитини.

Література:

1. Конвенція ООН про права дитини (1989 р.)- К.: АТ "Видавництво "Столиця", 1997. — 32 с.
2. Кримінальний кодекс України: Офіційний текст/ Міністерство юстиції України. – К.: Юрінком Інтер, 2001. – 239 с.

Науковий керівник: Голобородько Наталія Володимирівна, викладач II категорії, Таращанський державний технічний та економіко-правовий коледж

КРИМІНАЛІЗАЦІЯ СУСПІЛЬСТВА У СУЧАСНОМУ ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Комаров Денис Євгенович

студент, Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

В умовах реальних життєвих відносин інформація відображає найрізноманітніші сторони і форми їх взаємодії.

Кожне суспільне відношення є складним і багатогранним явищем, яке включає елементи різних потреб людей, що супроводжуються відповідними інформаційними процесами.

Вони реалізуються за рахунок використання відповідних інформаційних технологій, пов'язаних із створенням, збиранням, обробленням, накопиченням, зберіганням, пошуком, поширенням інформації.

Натомість, необхідно зауважити, що оскільки інформація є сьогодні надзвичайно об'ємним поняттям і охоплює всі сфери суспільного життя, саме тому вона все частіше пов'язується з уявленнями про безпеку.

Всі аспекти безпеки особи, суспільства, держави, в свою чергу, все частіше визначаються тим, наскільки ефективно здійснюється захист інформації, інформаційних технологій, інформаційних ресурсів, і тим, наскільки здатне захистити себе суспільство від шкідливої інформації та деструктивних інформаційних впливів [3].

Сучасні напрями розвитку цивілізації, зміни закономірностей існування політичної і соціальної системи, загострення інформаційно-агресивного простору безпосередньо відображаються на правовому житті українського суспільства знеціненням права, нігілістичним ставленням до правових цінностей та норм.

Це завдає суттєвої шкоди формуванню правосвідомості особи в умовах становлення нового державного устрою на фоні нав'язаної інформаційної війни у різних сферах людського буття [1].

Реалії сьогодення показують, що ускладнилася структура мікросоціального середовища – до негативного впливу зовнішніх чинників додався ще й криміногенний вплив тих інтернет ресурсів, які цілеспрямовано використовують технології впливу на свідомість і підсвідомість людини з метою отримання контролю над нею. Результатом усе більшого проникнення в повсякденне життя електронних контентів стало те, що віртуальна реальність отримала можливість впливати не тільки на вторинну соціалізацію особистості (становлення її як професіонала, соціально зрілої особистості), але й на процес первинної соціалізації, тобто життєвий період від народження до формування зрілої особистості.

Медіаресурси, штучно створені програмні продукти, віртуальна реальність в якій не тільки не заборонено, але і культивується деструктивна поведінка, може формувати і закріплювати в свідомості індивіда і певних соціальних груп асоціальні та антисоціальні установки. А реалістичність світу високих технологій сприяє розмиттю межі між віртуальною реальністю і реальністю справжньою, що за умов наявності в особистості криміногенних установ може мати високий криміногенний потенціал.

Можливість змодельовати абсолютно будь-яку зворотну реакцію на дії споживача віртуальних продуктів може нав'язати користувачеві практично будь яку модель поведінки в віртуальному середовищі, тим самим дозволяючи закріпитися в його свідомості і підсвідомості потрібним для замовника програми установкам (у тому числі й асоціальним та/або антисоціальним) [2].

Суспільна небезпечність застосування заходів психологічних впливів через ЗМІ в ІС підвищує суспільну небезпечність вчинення таких впливів через їх масовість і ураження психіки великої кількості осіб, що зумовлює потребу їх криміналізації в ІС.

У разі активних агресивних проявів серед населення як наслідків застосування вказаних засобів психологічного впливу можуть мати місце суспільно небезпечні наслідки у вигляді масової паніки, масової агресії, неадекватних дій відносно певних груп населення, етнічних груп або влади тощо.

Шляхом здійснення впливів на свідомість сьогодні можливе втягнення населення у вчинення злочинів, зокрема втягнення у сепаратистські рухи, екстремістські та релігійні секти [4].

Не може залишитись без уваги «TheDarkWeb» – це прихована частина сайтів в Інтернеті, яка не індексується, тобто, не знаходиться, звичайними пошуковими системами та інтернет-браузерами.

Оскільки DarkWeb – повністю анонімне середовище, це створює неабияку спокусу для розгортання злочинної діяльності без страху бути розсекреченим.

Саме тому, в цьому пласті Інтернету існує багато пропозицій придбання наркотиків та зброї, перегляду забороненої порнографії, наприклад, дитячої, або актів насильства та навіть замовлення послуг кілера.

Цей факт, у випадку деанонімізації, може призвести до того, що ви будете вважатися за особу, яка здійснює готування до певного злочину. Наприклад, шукаєте зброю для вбивства. Або вже користуєтесь інформацією, щодо виготовлення наркотичних речовин [5].

Не варто забувати на розповсюдженість і доступність сучасних азартних ігор, тоталізаторів і т.д, що викликає у людей ігрову залежність.

На сьогоднішній день існує чимало інтернет ресурсів, де розміщені букмекерські контори, онлайн ігрові автомати, онлайн рулетки, і комп'ютерні ігри з функцією «donation».

Розробники комп'ютерних програм, ігор (в т.ч. автоматів) завдяки математичним алгоритмам, дають можливість виграти невелику суму грошей, а потім під впливом залежності і «фальсифікованої вдачі» гравці, намагаючись відігратись, вчиняють злочинні або суспільно-шкідливі діяння. Люди, які страждають від ігрової залежності, уже не контролюють свої дії і дуже часто чинять кримінальні протиправні дії, нерідко пов'язані з продажем наркотиків, розбоями, крадіжками, шахрайством та ін. суспільно-небезпечними діяннями.

Великий деструктивний вплив має і сучасний кінематограф: в результаті дослідження стало відомо, що фільми впливають не тільки на психологічний стан людини, а й на всі психологічні реакції що відбуваються в ньому. Більш того, за словами психологів, фільми здатні викликати сильні поведінкові реакції і навіть схилити до необдуманих дій. Пропаганда насилля, вживання наркотичних, алкогольних напоїв, розповсюдження порнографії, культивування аморальних вчинків у сучасному кінематографі - все це впливає на формування особистісних якостей і набуття суспільством криміногенних властивостей.

Виходячи з фундаментальних якостей інформації та її значення в сучасному житті забезпечення інформаційної безпеки виступає в єдності трьох основних умов:

Перша – це наявність такої інформації, яка дозволяє розуміти сутність того, що відбувається, орієнтуватися в потоці подій, і головне – адекватно на них реагувати.

Друга – це захист життєво важливих інформаційних ресурсів і технологій, підтримка необхідного балансу між реальними загрозами і захищеністю інформаційної сфери.

Третя – це протидія і зовнішнім, і внутрішнім негативним і деструктивним інформаційним впливам, тієї шкідливої інформації, яка відображає високий рівень криміналізації суспільних відносин, екстремістські та націоналістичні устремління і загалом кримінальну субкультуру та ідеологію.

Література:

1. Белавіна Т.І. Становлення правосвідомості особистості в умовах соціально-політичної кризи (Вісник психології і педагогії Становлення та розвиток особистості в умовах інформаційної війни: матеріали XI щорічної науково-практичної конференції, м. Київ, 2 березня 2018 р. - 180 с.)
2. Валуйська М. Ю. Криміналізація особистості: сучасний стан вивчення та перспективи застосування цифрових технологій // [Електронний ресурс] / М.Ю. Валуйська // Журнал східноєвропейського права. – 2018. – № 11. – С. 34-39
3. Ліпкан В.А. Інформаційна безпека України в умовах євроінтеграції: навч. посібник / В.А. Ліпкан, Ю.Є. Максименко, В.М. Желіховський. – К.: КНТ, 2006. – 280 с. (Серія: Національна і міжнародна безпека).
4. Савінова Н.А. Інформаційні війни і інформаційному суспільстві: Питання зумовленості криміналізації: National Academy of the Security Service of Ukraine- Information security of person, society and state// Scientificjournal № 1 (8) • 2012
5. Оружие, наркотики и копрофилия: как я провел выходные в тёмном Интернете. Режим доступу: <http://www.furfur.me/furfur/culture/culture/176811-dark-internet>

Науковий керівник: Валуйська Марина Юріївна, кандидат юридичних наук, доцент кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права, Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

ПОНЯТТЯ І ЗАВДАННЯ ПРЕДСТАВНИЦТВА ПРОКУРАТУРОЮ ІНТЕРЕСІВ ГРОМАДЯНИНА АБО ДЕРЖАВИ У СУДІ

Плукар Володимир Володимирович

кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри кримінального права і процесу навчально-виховного приватного закладу Приватний вищий навчальний заклад «Європейський університет»

Передусім необхідно встановити сутність і значення здійснення прокуратурою представницької діяльності. Загалом у науковій юридичній літературі представництво розглядають як процесуальну діяльність особи, спрямовану на захист суб'єктивних прав та захищених законом інтересів іншої особи, яка бере участь у справі, державних і громадських інтересів, а також сприяння судові у всебічному, повному й об'єктивному з'ясуванні обставин справи та постановленні законного й обґрунтованого рішення.

Визначаючи правову природу представництва прокурора в зазначеному судочинстві, необхідно брати до уваги сутність інституту прокуратури як органу, який здійснює функцію охорони закону, державно-правових відносин. Поняття «представництво» за Великим тлумачним словником сучасної української мови – це здійснення певних юридичних дій однією особою від імені іншої чи інших, виконання обов'язків або володіння правами представника установи, організації, що представляє чийсь інтереси.

З огляду на наведені думки вчених С. Бичкової, М. Штефан, Л. Давиденко, М.Косюта вважаю, що під представництвом у цивільному, господарському та адміністративному процесі слід розуміти процесуальний спосіб реалізації державою (у цьому разі – прокуратурою), юридичними та фізичними особами гарантованого Конституцією (ст. 55) та іншими чинними нормативно-правовими актами права на судовий захист від посягань на честь, гідність, життя, здоров'я, особисту свободу й майно, а також оспорюваних інтересів указаних осіб, держави.

У статті 23 Закону України «Про прокуратуру» чітко визначено підстави представництва інтересів громадянина, а саме: неспроможність громадянина через недосягнення повноліття, недієздатність або обмежену дієздатність, а законні представники або органи, яким законом надано право захищати права, свободи та інтереси такої особи, не здійснюють або неналежним чином здійснюють її захист, а також інтересів держави – у разі порушення або загрози порушення інтересів держави, якщо захист цих інтересів не здійснює або неналежним чином здійснює орган державної влади, орган місцевого самоврядування чи інший суб'єкт

владних повноважень, до компетенції якого віднесені відповідні повноваження, а також у разі відсутності такого органу.

Таким чином, у будь-якому разі представницька функція прокуратури реалізується від імені держави.

Новий Закон України «Про прокуратуру» не визначає завдань представництва, формулюючи лише загальну мету діяльності прокуратури як

захист прав і свобод людини, загальних інтересів суспільства та держави (ст.1 Закону).

Заслужують на увагу погляди вчених, згідно з якими завдання прокурора при здійсненні функції представництва спрямовані на:

1) сприяння суду у виконанні вимог закону про всебічний, повний та об'єктивний розгляд справ і постановленні судових рішень, що ґрунтуються на законі;

2) захист прав і законних інтересів громадян та інтересів держави;

3) своєчасне вжиття заходів до усунення порушень закону, від кого б вони не виходили, керуючись принципами законності, незалежності суддів, рівності фізичних та юридичних осіб перед законом і судом.

При цьому необхідно звернути увагу на те, що друге з цих завдань, а саме захист прав і законних інтересів громадян та інтересів держави, є по суті метою представництва, тоді як інші завдання є більш вузькими й спрямовані на досягнення цієї мети.

У контексті наказу Генерального прокурора України № 6гн від 28 травня 2015 р. «Про організацію роботи органів прокуратури щодо представництва інтересів громадянина або держави в суді та їх захисту при виконанні судових рішень», відповідно до п. 2 основними завданнями представництва слід вважати:

- захист інтересів громадянина у випадках, визначених законом;
- захист інтересів держави у випадках порушення або загрози їх порушення, якщо захист цих інтересів не здійснює або неналежним чином здійснює орган державної влади, орган місцевого самоврядування чи інший суб'єкт владних повноважень, до компетенції якого віднесені відповідні повноваження, а також у разі відсутності такого органу.

У разі виявлення бездіяльності уповноваженого органу державного нагляду (контролю) одночасно із заходами представницького характеру вживати відповідні заходи прокурорського реагування.

Підсумовуючи вищевикладене, погоджуючись з міркуваннями таких авторів як М. Руденко, В. Глаговський, В. Сапунков, представницьку функцію прокуратури можна визначити як прокурорсько-представницькі правовідносини, в яких прокурор, реалізуючи встановлені Конституцією України та іншим законодавством повноваження, здійснює процесуальні та інші дії з метою захисту інтересів громадянина або держави. А

головним завданням представницької функції прокуратури є захист інтересів громадянина або держави, у випадках та порядку, встановлених законом.

Література:

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. – Верховна Рада України [Електронний ресурс] – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/go/254к.
2. Про прокуратуру: Закон України від 14 жовтня 2014 року № 1697-VII //Голос України. – 2014. – № 206. – 25 жовтня.
3. Штефан М.Й. Цивільне процесуальне право України: підруч. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл./ М.Й.Штефан.–К.: Концерн «Видавничий Дім «Ін Юре», 2005. С.624.
4. Руденко М.В.Прокурор як учасник цивільного та адміністративного процесу / М.В.Руденко // Актуальні проблеми застосування Цивільного процесуального кодексу та Кодексу адміністративного судочинства України : тези доп. та наук. повід. учасн. міжнар. наук.- практ. конф. (25-26 січ. 2007 р.). –Х. : Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого / за заг. ред. В. В. Комарова, 2007. – С.101–105.
5. Бичкова С. С. Цивільне процесуальне право України: Навч. посіб. – К.: Атіка, 2006. – С. 384.
6. Штефан М. Й. Цивільне процесуальне право України: Підруч. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл. – К.: Концерн «Видавничий Дім «Ін Юре», 2005. – С. 624.
7. Давиденко Л. М. Функції прокуратури України згідно з новою Конституцією України // Право України. – 1997. – № 6. – С. 43–46.
8. Косюта М. В. Прокуратура України: Навч. посіб. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: Знання, 2010. – С. 404.
9. Шумський П.Представництво прокурора в суді / П.Шумський // Право України. –1998. –№ 2. – С. 24 –27.
10. Руденко М.Представництво прокуратурою інтересів громадянина або держави в суді (теоретичний і практичний аспекти) / М.Руденко,В. Глаговський // Право України. – 1997. –№ 11. – С. 59–63.
11. Руденко М. Актуальні проблеми представництва прокурором інтересів громадянина або держави у цивільному судочинстві / М.Руденко // Вісник Національної академії прокуратури України. – 2009. –№ 3. – С. 67–71.

ОСОБЛИВОСТІ ВІДМЕЖУВАННЯ ЗЛОЧИНУ ЕКСПЛУАТАЦІЯ ДІТЕЙ ВІД ПОДІБНИХ СКЛАДІВ

Погорецька Наталія Олександрівна

студентка економіко-правового відділення, спеціальності «Право»,

Таращанського державного технічного та економіко-правового коледжу

Необхідно відмежувати від злочину експлуатація дітей такі злочини як: втягнення неповнолітньої дитини у жебрацтво, який кваліфікується за ст. 304 КК, та використання малолітньої дитини для заняття жебрацтвом, який кваліфікується за ст.150-1 КК. Втягнення дитини у жебрацтво кваліфікується за ст. 304 КК, а якщо ці дії вчинені щодо дитини, яка не досягла віку, з якого законодавством дозволяється працевлаштування, шляхом використання її праці як жебрака з метою отримання прибутку – за сукупністю злочинів, передбачених частинами 1 або 2 ст. 150-1 і ст. 304 КК України. Суб'єкт злочину — будь-яка особа, яка досягла 16-ти років. Якщо зазначені в ст. 150 КК діяння вчинить службова особа, то її дії кваліфікуються за сукупністю ст. 150 та ст. 364 або ст. 365 КК, якщо діяння, передбачені останніми статтями, містять всі ознаки складу відповідного злочину.

Склад злочину, передбачений ст. 150 КК України (експлуатація дітей), має місце у випадку корисливого використання добровільної праці дитини, яка не досягла віку, з якого законодавством дозволяється працевлаштування. Водночас випадки вербування дитини (або вчинення інших передбачених ст. 149 КК України діянь) для експлуатації праці чи примусового надання послуг або з іншою метою, передбаченою в примітці 1 до ст. 149 КК України, повинні кваліфікуватись як торгівля людьми. Злочин, передбачений ст. 150, слід відмежовувати від злочину, передбаченого ст. 149, насамперед за ознаками об'єктивної і суб'єктивної сторони: експлуатація дитини, вчинена за відсутності незаконної угоди щодо неї, а так само без її переміщення, переховування, передачі та одержання, кваліфікується тільки за ст. 150. Свідченням відсутності у діянні особи злочину, передбаченого ст. 149, є, зокрема, те, що: а) злочин щодо дитини вчинюється, як правило, однією особою (або групою осіб, які діють спільно), яка не укладає жодних угод стосовно дитини з іншими особами; б) дитина добровільно, без впливу обману чи шантажу з боку дорослих та її уразливого стану, дала згоду на використання її праці; в) дитина використовується на звичайному виробництві, у звичайній торгівлі, у сфері надання звичайних послуг тощо (тобто відсутня мета використати дитину в різних формах сексуальної експлуатації, у порнобізнесі, як раба, залучити її в боргову кабалу, вилучити у неї органи, провести над нею досліди, усиновити (удочерити) з метою наживи,

привести її у підневільний стан чи у стан примусової вагітності, втягнути у злочинну діяльність, використати у збройних конфліктах). Використання для заняття жебрацтвом дитини віком понад 14 років, яка не досягла віку, з якого законодавством дозволяється працевлаштування, має кваліфікуватися за наявності для цього підстав за ст. 150-1, а використання для заняття жебрацтвом дорослої особи (зокрема такої, що має фізичні чи психічні вади, особи похилого віку) – за ст. 146 або ст. 149.

Використання малолітньої дитини для заняття жебрацтвом, учинене за відсутності незаконної угоди щодо неї, а так само без її переміщення, переховування, передачі, одержання, кваліфікується тільки за ст. 150-1. Вербування чи одержання малолітньої дитини і подальше використання її самим вербувальником (одержувачем) для заняття жебрацтвом передбачає реальну сукупність злочинів, яку слід кваліфікувати за ч. 3 ст. 149 і частинами 2 або 3 ст. 150-1. Так само кваліфікуються купівля малолітньої дитини або здійснення іншої угоди щодо неї, а також вербування, переміщення, переховування, передача і одержання такої дитини однією особою з подальшим використанням її для заняття жебрацтвом іншою особою.

Література:

1. Конвенція ООН про права дитини (1989 р.)- К.: АТ "Видавництво "Столиця", 1997. — 32 с.
2. Кримінальний кодекс України: Офіційний текст/ Міністерство юстиції України. – К.: Юрінком Інтер, 2001. – 239 с.

Науковий керівник: Голобородько Наталія Володимирівна, викладач II категорії, Таращанський державний технічний та економіко-правовий коледж

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЗАХОДІВ БЕЗПЕКИ ЗА КРИМІНАЛЬНИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ РЕСПУБЛІКИ РУМУНІЯ

Шпіляревич Вікторія Вікторівна

кандидат юридичних наук, доцент кафедри кримінального права,

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

У різних державах світу законодавче регулювання заходів кримінально-правового характеру є неоднаковим. Це пояснюється тим, що розробка чи вдосконалення кримінального законодавства конкретної держави здійснюється з урахуванням особливостей власної правової системи та моделі кримінально-правового впливу. Так, згідно положень

Кримінального кодексу Республіки Румунія (далі – КК Республіки Румунія) від 17 липня 2009 року усі заходи кримінально-правового характеру поділяються на [1]

1) заходи покарання (Розділ III, ст. ст. 53–106), які поділяються на: основні та додаткові покарання;

2) заходи безпеки (Розділ IV, ст. ст. 107–112);

3) примусові заходи виховного характеру (Розділ V, Глава II, Глава III, ст. ст. 117–127), які поділяються на примусові заходи виховного характеру, не пов'язані з позбавленням волі (пройти курс громадського навчання, контроль за поведінкою неповнолітнього, здійснити реєстрацію в кінці тижня, надання неповнолітньому щоденної допомоги) та примусові заходи виховного характеру, пов'язані з позбавленням волі (направлення до навчального закладу, госпіталізація в центр ув'язнення).

Що стосується заходів безпеки, передбачених Розділом IV КК Республіки Румунії від 17 липня 2009 року, то законодавець у ст. 108 передбачає такі їх види [1]:

а) обов'язок пройти курс лікування;

б) поміщення у медичний заклад;

в) заборона обіймати певні посади або займатися певною діяльністю;

г) спеціальна конфіскація.

А зараз більш детально про правову природу зазначених вище заходів безпеки.

1. Обов'язок пройти курс лікування (ст. 109) – це різновид заходу безпеки, передбачений КК Республіки Румунія від 17 липня 2009 року, який може бути застосований до особи, що вчинила злочин, однак через хворобу, в тому числі викликану хронічним вживанням алкоголю або інших психоактивних речовин, небезпечних для суспільства, змушена пройти курс лікування до того часу, поки не відновиться або не покращиться її стан та не буде усунена небезпека з її боку [1].

Коли особа, до якої застосовується захід безпеки у виді покладення на неї обов'язку пройти курс лікування, не дотримується режиму лікування, її може бути поміщено у медичний заклад.

2. Поміщення у медичний заклад (ст. 110) – це різновид заходу безпеки, передбачений КК Республіки Румунія від 17 липня 2009 року, який може бути застосований до особи, що вчинила злочин і при цьому є психічно хворою або страждає від хронічного вживання психоактивних речовин чи від захворювання інфекційного характеру та становить небезпеку для суспільства. При цьому застосовується зазначений вище захід безпеки до того часу, поки не відновиться або не покращиться стан відповідної особи та не буде усунена небезпека з її боку [1].

3. Заборона обіймати певні посади або займатися певною діяльністю (ст. 111) – це різновид заходу безпеки, передбачений КК Республіки Румунія від 17 липня 2009 року, який застосовується до особи,

що вчинила злочин, пов'язаний із обійманням нею певної посади або зайняттям певною діяльністю [1].

Зазначений вище захід безпеки застосовуються до відповідної особи з метою позбавити її на деякий час права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю і таким чином не допустити в майбутньому повторного вчинення нею злочинів, пов'язаних із обійманою посадою або зайнятою діяльністю.

4. Спеціальна конфіскація (ст. 112) – це різновид заходу безпеки, передбачений КК Республіки Румунія від 17 липня 2009 року, який застосовується щодо [1]:

а) предметів, отриманих в результаті вчинення злочину, передбаченого кримінальним законом, крім тих, що повертаються власнику (законному володільцю);

б) предметів, які призначалися (використовувалися) для схилення особи до вчинення злочину, фінансування та/або матеріального забезпечення злочину або винагороди за його вчинення;

в) предметів, які були підшукані, виготовлені, пристосовані або використані як засоби чи знаряддя вчинення злочину, крім тих, що повертаються власнику (законному володільцю), який не знав і не міг знати про їх незаконне використання;

г) предметів, які використовувалися відразу після вчинення злочину для забезпечення втечі винних, якщо виконавець злочину чи інший співучасник, знали про мету їх використання;

г) активів, отриманих від реалізації предметів, здобутих злочинним шляхом.

Аналізуючи інститут заходів безпеки, регламентованих КК Республіки Румунія від 17 липня 2009 року, не можна не звернути увагу на те, що відповідно до положень ч. 1 ст. 107 зазначеного вище Кодексу останні застосовуються з метою усунення «небезпечного стану», у якому перебуває особа, і таким чином не допустити в майбутньому повторного вчинення нею діянь, передбачених кримінальним законом. Більше того, такі заходи можуть бути застосовані до відповідної особи незалежно від того, застосовуються до неї заходи покарання чи ні (ч. 3 ст. 107 КК) [1].

Таким чином, підводячи підсумки з усього вище наведеного, слід зазначити, що основним завданням реалізації заходів безпеки, передбачених КК Республіки Румунії від 17 липня 2009 року, є забезпечення ефективного кримінально-правового впливу на злочинність та досягнення тих цілей, які стоять перед кримінально-правовою політикою відповідної держави.

Література:

1. Codul Penal al Romaniei (Legea nr. 286/17.07.2009). URL: <http://avocatura.com/11491-noul-cod-penal.html> (дата звернення: 05.03.2019).

ОСОБЛИВОСТІ СКЛАДУ ПРАВОПОРУШЕНЬ У СФЕРІ ЕКОНОМІЧНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ

Коцюбинська Надія Олександрівна

магістр юридичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Складом будь-якого правопорушення є сукупність елементів, наявності яких та чи інша поведінка вважатиметься протиправною. Як відомо, до складу правопорушення входить чотири елементи: об'єкт (певний вид суспільних відносин, який охороняється правом та законодавством, і на який вчиняється протиправне посягання), об'єктивну сторону (зовнішні ознаки правопорушення, що поділяються на основні (дія або бездіяльність, шкідливі наслідки правопорушення, причинно-наслідковий зв'язок між правопорушенням та шкідливими наслідками його вчинення) та факультативні (спосіб вчинення, час, мета правопорушення тощо), суб'єкт (фізична особа, фізична особа-підприємець або юридична особа, що є деліктоздатною) та суб'єктивну сторону (ознаки психічного ставлення особи до вчиненого правопорушення: основна ознака – вина, факультативні ознаки – мотив і мета вчинення правопорушення).

Вважається, що зазначений вище склад правопорушення є загальним, таким, що притаманний усім видам правопорушень, у тому числі і для господарських. Однак, що стосується правопорушень у сфері економічної конкуренції як підвиду господарських, які зазвичай відрізняються своєю складністю та багатоаспектністю, тут існують певні виключення.

У ч. 1 ст. 238 Господарського кодексу України (від 16 січня 2003 р. № 436-IV) вказується, що за порушення встановлених законодавчими актами правил здійснення господарської діяльності до суб'єктів господарювання можуть бути застосовані уповноваженими органами державної влади або органами місцевого самоврядування адміністративно-господарські санкції (заходи організаційно-правового або майнового характеру), спрямовані на припинення правопорушення суб'єкта господарювання та ліквідацію його наслідків. У визначенні особливості складу господарських правопорушень дана норма є визначальною, адже вказує на те, що для притягнення суб'єкта господарювання до відповідальності достатньо лише самого факту протиправності діяння.

У науковій літературі існують неоднозначні думки з цього приводу. Наприклад, І. В. Лукач стверджує, що особливістю антиконкурентних правопорушень можна виділити, що їм може передувати такий стан, коли суб'єкт фактично має певний негативний стан (наприклад, займає монопольне становище на ринку), але самого порушення не скоює. Тобто для визначення діяльності як порушення потрібна наявність лише кількох чинників: певний стан та порушення конкретної норми закону. Науковиця вказує, що вина не є універсальною умовою відповідальності за правопорушення, хоча в якості суб'єктивної підстави виникнення відповідальності може бути ризик допущення вірогідних, випадкових обставин, що спричиняють негативні наслідки для здійснення змагальності як умови ефективної економічної конкуренції [1, с. 52-53]. Така позиція підтримується й іншими вченими, зокрема Н. М. Корчак, яка не вважає вину універсальною презумпцією в антиконкурентних правопорушеннях [2, с. 7].

На противагу зазначеному І. А. Шуміло визначає конкурентне правопорушення як здійснення суб'єктом господарювання, посадовою особою чи громадянином саме винного діяння, що завдало або реально може завдати шкоди конкурентним відносинам у господарській діяльності, які гарантуються та охороняються державою [3]. Звідси зрозуміло, що науковиця вважає наявність вини – основної ознаки елементу суб'єктивної сторони – обов'язковою ознакою у порушеннях конкурентного законодавства, з чим складно погодитися. Більш слушними та обґрунтованими у даному випадку видаються позиції І. В. Лукач та Н. М. Корчак, які дотримуються протилежного.

І. А. Шуміло визначила конкурентне правопорушення як діяння, що «завдало або реально може завдати шкоди конкурентним відносинам». З цього приводу І. В. Лукач також зазначає, що не є обов'язком з'ясування настання наслідків у формі відповідного недопущення, усунення чи обмеження конкуренції, ущемлення інтересів інших суб'єктів господарювання (конкурентів, покупців) чи споживачів, зокрема через заподіяння їм шкоди (збитків) або іншого реального порушення їх прав чи інтересів, чи настання інших відповідних наслідків. Таким чином, для кваліфікації дії суб'єкт господарювання як антиконкурентного правопорушення достатніми є такі фактори: наявність відповідного стану; винна чи безвинна діяльність (дії чи бездіяльність); встановлення самого факту порушення чи можливість настання негативних наслідків [1, с. 53].

Позиція можливості ненастання наслідків у формі негативних для економічної конкуренції наслідків підтримується й у п. 14 Постанови Пленуму Вищого господарського суду України «Про деякі питання практики застосування конкурентного законодавства» від 26 грудня 2011 р. № 15. Вказується, що достатньо встановити сам факт вчинення антиконкурентних узгоджених дій, зловживання монопольним

(домінуючим) становищем чи недобросовісної конкуренції, або можливість настання згаданих вище негативних наслідків у зв'язку з відповідними діями таких суб'єктів господарювання.

На основі зазначеного можна зробити висновок, що особливістю правопорушень у сфері економічної конкуренції є їх усічений склад, при наявності якого для притягнення суб'єкта до юридичної відповідальності достатньо лише виявити сам факт порушення конкурентного законодавства (факт протиправності).

Таким чином, об'єктом конкурентних правопорушень виступають відносини економічної конкуренції, права та охоронювані законом інтереси господарюючих суб'єктів та споживачів. Об'єктивна сторона характеризує процес вчинення правопорушення у сфері економічної конкуренції, що включає: неправомірні діяння, спрямовані на обмеження, спотворення або усунення економічної конкуренції, порушення прав та інтересів суб'єктів економічної конкуренції та споживачів (тобто правопорушення як явище; визначає час, місце, спосіб його вчинення); причинно-наслідковий зв'язок між порушенням та негативними наслідками від його вчинення, а також безпосередньо негативні наслідки конкурентного правопорушення, які виступають факультативними ознаками, наявність яких доводити не є необхідністю. Суб'єктами правопорушень у сфері економічної конкуренції можуть бути фізичні особи-підприємці або юридичні особи (приватного або публічного права). Суб'єктивна сторона конкурентних правопорушень не обов'язково визначається наявністю вини як основної ознаки суб'єктивної сторони, а тому можна зробити висновок, що і сама суб'єктивна сторона конкурентного правопорушення не відіграє суттєву роль при його кваліфікації.

Література:

1. Лукач І. Загальний огляд конкурентних правопорушень / І. Лукач // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Юридичні науки. – 2011. – Вип. 86. – С. 52-55.
2. Корчак Н. Матеріально-правове значення презумпцій в інституті антимонопольного регулювання. – Підприємництво, господарство, право. – 2013. – № 1. – С. 6-9.
3. Шуміло І. А. Відповідальність за порушення законодавства про захист конкуренції. Автореф. дис. ... канд. юрид. наук. – Д.: 2001. – 18 с.

Науковий керівник: Кологойда Олександра В'ячеславівна, доктор юридичних наук, професор кафедри господарського права Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЕЛЕКТРОННОЇ ТОРГІВЛІ В УКРАЇНІ

Хоменко Юрій Сергійович

судовий експерт сектору дослідження зброї відділу криміналістичних видів досліджень, Полтавський науково-дослідний експертно-криміналістичний центр Міністерство внутрішніх справ України

В сучасних умовах електронна торгівля в Україні набуває все більш вагомого значення, її обсяги постійно зростали (до 2014 року). Так, за даними фахівців, обсяг ринку електронної комерції в Україні становив близько \$ 2 млрд на рік, але ця цифра могла б скласти десятки мільярдів доларів за умови відповідного законодавчого регулювання [1]. Слід зазначити, що оборот роздрібної торгівлі в Україні за 2018 рік становив 659,3661 млрд грн., що на 5,5% більше від обсягу 2017 р. [2].

Питання правового регулювання електронної торгівлі в Україні було предметом розгляду окремих дослідників Чучковської А. А., Резнікової В.В., Желіховським В. М., Щербиною В. С., але проблема правового забезпечення електронної торгівлі залишається актуальною для науковців та практиків.

Важливою віхою у питанні правового регулювання електронної торгівлі в Україні стало прийняття 3 вересня 2015 р. Верховною радою України Закону України «Про електронну комерцію» [4], який визначає організаційно-правові засади діяльності у сфері електронної комерції, в тому числі й торгівлі, в Україні, встановлює порядок вчинення електронних правочинів із застосуванням інформаційно-телекомунікаційних систем та визначає права і обов'язки учасників відносин у сфері електронної комерції.

Відносини електронної торгівлі в Україні також регулюються Цивільним кодексом України, Господарським кодексом України, Законами України «Про електронні документи та електронний документообіг» від 22 травня 2003 р., «Про електронний цифровий підпис» від 22 травня 2003 р., «Про здійснення державних закупівель» від 10 квітня 2014 р., «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні» від 5 квітня 2001 р., «Правилами продажу товарів на замовлення та поза торговельними або офісними приміщеннями», затвердженими Наказом Міністерства економіки України від 19 квітня 2007 р. № 103, іншими нормативно–правовими актами.

Відповідно до Наказу Держспоживстандарту України від 8 червня 2004 р. № 130 «Роздрібна та оптова торгівля. Терміни та визначення понять. ДСТУ 4303–2004», електронна торгівля – це вид дистанційної торгівлі товарами з використанням комп'ютерної та телекомунікаційної техніки. Дистанційною торгівлею визнається форма

продажу товарів поза крамницями, за якої вибір товару та його замовлення не збігаються у часі з безпосереднім передаванням вибраного товару покупцеві. Закон України «Про електронну комерцію» визначає електронну торгівлю як господарську діяльність у сфері електронної купівлі-продажу, реалізації товарів дистанційним способом покупцю шляхом вчинення електронних правочинів із використанням інформаційно-телекомунікаційних систем, електронну комерцію – як відносини, спрямовані на отримання прибутку, що виникають під час вчинення правочинів щодо набуття, зміни або припинення цивільних прав та обов'язків, здійснені дистанційно з використанням інформаційно-телекомунікаційних систем, внаслідок чого в учасників таких відносин виникають права та обов'язки майнового характеру.

Видами дистанційної торгівлі є також продаж на замовлення та продаж поштою, під час здійснення яких може використовуватися комп'ютерна та телекомунікаційна техніка.

Продаж на замовлення – вид дистанційної торгівлі товарами, за якої покупець (споживач) отримує попередню інформацію про товар через засоби інформації, здійснює попереднє замовлення його у продавця та одержує товар на замовлення в обумовленому місці та в зазначений час. Продажем поштою визнається вид дистанційної торгівлі товарами за каталогами, оголошеннями, іншою рекламною інформацією з прийманням замовлення та доставленням їх покупцеві поштою.

Згідно з «Правилами продажу товарів на замовлення та поза торговельними або офісними приміщеннями», визначаються відносини між споживачем і суб'єктом господарювання – продавцем товарів на замовлення та поза торговельними або офісними приміщеннями на підставі договору купівлі-продажу, укладеного на відстані чи поза торговельними або офісними приміщеннями, а також регламентують вимоги в дотриманні прав споживачів щодо належної якості, безпеки і належного торговельного обслуговування.

Зазначеними Правилами встановлюється, що договір, укладений на відстані, – це договір, укладений продавцем із споживачем за допомогою засобів дистанційного зв'язку; договором, укладеним поза торговельними або офісними приміщеннями, визнається договір, укладений із споживачем особисто в місці, іншому ніж торговельні або офісні приміщення продавця; засоби дистанційного зв'язку – телекомунікаційні мережі, поштовий зв'язок, телебачення, інформаційні мережі, зокрема Інтернет, які можуть використовуватися для укладення договорів на відстані.

У разі реалізації товарів за договором на відстані продавець повинен надати споживачеві інформацію про: 1) найменування продавця, його місцезнаходження та порядок прийняття претензії; 2) основні

характеристики товару; 3) ціну, включаючи плату за доставку, та умови оплати; 4) гарантійні зобов'язання та інші послуги, пов'язані з утриманням чи ремонтом товару; 5) інші умови поставки або виконання договору; 6) мінімальну тривалість договору, якщо він передбачає періодичні поставки товару; 7) вартість телекомунікаційних послуг, якщо вона відрізняється від граничного тарифу; 8) період прийняття пропозицій; 9) порядок розірвання договору. У випадку ненадання такої інформації суб'єкт господарювання несе відповідальність згідно із законодавством. Факт надання інформації повинен бути підтверджений письмово або за допомогою електронного повідомлення. Інформація, підтверджена таким чином, не може бути змінена продавцем в односторонньому порядку. Якщо послуга надається засобами дистанційного зв'язку і оплачується через оператора телекомунікаційних послуг, підтвердження інформації не вимагається.

Якщо продаж товарів на замовлення здійснюється за допомогою засобів дистанційного зв'язку – за договором, укладеним на відстані, продавець зобов'язаний поставити споживачеві товар протягом прийняттого строку, але не пізніше тридцяти днів з моменту одержання згоди споживача на укладення договору(п. 2.8 «Правил продажу товарів на замовлення та поза торговельними або офісними приміщеннями»).

При доставці прийнятого за допомогою засобів дистанційного зв'язку замовлення на непродовольчі товари, на які нормативними документами встановлено гарантійні строки, споживачу передається технічний паспорт чи інший документ, що його замінює. У цих документах обов'язково робиться відмітка про дату продажу (день доставки) та найменування суб'єкта господарювання, що виконав замовлення, яка завіряється штампом (печаткою) і підписом уповноваженої особи суб'єкта господарювання. Уповноважена особа суб'єкта господарювання повинна в обов'язковому порядку проінформувати споживача про найменування та місцезнаходження підприємства, що здійснює функції суб'єкта господарювання щодо прийняття претензій від споживачів, а також проводить ремонт, технічне обслуговування проданих товарів.

При виконанні прийнятого замовлення суб'єкт господарювання не має права вносити зміни до асортименту товарів і змінювати ціни на них без узгодження зі споживачем. У разі неможливості виконання договору через відсутність замовленого товару суб'єкт господарювання повинен негайно повідомити про це споживача, але не пізніше тридцяти днів з моменту одержання згоди споживача на укладення договору.

Споживач має право розірвати укладений на відстані договір шляхом повідомлення продавця про це протягом чотирнадцяти днів з моменту

підтвердження інформації або з моменту одержання товару чи першої поставки товару.

Якщо інше не передбачено договором, споживач не має права розірвати договір, укладений на відстані, у таких випадках: 1) надання послуги або поставка товару електронними засобами зв'язку за згодою споживача відбулися до закінчення визначеного строку розірвання договору, про що споживачу було повідомлено у підтвердженні інформації; 2) споживач відкрив аудіо-чи відеокасету або носій комп'ютерного забезпечення, які постачаються запечатаними.

Відповідно п. 1.10 «Правил продажу товарів на замовлення та поза торговельними або офісними приміщеннями», продавець зобов'язаний повернути сплачені гроші та відшкодувати витрати, понесені споживачем у зв'язку з поверненням продукції, протягом тридцяти днів з моменту одержання повідомлення споживача про недійсність договору. У разі розірвання договору споживач зобов'язаний повідомити продавця про місце, де товар може бути повернений. Договором може передбачатися, що товар, який був надісланий поштою, повинен у разі розірвання договору також бути повернений поштою. Будь-які витрати, пов'язані з поверненням товару, покладаються на продавця. Продавець зобов'язаний відшкодувати витрати споживача у зв'язку з поверненням товару.

При розірвання договору, укладеного на відстані чи поза торговельними або офісними приміщеннями, обов'язок споживача зберігати у себе товар припиняється по закінченні шістдесяти днів після його одержання. Якщо продавець не вживає заходів для повернення його собі протягом зазначеного періоду, такий товар переходить у власність споживача без виникнення зобов'язання з оплати його вартості.

Для здійснення права на розірвання договору споживач повинен зберігати одержаний товар у незміненому стані. Знищення, пошкодження або псування товару, що сталося не з вини споживача, не позбавляє його права на розірвання договору. Зменшення вартості товару внаслідок відкриття упаковки, огляду чи перевірки товару не позбавляє права споживача на розірвання договору.

Якщо протягом установлених строків продавець не здійснює повернення сплаченої суми грошей за товар у разі розірвання договору, споживачеві виплачується неустойка в розмірі одного відсотка вартості товару за кожний день затримки повернення грошей (п.1.13 «Правил продажу товарів на замовлення та поза торговельними або офісними приміщеннями»).

Розрахунки за продані товари та надані послуги можуть здійснюватися готівкою та/або в безготівковій формі (із застосуванням платіжних карток, платіжних чеків, жетонів тощо) відповідно до законодавства. Разом з товаром споживачеві в обов'язковому порядку

видається розрахунковий документ установленної форми на повну суму проданої продукції, який засвідчує факт купівлі товару та/або надання послуги.

Правові засади та порядок здійснення електронних платежів в Україні регулюються Законами України «Про банки і банківську діяльність» від 7 грудня 2000 р., «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні» від 5 квітня 2001 р., іншими нормативно-правовими актами.

Закон України «Про електронну комерцію» (ст.5) визначає основні принципи правового регулювання у сфері електронної комерції, в тому числі у сфері електронної торгівлі. Такими, зокрема, є: свобода провадження підприємницької діяльності з використанням інформаційно-телекомунікаційних систем; свобода вибору контрагента, електронних засобів, видів та форм діяльності; свобода конкуренції та забезпечення її сумлінності; свобода вчинення електронних правочинів; рівність і охорона прав учасників відносин у сфері електронної комерції; дотримання вимог законодавства, правил професійної етики, повага до прав, свобод, законних інтересів учасників відносин у сфері електронної комерції; забезпечення належної якості товарів, робіт та послуг, що реалізуються у сфері електронної комерції; однаковість юридичної сили електронних правочинів та правочинів, укладених в іншій формі, передбаченій законодавством; забезпечення доступу до інформації всіх учасників відносин у сфері електронної комерції; доступність комерційних електронних повідомлень та можливість обмеження їх надходження.

Законом України «Про електронну комерцію» також визначається правовий статус учасників відносин у сфері електронної комерції, якими є суб'єкти електронної комерції, постачальники послуг проміжного характеру в інформаційній сфері, органи державної влади та органи місцевого самоврядування в частині виконання ними функцій держави або місцевого самоврядування.

Розділами II та III Закону України «Про електронну комерцію» загальним чином також врегульовано порядок вчинення електронних правочинів і питання вирішення спорів між учасниками відносин у сфері електронної комерції та їх відповідальності.

Таким чином, можна зробити висновок, що правове регулювання електронної торгівлі в Україні тільки опосередковано здійснюється законодавчими нормативно-правовими актами, безпосередньо таке регулювання проводиться згідно з «Правилами продажу товарів на замовлення та поза торговельними або офісними приміщеннями», затвердженими Наказом Міністерства економіки України ще у 2007 році.

Отже, як уявляється, на часі є необхідним прийняття відповідного системного закону про електронну торгівлю, яким би безпосередньо

врегулювалися зазначені правовідносини. Так, зокрема, в Україні поряд з базовим законом «Про освіту», мають чинність Закони України «Про дошкільну освіту» «Про загальну середню освіту», «Про професійно-технічну освіту», «Про вищу освіту».

На мою думку, при прийнятті вітчизняного закону про електронну торгівлю, слід врахувати положення «Модельного закону щодо електронної торгівлі», затвердженого Постановою Міжпарламентської Асамблеї країн-учасниць СНД від 25 листопада 2008 р. №31-12 [3], «Типового закону про електронну торгівлю Комісії Організації Об'єднаних Націй з права міжнародної торгівлі» від 16 грудня 1996 р.[5].

Література:

1. В Україні у першому читанні прийняли Закон Про електронну комерцію // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.5.ua/ekonomika/v-ukraini-u-pershomu-chytanni-priinialy-zakon-pro-elektronnu-komertsiiu-35078.html>
2. Електронний ресурс. – Режим доступу : <https://www.segodnya.ua/economics/enews/oborot-roznichnoy-torgovli-v-ukraine-rastet-1182105.html>
3. Модельний закон щодо електронної торгівлі: затверджений Постановою Міжпарламентської Асамблеї країн-учасниць СНД від 25 листопада 2008 р. №31-12 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/997_k75/conv
4. Про електронну комерцію: Закон України від 03 вересня 2015.р. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/675-19>
5. Типовий закон про електронну торгівлю Комісії Організації Об'єднаних Націй з права міжнародної торгівлі від 16 грудня 1996 р. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_321/conv

**ДОЦІЛЬНІСТЬ СТВОРЕННЯ ВИЩОГО СУДУ З ПИТАНЬ
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В УКРАЇНІ**

Вакаре́ва Карина Олександрівна
магістр, спеціалізація «Інтелектуальна власність» Київського
національного університету імені Тараса Шевченка

Судовий захист є ефективним механізмом захисту та охорони прав інтелектуальної власності. Враховуючи той факт, що дана сфера активно та динамічно розвивається, виникає потреба у негайному реагуванні на випадки порушення у цій сфері, де присутня тенденція до збільшення їх кількості та різноманітності.

У зв'язку з цим, опираючись на міжнародний досвід, в Україні було проведено судову реформу, якою було внесено зміни до Закону України «Про судоустрій та статус суддів», де в Перехідних положеннях зазначалось, що в Україні передбачається створення спеціалізованого суду з питань інтелектуальної власності [2].

Дане законодавче положення отримало якісно нове значення після підписання Президентом України Указу № 299/2017 «Про створення Вищого суду з питань інтелектуальної власності», яким власне і було передбачено створення такого спеціалізованого суду з розташуванням в місті Києві [8].

Одразу після оприлюднення цього Указу Вища кваліфікаційна комісія суддів розпочала конкурс на зайняття вакантних місць на посади суддів Вищого суду з питань інтелектуальної власності. Варто відмітити, що даний суд ще не почав функціонувати, оскільки зараз триває набір на посади суддів апеляційної інстанції Вищого суду з питань інтелектуальної власності.

І хоча робота по створенню спеціалізованого суду ще не завершена, у теоретиків та практиків склались певні думки щодо організації його діяльності. Іншими словами, такі думки можна поділити на дві групи – перша стосуватиметься переваг створення Вищого суду з питань інтелектуальної власності в Україні, друга – проблем його правового статусу.

В межах даної роботи вважаємо за доцільне узагальнити позиції науковців та практикуючих юристів з метою дослідження питання доцільності створення такого суду в Україні.

Серед головних переваг створення такого суду варто зазначити уніфікацію судової практики. З огляду на те, що спори у сфері інтелектуальної власності до цього розглядалися судами різних юрисдикцій, це призводило до різного застосування одних й тих самих норм законодавства. В даному аспекті створення Вищого суду з питань

інтелектуальної власності дасть можливість уникнути різної правозастосовної практики [4, с. 68].

Судді були перевантажені розглядом справ, які не мають відношення до даної сфери, що не давало їм можливості глибоко вникати в досить специфічні питання. Це, в свою чергу, призводило до затяжного розгляду таких справ – від двох до п'яти років [6, с. 194].

Законодавець передбачив, що метою створення спеціалізованого суду у сфері інтелектуальної власності є спрощення процедури звернення до суду (у громадян буде розуміння щодо того, в який суд за захистом своїх прав їм потрібно звернутися, бо це буде єдиний суд) та покращення правосуддя в цій галузі шляхом відбору висококваліфікованих фахівців вузької спеціалізації [1, с. 5].

Створення спеціалізованого суду, судді якого володітимуть спеціальними знаннями (матимуть спеціальну освіту, а також досвід практичної діяльності у якості адвокатів та/бо патентних повірених) має наслідком підвищення рівня захисту прав [7, с. 14], що, в свою чергу, дозволить скоротити строки розгляду справ у сфері інтелектуальної власності.

Сподіваємось, що вузька спеціалізація суддів та кваліфікаційний іспит, який вони здавали для зайняття вакантних місць на посади суддів даного суду, сприятиме більш компетентному підходу до розгляду справ, зокрема, не брати за абсолютну основу висновки судового експерта, як це було раніше, а на основі спеціальних знань об'єктивно оцінювати кожну конкретну спірну ситуацію.

Досягненню позитивних наслідків сприятиме підхід до визначення підвідомчості Вищого суду з питань інтелектуальної власності, що буде поширюватися на всі справи, пов'язані з порушенням, невизнанням, оспоруванням прав інтелектуальної власності, незалежно від суб'єктного складу учасників спору (фізичні особи, суб'єкти господарювання, органи державної влади), характеру спору (пов'язаний або не пов'язаний з господарською діяльністю, публічно-правовий спір тощо), виду об'єкта інтелектуальної власності (об'єкти авторського права, винаходи, торговельні марки) [5, с. 41].

Запровадження Вищого суду з питань інтелектуальної власності дійсно має цілу низку переваг: єдність судової практики, оперативність вирішення судових спорів, підвищення рівня та якості захисту прав громадян – суб'єктів прав інтелектуальної власності. Проте, разом із цим майбутнє функціонування даного суду має цілу низку недоліків, на які варто звернути увагу.

По-перше, незрозумілою є назва Вищого суду з питань інтелектуальної власності з точки зору її відношення до принципу інстанційності. Хоча в силу розуміння, що практикою склалось у процесуалістів, назва суду мала б свідчити про його статус як суду касаційної інстанції. А до повноважень Вищого суду з питань інтелектуальної власності Законом віднесено: здійснення правосуддя як

судом першої інстанції у справах, визначених процесуальним законом; аналіз судової статистики, вивчення та узагальнення судової практики, інформування про результати узагальнення судової практики Верховного Суду; здійснення інших повноважень, визначених законом [9, с. 112].

По-друге, територіальна віддаленість (всі справи розглядатимуться в м. Києві, що впливатиме на доступ до правосуддя для громадян насамперед у цій категорії справ) [3, с. 186].

Безумовним недоліком, на нашу думку, є те, що законодавець допустив до участі в конкурсі на зайняття вакантних місць на посади суддів Вищого суду з питань інтелектуальної власності осіб, які не мають ні досвіду роботи в сфері інтелектуальної власності, ні спеціальної освіти.

Тобто, може на практиці мати місце ситуація, коли до складу таких суддів попаде особа, яка відповідає п.1 ч.1 ст. 33 Закону України «Про судоустрій та статус суддів» лише щодо стажу роботи на посаді судді не менше трьох років, яка, наприклад, протягом цих трьох років ні разу не розглядала справи у сфері інтелектуальної власності - чи буде це ефективним, побачимо згодом.

Також із числа кандидатів за вищезгаданим законом виключили науковців, що, на нашу думку, є помилковим та необґрунтованим, якщо взяти хоча б практику Верховного Суду України, де науковці допускаються до здійснення правосуддя.

Є також питання щодо перегляду рішень Вищого суду з питань інтелектуальної власності Апеляційною палатою Вищого суду з питань інтелектуальної власності. Таке тісне «співіснування» може створювати у громадськості питання щодо об'єктивності та неупередженості розгляду спорів з інтелектуальної власності апеляційною інстанцією.

Окремі процесуальні особливості також потребують додаткового врегулювання, наприклад, щодо визначення статусу експерта з питань права в Господарському процесуальному кодексі України.

Отже, проаналізувавши все вищевказане, можна зробити висновок, що формування нового спеціалізованого органу це виклик як для суспільства, так і для держави. Проте, на нашу думку, вказані недоліки є такими, що підлягають усуненню. Для того, щоб розуміти їх значимість та наскільки вони заважатимуть процесу розгляду спорів, потрібно, щоб такий суд запрацював.

У будь-якому випадку така спеціалізація виступає запорукою якості та оперативності роботи, а реформування системи судової влади в Україні є позитивним моментом на шляху до розбудови професійного правосуддя.

Література:

1. Білецька А.М. Запровадження в Україні судової спеціалізації з питань інтелектуальної власності / А.М. Білецька // Право і суспільство. – 2018. - № 1 частина 2. – с. 3-8.

2. Закон України «Про судоустрій і статус суддів» від 02.06.2016 № 1402-VIII [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Верховної ради України – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19>.
3. Канарик Ю.С., Банк М.Ю. Юрисдикція суду з питань інтелектуальної власності / Ю.С. Канарик, М.Ю. Банк // Молодий вчений. – 2018. - № 6 (58). – с. 185-187.
4. Канарик Ю.С., Петлюк В.О. Актуальні питання створення Вищого суду з питань інтелектуальної власності / Ю.С. Канарик, В.О. Петлюк // Юридичний науковий електронний журнал. – 2017. - № 5. – с. 67-69.
5. Коваль І. Щодо правового статусу Вищого суду з питань інтелектуальної власності / І. Коваль // Теорія і практика інтелектуальної власності. – 2016. - № 5. – с. 39-44.
6. Коваль О.М. Окремі питання організації правового захисту інтелектуальної власності спеціалізованим судом в Україні / О.М. Коваль // Scientific Journal Virtus. – 2018. - № 18. – с. 193-195.
7. Потоцький М. Вищий суд з питань інтелектуальної власності: підвищення стандартів захисту права інтелектуальної власності / М. Потоцький // Інтелектуальна власність. – 2018. - № 7. – с. 13-17.
8. Про утворення Вищого суду з питань інтелектуальної власності: указ Президента України від 29 вересня 2017 року № 299/2017 // Урядовий кур'єр. – 2017. – №186.
9. Суржан Б.П. Створення Вищого суду з питань інтелектуальної власності: перспективи та прогалини [Електронний ресурс] / Б.П. Суржан – Режим доступу до ресурсу: <http://dspace.snu.edu.ua:8080/jspui/bitstream/123456789/1104/1/110-114.pdf>.

Науковий керівник: Огнев'юк Ганна Зіновіївна, кандидат юридичних наук, доцент, Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ ЯК СКЛАДОВА АНТИКОРУПЦІЙНОЇ СТРАТЕГІЇ УКРАЇНИ

Нонік Валерій Вікторович

кандидат юридичних наук, доцент, проректор з науково-педагогічної роботи, юридичних та соціальних питань Житомирського державного технологічного університету

В нових умовах система публічного управління повинна бути повністю пристосована до потреб і вимог інформаційного суспільства, за якого інформація та знання є основними рушійними силами соціальних та економічних перетворень а інформаційно-комунікаційний інструментарій забезпечує вільний доступ до них і можливості їх обміну [1].

Впровадження інформаційно-комунікаційного інструментарію в практику публічного управління в світі свідчить про його

високоєфективність у реалізації реформ в адміністративній сфері, і дозволяє успішно реалізовувати заходи, що спрямовані на забезпечення відкритості влади та прозорості державно-управлінських рішень.

Інформаційно-комунікаційні технології як сукупність методів, виробничих і програмно-технологічних і комунікаційних засобів, об'єднаних у технологічний ланцюжок, що забезпечує збирання, зберігання, обробку, висновки і поширення інформації в першу чергу призначені для зниження трудомісткості процесів використання інформаційних ресурсів. Одночасно, крім того що вони виконують інформаційну функцію, вони є дуже важливим інструментом в реалізації антикорупційної стратегії. Так, автоматизація державних послуг та виключення людського чинника з процесу прийняття рішення одразу знижує можливість виникнення корупції за рахунок скорочення контактів у сегментах де функціонує ряд інформаційних систем і електронних сервісів.

Для успішного зменшення розмірів корупції інформаційно-комунікаційні технології повинні збільшити рівень доступності та прозорості інформації, щоб забезпечити відстеження рішень і дій уряду та більш високий рівень відповідальності урядовців.

Підвищення прозорості у діяльності органів публічної влади з використанням інформаційно-комунікаційного інструментарію можна досягти шляхом:

- вдосконалення системи електронного урядування, що спрямоване на забезпечення прозорості адміністративних процесів і процедур;
- удосконалення системи декларування доходів та моніторингу видатків державних службовців;
- створення та практичного впровадження інформаційних систем, які дозволять підвищити рівень підзвітності державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування;
- створення і повсюдного застосування механізмів забезпечення прозорості процедур публічних закупівель, приватизації, реалізації державних проектів, видачі державних ліцензій, державних комісійних винагород, позик Національного банку, урядових гарантованих позик, бюджетних асигнувань та процедур звільнення від податків тощо.

Загалом, в Україні вже існує 62 різних електронних сервіси, проте частина з них може використовуватися лише юридичними особами, а інша частина працює в тестовому режимі та потребує вдосконалення. Основні з них наступні: Кабінет електронних сервісів Міністерства юстиції; Онлайн будинок юстиції; Портал IGov; Портал електронних послуг Пенсійного фонду України; Електронний кабінет платника податків (ЕКП); Об'єднана електронна система охорони здоров'я «eHealth» тощо.

Також, гарним прикладом того, як відкриті дані підвищують підзвітність державних організацій та допомагають громадському контролю є впровадження на початку 2015 р. в Україні системи електронних публічних закупівель ProZorro. Починаючи з серпня 2016

року, усі публічні закупівлі, що регулюються Законом України «Про публічні закупівлі», мають здійснюватися через онлайн платформу ProZorro. Доведення такої громадської ініціативи до реформи національного рівня відбулось завдяки приєднання міжнародних донорів, які надали додатково необхідне фінансування для розгортання. Такий досвід підтверджує, що реалізація потенціалу інформаційно-комунікаційних технологій при реалізації антикорупційної реформи в Україні в повній мірі залежить від політичного, соціального, економічного, технічного контексту. Без підтримки ініціатив щодо їх впровадження неможливе створення технічної та технологічної бази як єдиного узгодженого інформаційного середовища усіх органів влади, яке розвиватиметься і функціонуватиме згідно з певними концепціями й правилами і забезпечуватиме цілісність і актуальність інформації з позицій сучасних реформ, що реалізуються майже в усіх сферах життєдіяльності. Важливими чинниками в даному випадку виступають доступ до інтернету, ідентифікація та конфіденційність, а головне - витрати на впровадження інформаційно-комунікаційного інструментарію.

Таким чином, розвиток інформаційного суспільства неодмінно веде до трансформації системи публічного управління. Використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій у боротьбі з корупцією передбачає можливість створення прозорої і відкритої системи прийняття управлінських рішень з високою антикорупційною стійкістю. Крім того, ефективне впровадження інформаційно-комунікаційного інструментарію дозволяє проводити профілактичний превентив, збільшуючи рівень якості надання послуг і підвищуючи ступінь довіри до суспільства.

Література:

1. Іванюк О. В. Перспективи впровадження інформаційних технологій у вітчизняній системі публічного управління [Електроний ресурс] /О. В. Іванюк, В. А. Довженко, І. В. Кравець// Державне управління: удосконалення та розвиток. - 2018.-№ 4 .- Режим доступу: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/4_2018/37.pdf

**АКТУАЛЬНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРАВОВОЇ ТА ІСТОРИЧНОЇ
НАУКИ**

Біліченко Валерій Віталійович

*старший викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки,
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ*

Поняття історичної правди... маючи на увазі набір специфічних засобів і форм, надто часто держави використовували цю тезу для захисту власних інтересів і зміцнення своїх позицій. З огляду на ці особливості, сьогодні дослідники звертаються до вивчення витоків та соціально-історичної природи історичних фактів на основі міждисциплінарного підходу. Вивчення історичних фактів вже саме по собі представляє самостійну наукову проблему, тому доцільно обмежитися дослідженням найбільш яскравих форм.

Однією з важливих складових у вивчення історичного та правового досвіду і теоретичних концепцій, які вже зробили і роблять істотний вплив на формування правової державності в нашій країні, є дослідження історичних фактів. Прагнення забезпечити справжню науковість історичних досліджень, захистити українську історію від нових спроб спотворити її і переписати з кон'юнктурних позицій, знаходить відображення в активній протидії фальсифікації історії сучасних науковців.

У зв'язку з цим великої актуальності набуває звернення до проблем історії та права, вивчення ключових питань щодо теоретичних надбань, які спираються на чітку методологію, сучасні методи дослідження, широку джерельну та наукову базу. Це дозволить забезпечити об'єктивність і неупередженість історико-правового дослідження, зведе до мінімуму історичні похибки. Основне завдання української історико-юридичної науки полягає в об'єктивному дослідженні історичного досвіду розвитку держави і права, яке дасть можливість по-новому поглянути на багато проблем в історії нашої країни, особливо в драматичні і доленосні періоди.

Проблеми історичної науки знаходяться в останні роки в центрі широкого обговорення в сучасному суспільстві. Це пов'язано і з зростаючою увагою держави до історичної тематики, прагненням повернути суспільству історичну пам'ять, сформуванню шанобливого ставлення до історичного минулого, на фундаменті якого багато в чому ґрунтується сьогодення і майбутнє. Все це відбувається в умовах дискусій про історію, її місце і роль в науці сучасного світу. Саме сприйняття

історії істотно змінюється, як і сама наука. Змінюються її образ, напрямки досліджень, структура, теоретико-методологічний потенціал.

Поряд з розвитком всесвітньої історії, що є важливою областю сучасної глобалістики, яка істотно змінює уявлення про розвиток людства, загальної історії, міжнародних відносин, зростає інтерес до мікро-історії, повсякденності, людського виміру минулого і сьогодення. Переосмислення колишніх уявлень про області історичного знання втілюється в поняттях «нова історична наука» або «нова історія» (правова, політична, військова, економічна, соціальна, культурна та ін.).

В українській історіографії помітні позитивні зрушення щодо тематики досліджень, багатоманітності напрямків та переорієнтація багатьох істориків з марксистсько-ленінської на національну парадигму історичного описання. Це призводить до заміни одних міфів іншими. Серед сучасних стилів історичного описання у самостійний напрямок виокремлюється історія повсякденності, де головним об'єктом дослідження стає людина в усьому її розмаїтті та життєвих проявах.

Особливо важливими залишаються нині проблеми входження української історіографії у світовий контекст. У сучасних умовах не лише для української, але і для європейської історичної науки кардинальними залишаються питання інтеграції історичного процесу, самої методики досліджень. Українські дослідники загальносвітової історії вбачають, необхідність конструювання її таким чином, щоб охопити багатоманітність і оригінальність внеску для світової цивілізації націй, континентів, регіонів. Участь українських вчених у міжнародних конгресах істориків активно сприяє входженню української історії у світовий контекст. З цього приводу український вчений В. Потульницький зазначав, що лише належне і доказове погодження перспектив всесвітньої історії з особливим врахуванням історії України, сприятиме знаходженню згоди щодо трактування останньої як самими українськими дослідниками, так і зарубіжними вченими [3, с. 3]. На його думку, становлення національної свідомості у цій історичній спільності відбувається на основі само-вимірювання у двох напрямках – власної історії, зокрема її цілісного усвідомлення та напрямку співвідношення, зіставлення з іншими народами та державами світу. Становлення національної свідомості на основі переосмислення її історичних аспектів у двох зазначених напрямках можна повною мірою застосувати до України.

Дослідження всіх національних історій виявилось замало для повноцінного входження української історії у світову, оскільки ніхто з авторів сьогодні не охоплює національної історії в усіх напрямках, у взаємному дослідженні міфів та історичної правди. Адже в різні часи наша історія зв'язувала нас з різними імперіями і різними народами. Заслуга ж попередніх істориків у тому, що на даному етапі наша історія

так і залишається у фазі різносторонніх поглядів, замість того, щоб вступити у більш зрілу фазу – погодження з всесвітньою історією.

На жаль сьогодні українська історична наука ще не має власної науково-дослідницької версії історії України в її національно-державному вимірі, котра би знаходилась у відповідності зі світовою історією. Маємо в наявності різні схеми історії України, котрі перебувають у протиріччі і не відповідають одна одній, оскільки часто не враховують специфіку українського історичного процесу в контексті світової історії. Саме схеми інших націй без врахування української схеми стоять в основі вивчення східноєвропейської історії у переважній більшості країн світу. Тому історія України має зайняти належне місце в уже практично поділеному світі всесвітньої історії, яка в значній своїй частині побудована на міфах сильніших націй щодо України і щодо себе і яка досі ігнорує українську історію [1, с. 16]. Своєрідність геополітичного становища України зумовлює більш уважне і ретельне вивчення історії наших континентальних сусідів, з'ясування специфічних і загальних рис розвитку тих держав і народів, доля яких в різні часи була пов'язана з долею України.

Для більшості істориків в Україні усе очевиднішим стає той факт, що для самоствердження української історіографії важливо насамперед провести межу, означити самостійні об'єкт і предмет дослідження стосовно історичного минулого наших сусідів. Але все ж визначальними для сучасного історичного описання світової історії залишаються маловивчені проблеми історії зарубіжних країн, світової політики і міжнародних відносин.

У кінці XX століття в українській історіографії визначилася група істориків, які намагались впровадити в історичні дослідження нові методологічні підходи. До цієї групи істориків відносять Я. Грицака, В. Підгаєцького, О. Толочка, Н. Яковенко та ін. Через призму їхніх досліджень проходить прозорий натяк на те, що історикам ніколи не дано пізнати об'єктивно те, що він вивчає, що все, що історик говорить, – це тільки те, що виникає у нього тут і не є фактом історичної об'єктивної дійсності...

Сучасні дослідники переконують нас, що сучасна українська історіографія потребує методологічної перебудови, напрацювання, з урахуванням світового досвіду, нових підходів і концепцій, засвоєння сучасної наукової мови, понять і категорій, вироблених світовою історіографією у XX ст., а також підвищення професіоналізму вітчизняних істориків [4, с. 195]. Один сучасний аспект сприйняття історії, який обумовлений кризою довіри до політико-історичних конструкцій, яка привела до змін взаємин професійного наукового знання й масової історичної свідомості.

Викрадання історичних фактів з контексту подій провокує омани й підсилює міфологізацію масової історичної свідомості, створює можливості для маніпулювання образами минулого і сьогодення; веде до того, що Україна, не пройшовши етапу інформаційного суспільства, переходить до різновиду його маніпуляцій. Твердження, що професійне історичне знання не встигає за потребами українського соціуму, а консолідація в суспільстві йде не на основі загальної історичної пам'яті, а на основі створення якихось групових емоцій, творить у масовій свідомості декілька варіантів політичної історії України ХХ століття.

Сучасна українська історіографія повинна стати інструментом створення новітньої концепції історії України. Щодо її витворення і побудови, то, безумовно, вона повинна б опиратися на існуючий досвід вивчення історичного минулого, акумулюючи і новітні ідеї та теоретичні підходи, сучасний дослідницький інструментарій наукового пошуку, який повинен включати в себе усю сукупність існуючих дослідницьких методів. Логіка теоретичних та методологічних побудов еволюціонувала. Тому для виконання досліджень, історикам слід спиратися на теоретичний потенціал сучасної науки і використовувати всю сукупність методів: загальнонаукових, філософських і самої історичної науки. Тільки в цьому випадку наукові дослідження будуть відповідати встановленим вимогам.

Сучасна людина хоче бути в курсі сучасних досліджень про теорії та методології історичної науки, а також представляти власний методологічний підхід, який базується на досягненнях вітчизняної і світової науки. Якість досліджень багато в чому має визначається тим, як сформульовані в них новизна, теоретична значущість історичних фактів. Якість досліджень багато в чому залежить від стану історичної науки і взаємозв'язку з нею.

Ініціатива, яка виходить від керівництва країни, пояснюється бажанням дати єдине і те, що впливає з інтересів держави, тлумачення історичного процесу, відобразити в людській пам'яті рубежі, віхи і головні, найбільш значущі факти і уроки історичного минулого, усунути фальсифікації і помилкові інтерпретації історії. Але як зробити це, щоб не завдати шкоди самій історії, реально існуючого різноманіття її трактувань, щоб не звести її до якихось догматів нового «короткого курсу» – все це дуже серйозно може вплинути на пам'ять людства. Історичні факти покликані давати мудрі відповіді на питання, а відповідальними за це є сучасні історіографи та дослідники – хранителі історичної пам'яті минулого заради сьогодення та майбутнього.

Сучасна історична наука вбирає в себе різноманітні, що вже склалися класичні та нові наукові школи, які дозволяють під різним кутом аналізувати соціальні явища. Як правило, кожен дослідник стикається з проблемою внутрішнього вибору наукової стратегії в силу того, що кожен

підхід має свої переваги перед іншими. Методологічний плюралізм забезпечує широкі можливості вибору, але й створює певні складності для дослідників. Пошук власної стратегії – найважливіше завдання для будь-якого дослідника, від вирішення якої багато в чому залежить і застосування методичного інструментарію.

Звернення до робіт фахівців різних галузей знань: історії, державного права, історії державного управління – дозволяє зробити комплексний аналіз досліджуваного явища або отримати додаткову інформацію при дефіциті історичних досліджень. Тому, з одного боку, виникає об'єктивна потреба в розширенні інформаційного горизонту дослідження за рахунок суміжних гуманітарних наук, в полі зору яких потрапляли окремі аспекти взаємодії права, історії та держави в політиці, а з іншого боку, це накладає серйозну відповідальність і підвищені вимоги не тільки до підбору матеріалу, але і до його подальшого інтерпретування.

Література:

1. Касьянов Г. В. Сучасна історія України: проблеми, версії, міркування // Укр. іст. журн. – 2006. – № 4. – С. 5. 31.
2. Портнов А. Історії істориків. Обличчя й образи української історіографії ХХ століття. – К.: Критика, 2011. – 238 с.
3. Потульницький В. А. Українська та світова історична наука: рефлексії на межі століть // Укр. іст. журн. – 2000. – № 1. – С. 3. 21.
4. Таран Л. В. Проблеми епістемології історії: від позитивізму до постмодернізму (на прикладі французької, російської, української історіографії) // Укр. іст. журн. – 2007. – № 2. – С. 185–196.

ПРО ТРЕТЬЮ ВСЕУКРАЇНСЬКУ НАУКОВУ КОНФЕРЕНЦІЮ «ІНТЕЛІГЕНЦІЯ І ВЛАДА»

Яковлев Игорь Васильевич

кандидат історичних наук, старший викладач кафедри історії та етнографії України, Одеський національний політехнічний університет

16-17 жовтня 2003 року в місті Одеса, на території Одеського державного політехнічного університету пройшла третя Всеукраїнська наукова конференція «Інтелігенція і влада». Її організатором знову виступив завідувач кафедри Історії та етнографії України професор Гончарук Г.І..

В матеріалах третьої всеукраїнської наукової конференції «інтелігенція і влада» було опубліковано 29 статей із 91 які надійшли на адресу третьої Всеукраїнської наукової конференції «Інтелігенція і влада».

Досліджуючи матеріали конференції можна прийти до висновку, що практично всі тези виявились актуальними і без перебільшення торкалися проблематики взаємовідносин Інтелігенції і влади. Проблема різноманітна – філософська, соціальна, політична, економічна, але переважає історична. Всім учасникам конференції був виданий збірник наукових праць. На конференції обговорено широкий спектр наукових проблем пов'язаних з проблематикою інтелігенції і влади. Конференція проходила у приміщенні Дому культури Одеського державного політехнічного університету. До складу редакційної колегії були включені: професор Г.І. Гончарук(голова), д.і.н професор, О.А. Бачинська д.і.н доцент, І.В. Місевра к.і.н доцент, Г.К. Парієнко д.і.н професор, М.О. Скрипник д.і.н професор, С.А. Цвілюк д.і.н професор. [2, с.2].

Загалом було заслухано і обговорено такі доповіді: «Глобалізація: Інтелектуальний дискурс» М.В. Бабіна (Одеський національний політехнічний університет), «Про національні витoki української інтелігенції» М.П. Бойко (Дніпродзержинський державний технічний університет), «Власність як засіб самоідентифікації інтелігенції» Є.О. Борисенко (Національний фармацевтичний університет м. Харків), «Талант українця Бориса Грабовського відданий людству» О.В. Вісин (Луцький державний технічний університет), «Українська еліта: роздуми» В.А. Влялько (Одеський державний економічний університет), «Питання відродження культури України в першій програмі Народного Руху України» Т.В. Голод (Одеський національний політехнічний університет), «Формування нової генерації управлінців» В.П. Гомаль (Донецький національний технічний університет), «Внесок Івана Франка у розвиток українознавства» О.Є. Гомотюк (Тернопільська академія народного господарства), «Роль радянських владних структур у знищенні політичної опозиції в Україні в 20-ті роки ХХ ст.» Ю.П. Дірявко (Дніпродзержинський державний технічний університет), «Українська інтелігенція в умовах авторитарної влади» І.С. Дмитрів (Тернопільська академія народного господарства), «Соціально-психологічні аспекти політичної індиферентності наукової інтелігенції» Н.І. Дяченко (Донецький національний технічний університет), «Внесок вчених юридичного факультету новоросійського університету в розвиток вітчизняної науки» О.В. Єгорова (національний гірничий університет), «Політична загибель провідників націонал комуністичних партій в Україні в 1920-1925 рр.: історіографія питання» С.В. Зборець (Дніпродзержинський державний технічний університет), «Українська інтелігенція у боротьбі за національно-культурне відродження міст УРСР у 20-х – на поч. 30-х рр. ХХ ст.» Н.О. Ірдіс (Київський національний університет імені Т.Г. Шевченка), «Народний театр Марка Кропивницького і влада» А.Є. Ілляш (Одеський національний університет

ім. І.І. Мечникова), «Інтеграція науки та освіти – пріоритетний напрямок у системі інноваційних процесів в Україні» І.А. Кадієвська (Одеський національний політехнічний університет), «Створення Української народної республіки та ставлення до неї політичної інтелігенції російських есерів» Т.В. Кондрашова (Дніпродзержинський державний технічний університет), «Українська політизована інтелігенція та російські соціалістичні партії на початку національно-демократичної революції в Україні (березень-липень 1917), Г.О. Лебедева (Дніпродзержинський державний технічний університет), «Внесок громадськості у розвиток київських вищих жіночих курсів (1878-1886)» О.В. Мельник (Одеський національний політехнічний університет), «Інтелігенція у політичній трансформації Болгарії» М.І. Мілова (Одеська державна академія холоду), «Формування та виховання моральності молоді» Л.П. Морозова (Вінницький інститут економіки ТАНГ), «Політична еліта та інтелігенція у суспільстві» Д.Є. Погорілий (Національний фармацевтичний університет), «Участь професорсько-викладацького складу одеського медінституту в боротьбі з фашистською Німеччиною в роки великої вітчизняної війни 1941-1945 рр.» Я.Й. Потеряйко (Одеський державний екологічний університет), «Проблема самоефективності особистості» І.І. Сафронова (Воронезький гуманітарний інститут Московського відкритого університету), «Інтелігенція України в міграційних процесах східної Галичини в 40-х – 50-х рр. XX. Ст.» М.Сивирич (Тернопільська академія народного господарства), «Екологічний імператив – відновлення шляхетно-козацьких рис української еліти у постмодерністському контексті академічної футурології» І.З. Скловський (Кіровоградський державний технічний університет), «Історичне коріння сучасної інтелігенції» О.Г. Старінець (Одеський державний економічний університет), «Діяльність національно-культурних об'єднань і інтелігенція» Н.Т. Малуха (Одеський національний політехнічний університет), «Формування Новоросійського військового поселення кавалерії (1817-1826)» В.Л. Цубенко (Одеський національний університет ім.І.І. Мечникова)[2].

Таким чином, третя Всеукраїнська наукова конференція «Інтелігенція і влада», що пройшла в Одесі восени 2003 року, була організована на високому науковому рівні, змогла привернути увагу як представників наукового світу країни так і пересічних громадян України до проблем взаємовідносин інтелігенції і влади.

Література:

1. Інтелігенція і влада. Матеріали третьої Всеукраїнської наукової конференції. 16-17 жовтня 2003 р., м. Одеса / голова ред. кол. Г. І. Гончарук. — Одеса: Астропринт, 2003. — 184 с.

АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНИЙ УСТРІЙ УКРАЇНИ В ПЕРІОД НАЦИСТСЬКОЇ ОКУПАЦІЇ (1941-1944)

Недял Дмитро Анатолійович

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Швидкий наступ німецьких військ влітку-восени 1941 р. призвів до захоплення фактично всієї території України (за винятком Ворошиловградської (тепер Луганська) та частини Харківської і Сталінської (тепер Донецька) областей, які були завойовані влітку 1942 р.). Окуповані землі були розподілені на кілька частин, кожна з яких мала свій адміністративно-територіальний устрій, що визначало особливості встановленого в ній окупаційного режиму.

Адміністративна та управлінська система окупаційної влади на території України була затверджена ще 17 липня 1941 р. наказом А. Гітлера про запровадження цивільного управління окупованих областей СРСР. Всі окуповані Німеччиною українські землі, крім тих, що входили до генерал-губернаторства, підпорядковувалися рейхсміністру окупованих східних областей А. Розенбергу. Вже 20 серпня 1941 р. було створено найбільшу за територією та населенням адміністративну одиницю – рейхскомісаріат “Україна” із центром у м. Рівне, який, у свою чергу, поділявся на генеральні округи або генеральні комісаріати (Generalbezirk), округи або гебітскомісаріати, гебіти, райони, міста, села [1, с. 15].

У директиві рейхсміністра А. Розенберга про адміністративний поділ окупованих областей України визначались адміністративні одиниці рейхскомісаріату “Україна”. На 1 січня 1943 р. у його складі нараховувалося шість із семи запланованих генеральних округів (“Волинь-Поділля”, “Житомир”, “Київ”, “Миколаїв”, “Дніпропетровськ”, “Таврія”); 114 гебітскомісаріатів, 434 райони з населенням 16,9 млн. чоловік. Гебітскомісаріати об’єднували в середньому 3-6 районів з площею 250-400 тис. га і населенням від 150 тис. до 200 тис. чоловік. Крім того, виокремлювали 5 округ (Kreisgebiet) міського типу – Київ, Дніпропетровськ, Запоріжжя, Кривий Ріг, Кам’янське [2, с. 304-305]. Генеральний округ “Чернігів”, який мав стати сьомим у рейхскомісаріаті “Україна”, залишився існувати лише на папері, оскільки територія, що мала увійти до його складу, як і Харківська, Сталінська і Ворошиловградська області та півострів Крим, протягом усього періоду окупації перебували під юрисдикцією військової адміністрації, утворюючи оперативний тил німецької армії на Сході. Ця територія отримала назву “військова зона”, а її адміністративно-територіальний

поділ, що існував за радянських часів, фактично залишився без змін: область, округ (повіт), район, місто, село. Слід відмітити, що на початковому етапі окупації в окремих обласних центрах (Луцьк, Рівне, Вінниця, Житомир, Дніпропетровськ, Кіровоград), військовим керівництвом були створені обласні управи, ліквідовані лише після підпорядкування їх цивільній владі [3, с. 24].

Решта областей України в межах довоєнних кордонів була поділена на окремі територіальні одиниці зі своїм адміністративним управлінням. Так, 1 серпня 1941 р. чотири західні області УРСР – Дрогобицька, Львівська, Станіславська і Тернопільська (без північних районів) – були об'єднані в дистрикт “Галичина”, який увійшов до Польського генерал-губернаторства з центром у м. Львові (Ламбергу) як окрема, п'ята, адміністративна одиниця. Дистрикт поділявся на окружні староства (крайзгауптманшафти), які, в свою чергу, ділились на округи (бецирки) та сільські громади (ландгемайнди). Окружні староства включали від двох до п'яти округів. Крім того, на території дистрикту існували так звані виділені міста (крайзфрайштадти). Всього налічувалося 17 окружних староств та виділених міст.

Південними та південно-західними регіонами України оволоділа Румунія. Було створено три губернаторства: “Бессарабія” – включало 6 повітів Молдавської РСР та Ізмаїльську область (нині територія Одеської області) з центром у Кишиневі; “Буковина” – Чернівецький, Хотинський та Сторожинецький райони Чернівецької області, деякі північні райони Молдавії із центром у м. Чернівці; “Трансністрія” – лівобережні райони Молдавії, Одеська, південна частина Вінницької і західні райони Миколаївської областей із центром спочатку до 17 жовтня 1941 р. у м. Тирасполь, а потім у м. Одеса. На відміну від “Бессарабії” та “Північної Буковини”, “Трансністрія” формально до складу Румунії не входила [2, с. 296-303, 328-331; 4, с. 175; 5, с. 768-769].

Територія Закарпаття з центром у м. Ужгород з 1939 р. протягом усього періоду війни перебувала у складі Угорщини, мала свій адміністративно-територіальний поділ та систему органів влади.

Таким чином, застосувавши по відношенню до України принцип “розділяй і володарюй”, нацистська Німеччина утворила на українських землях окремі територіальні одиниці з різним підпорядкуванням та з власним адміністраціями.

Література:

1. Німецько-фашистський окупаційний режим на Україні. Збірник документів і матеріалів / За ред. П. М. Костриби та ін. – К.: Держполітвидав УРСР, 1963. – 487 с.

2. Історія державної служби в Україні: у 5-ти томах. – Т. 2. – К.: Ніка-Центр, 2009. – 512 с.
3. Гончаренко О. М. Організаційно-правове забезпечення функціонування окупаційної адміністрації Райхскомісаріату “Україна” (1941-1944 рр.): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора істор. наук.: спец. 07.00.01 “Історія України” / О. М. Гончаренко. – Переяслав-Хмельницький, 2011. – 51 с.
4. Косик В. М. Україна і Німеччина у Другій світовій війні / В. М. Косик. – Париж – Нью-Йорк – Львів: Українська бібліотека НТШ, 1993. – 659 с.
5. Лисенко О., Нестеренко В. Окупаційний режим на Україні у 1941-1943 рр.: адміністративний аспект / О. Лисенко, В. Нестеренко // Архіви окупації. 1941-1944. – К.: Вид. дім “Києво-Могилянська академія”, 2006. – С. 762-769.

Науковий керівник: Вербовий Олексій Вікторович, кандидат історичних наук, доцент, Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ПРОТИБОРСТВО РАДЯНСЬКИЙ СПЕЦСЛУЖБ ТА НАЦІОНАЛІСТИЧНОГО ПІДПІЛЛЯ В УМОВАХ ПЕРШОЇ РАДЯНИЗАЦІЇ ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКОГО КРАЮ (ВИБРАНІ АСПЕКТИ): ІНТЕРПРЕТАЦІЇ СУЧАСНИХ ІСТОРИКІВ

Ухач Василь Зіновійович

кандидат історичних наук, доцент кафедри теорії та історії держави і права юридичного факультету Тернопільського національного економічного університету

У наукових дослідженнях історики наголошують на кардинальних змінах у геополітичній конфігурації у Центрально-Східній Європі у зв'язку з німецько-польською війною, що з одного боку, здетонували необхідність внесення політичним проводом націоналістичного руху змін у стратегію і тактичні кроки боротьби, а з іншого перед українськими націоналістами відкривався практично невідомий раніше фронт антирадянської боротьби [1, с. 23]. В історичних працях переважна більшість науковців зайняла позицію, що зустріч із комуністичним режимом та реаліями підрадянської дійсності (у контексті реалізації складових «першої» радянізації – В.У.) не стала для ОУН смертельною [2, с. 306], незважаючи на вже грудневу 1939 року першу хвилю серйозних організаційних втрат, завданих карально-силовими органами сталінського режиму [3, с. 84]. Органам НКВС стала у «добрій» нагоді залишена значна частина архівів польської поліції, судові рішення, які містили дані про

членську мережу націоналістичного підпілля на західноукраїнських землях. Історики підкреслюють, що незважаючи на вагомі втрати понесені оунівською організацією [4, с. 192-193], завдяки системі глибокого підпілля, ОУН залишалася єдиною силою, яка незважаючи на реалізацію комуністичним режимом практики жорсткої уніфікації політичної системи та маховик масових репресій [5, 113], продовжувала діяти і вести антирадянську боротьбу, а після кожної нової хвилі ударів по організації, доволі швидко відбудовувала організаційні структури і поповнювала членські кадри, що свідчило про вагому електоральну підтримку націоналістичного руху у Західній Україні.

На думку І. Патриляка оунівцям не безуспішно вдалося інфільтрувати власні кадри у низові радянські державні органи, в окремих регіонах контролювати «комсомольські» організації, які склалися з Юнацтва ОУН [6]. Звісно такі процеси були можливі в початкові місяці з початку «першої» радянизації західних областей і в значній мірі пов'язувалися з безпорадністю прибулих зі сходу партійно-державних функціонерів, організаційним становленням структур репресивних органів. Історики – І. Андрухів, В. Баран, В. Токарський, І. Гаврилів, А. Кентій, І. Патриляк в цілому виокремлюють три хвилі чекістсько-військових операцій спрямованих на ліквідацію націоналістичного підпілля та відвернення загрози організації оунівцями антирадянського збройного повстання: 1) грудень 1939 року; 2) березень 1940 року; 3) кінець 1940 – весна 1941 років. Історики об'єктивно наголошують, що радянський тоталітарний режим і його силові карально-репресивні органи широко імплементувати на теренах західних областей УРСР «облюблені», та «витончені», апробовані на Великій Україні системні методи боротьби – арешти, показові судові процеси з масовим смертельними вироками («Процес 59-ти» у Львові, судові процеси у Дрогобичі над 60 – 7 травня та 39 – 12-13 травня 1941 року оунівцями [1, с. 24-25]), фізичні тортури, агентурна робота, компрометація та фізична ліквідація очільників підпілля [7, с. 14], сімейне заручництво, яке було «... цілеспрямованою та продуманою державною політикою, складовою політичного терору, спрямованого на тотальне упокорення всього суспільства» [8, с. 425]. Водночас, в наукових публікаціях у питанні кількості заарештованих у приналежності до націоналістичного підпілля, спостерігається різнобій в оцінках. Так І. Андрухів та П. Камінський, вказуючи на радянські джерела (хоча вказують на джерела ОУН – В.У.) зазначають: «... з грудня 1939 – по січень 1941 року на теренах Західної України органами НКВС було арештовано майже 35 тис. членів і симпатиків ОУН» [9, с. 24]. Уважаємо такі дані завищеними, самі ж оунівці окреслювали власні втрати на рівні 5 тис. арештованих і 700 тис. загиблими у збройних сутичках [7, с. 14].

І. Патриляк, М. Боровик підсумовуючи чергову зимову 1940-1941 років хвилю ударів радянських спецслужб по мережі націоналістичного підпілля наголошують, що їх вістря було спрямоване проти Львівської, Станіславської, Дрогобицької обласних і Володимиро-Волинської окружної організацій [2, с. 311]. Слід наголосити, що лише в окремих наукових публікаціях (І. Андрухів, І. Патриляк) наголошується, що кожна чергова хвиля оперативних дій та репресивних заходів силових структур ознаменувалася ліквідацією чергового крайового штабу повстання [3, с. 86]. Черговий провал планів організаторів антирадянського повстання спричинив появу наказу революційної ОУН про перекидання на терени Генерального губернаторства насамперед тих кадрів, які перебували в полі зору радянських карально-силових органів [3, с. 86]. Вітчизняні історики акцентують увагу на тому, що перехід кадрів в німецьку окупаційну зону наприкінці 1940 року, чергова реанімація крайової організаційної мережі націоналістичного підпілля та нова хвиля «експорту» провідних діячів ОУН(б) з Генерального губернаторства весною 1941 року, були тими чинниками, які стимулювали сталінський режим вдатися до масових депортацій [3, с. 86], які були унормовані рішеннями вищих союзних та республіканських радянсько-партійних органів влади та НКВС [10, с. 30], і, на думку республіканських очільників, вважалися одним з найдієвіших заходів у здобутті перемоги над націоналістичним підпіллям [6].

Проблематика масових депортацій населення західних областей УРСР у період осені 1939 – літа 1941 років є добротно опрацьована у вітчизняній історіографії. Прикметною особливістю наукових праць (виокремимо дослідження І. Андрухіва, П. Кам'янського, О. Андрухіва, В. Барана, В. Токарського, Т. Вронської, Т. Гуменюк, П. Гуцала, О. Бажана, І. Гаврилів, Т. Дем'янчука, Ю. Киричука, І. Кобриновича, Т. Самсонюк, В. Стефанів) є акцентування уваги їх авторами на тому, що вістря масових репресій, складовою яких були і депортації, спрямовувалося проти націоналістичного підпілля.

На думку О. Андрухіва «депортація проявлялася у трьох формах: вислання на спецпоселення; вислання у виправно-трудові табори; виселення у заслання в спеціально визначені райони. Депортації були водночас і своєрідною формою заручництва, оскільки за злочини, скоєні так званими «націоналістами», «зрадниками батьківщини», доводилося відповідати і членам їх сімей, зокрема й неповнолітнім дітям» [10, с. 30]. Як засіб упокорення та радянзації Західної України у 1939-1941 роках розглядає депортації Т. Вронська [8, с. 247]. Київська дослідниця резюмує: «Масові позасудові репресії спрямовані на те, щоб примусити людей відчувати нікчемність життя та свободи перед необмеженою владою тоталітарного режиму. Їх неминучість породила фаталізм і пасивність у

суспільстві» [8, с. 431]. Аналізуючи національне питання в радянській політичній тактиці і стратегії у переддень Другої світової війни О. Лисенко зазначає: «Гармонізація міжнаціональних відносин, нівелювання соціально-економічних і культурно-побутових відмінностей етносів вважалися підосною нейтралізації регіонального та національного сепаратизму. Ця життєво важлива для радянської влади мета досягалася завдяки комбінації широкого спектру методів: від розрахованих на роки програм соціально-економічної та культурної модернізації етносів – до блискавичних превентивних репресивно-силових акцій» [11, с. 354].

Традиційно поліфонічними є підходи науковців до підрахунку чисельності депортованих за перший період радянзації західних областей УРСР: 300 тис осіб (згідно Звіту робочої групи істориків при Урядовій комісії з вивчення діяльності ОУН і УПА) [12], 10% депортованих, близько 60 тис. заарештованих, понад 50 тисяч розстріляних та замордованих (І. Гаврилів) [13, с. 340], близько 313-325 тис. чол. (В. Стефанів) [14, с. 340].

Таким чином, Провід націоналістичного руху прагнув скористатися черговим перекроюванням європейської карти і зреалізувати свою стратегічну і незмінну мету – здобути Українську самостійну соборну державу. Українськими націоналістами повстання розглядалося як необхідний крок на шляху здобуття незалежності України. Попри численні «зачистки» населення у західних областях УРСР каральними органами, депортації, що мали на меті підірвати соціальну опору націоналістичного підпілля в регіоні, їм все ж не вдалося паралізувати діяльність українських націоналістів як в краю, так і за кордоном. Боротьба організованих структур націоналістичного підпілля засвідчила про здатність руху до регенерації, свідчила про набуття вкрай важливого практичного досвіду, пристойно сформованої як для підпілля розвідки і контррозвідки, поважну електоральну базу та привабливість (насамперед для західноукраїнської людності – В.У.) націоналістичних ідейно-програмових постулатів.

Література:

1. Патриляк І. К. Діяльність ОУН, спрямована на підготовку збройного повстання в західних областях УРСР (жовтень 1939 – червень 1941) // Вісник Київського національного університету ім. Т. Шевченка. 2004. № 74/76. С. 23.
2. Патриляк І. К., Боровик М. А. Україна в роки Другої світової війни: спроба нового концептуального погляду. Ніжин: Видавець ПП Лисенко М. М., 2010. С. 306, 312.
3. Андрухів І. Спроби збройного повстання ОУН на західноукраїнських землях (грудень 1939 – грудень 1940 рр.) // Галичина. 2001. № 7. С. 84, 86.

4. Баран В. К., Токарський В. В. «Зачистка»: політичні репресії в західних областях України у 1939-1941 рр. Львів: Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2014. С. 192-193.
5. Патриляк І. Націоналістичний партизанський рух на території Західної України влітку 1941 р. // УІЖ. 2004. № 4. С. 113.
6. Патриляк І. Українське націоналістичне підпілля та повстанський рух в 1939-1944 рр.: структура, чисельність, діяльність. URL: http://www.memory.gov.ua/sites/default/files/dopovid_ivana_patrilyaka.pdf (дата звернення 02.03.2019 р.).
7. Гривул Т. Д. Військово-політична діяльність Організації українських націоналістів на території західних областей України (вересень 1939 – червень 1941 рр.): автореф. дис. ... канд. істор. наук: спеціальність 20.02.22. – військова історія. Львів. 2010. С. 14.
8. Вронська Т. Упокорення страхом: сімейне заручництво у каральній практиці радянської влади (1917-1953 рр.): Наукове видання. Київ: Темпора, 2013. С. 247, 425, 431.
9. Андрухів І. О., Кам'янський П. Є. Суспільно-політичні та релігійні процеси на Станіславщині в кінці 30-х - 50-х роках ХХ ст. Історико-політологічний аналіз. Івано-Франківськ: Нова зоря, 2005. С. 24.
10. Андрухів О. І. Репресії на території західних областей України в 1939-1941 роках (історико-правовий аспект) // Часопис Київського університету права. 2011. № 1. С. 30.
11. Національне питання в Україні ХХ – поч. ХХІ ст.: історичні нариси / [ред. рада: В. М. Литвин (голова), Г. В. Боряк, В. М. Даниленко та ін.]. Київ: Ніка-Центр, 2012. С. 354.
12. Протистояння українських націоналістів і радянської влади в 1939-1941 рр. Проблема ОУН-УПА. Звіт робочої групи істориків при Урядовій комісії з вивчення діяльності ОУН і УПА. Основні тези з проблеми ОУН-УПА (історичний висновок). URL: <http://www.poshuk-lviv.org.ua/press/oun-upa.htm#zmist> (дата звернення 22.02.2019 р.).
13. Гаврилів І. Західна Україна у 1921-1941 роках: нарис історії боротьби за державність: монографія. Львів: В-во «Львівська політехніка», 2012. С. 340.
14. Стефанів В. Депортаційні акції радянського тоталітарного режиму в окупованих західних областях України 1939-1944 рр. В кн.: Геноцид України в ХХ ст.: Україна під окупаційними режимами: історія і наслідки: мат-ли Всеукр. наук.-практ. конф. (Львів, 25-26 вересня 2011 р): [редкол.: Л. Сеник ... [та ін.]; Інститут літературних студій Львівського національного університету імені Івана Франка ...[та ін.]. Львів: Добрий друк, 2013. С. 340.

ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ

Шиммарьов Дмитро Сергійович

студент економіко-правового відділення, спеціальності «Право»,

Таращанського державного технічного та економіко-правового коледжу

Історичний вимір Української державності зафіксував наступні її етапи.

КИЇВСЬКА РУСЬ. Починаючи з другої половини першого тисячоліття нашої ери, на території Середнього Подніпров'я спостерігаються процеси активного державотворення. Першу східнослов'янську державу сучасники називали «Руська земля» або «Русь». З точки зору політичної організації Київська Русь не мала ні централізованого управління, ні всеохоплюючої та розгалуженої бюрократичної системи. У 1037 р. у Києві була заснована митрополича Руська єпархія. Церква мала величезний вплив на культуру Київській Русі.

ГАЛИЦЬКО-ВОЛИНСЬКЕ КНЯЗІВСТВО. Галицько-Волинське князівство було утворене наприкінці XII ст. шляхом об'єднання Галицького та Волинського князівств. Об'єднання Галичини і Волині було здійснено волинським князем Романом Мстиславичем.

ЛИТОВСЬКО-ПОЛЬСЬКА ДОБА. Дев'ять десятих території Великого Литовського князівства складали колишні землі Київської Русі, які тривалий час у складі нової держави зберігали автономію давньоруських земель. Деякі дослідники допускають, що Київська Русь отримала пряме продовження у Великому князівстві Литовському.

УКРАЇНСЬКЕ КОЗАЦТВО. Новою соціальною силою здатною відродити Українську державність стало козацтво. З середини XVII ст. козацтво почало репрезентувати український етнос, а українці дістали назву «козацького народу». Поява козацтва мала під собою два основних взаємопов'язаних чинників: природне прагнення людей до особистої, політичної, господарської й духовної свободи та необхідність захисту краю від татар.

УТВОРЕННЯ ЗАПОРОЗЬКОЇ СІЧІ ТА ЇЇ УСТРІЙ. Перша велика січ кам'яним замком з'явилася на о. Хортиця між 1552-1556рр. Її спорудили козаки з ініціативи Дмитра Вишневецького. З діяльністю Вишневецького Запорозька Січ виходить на міжнародну арену й перетворюється на лідера боротьби східного слов'янства проти Кримського ханства й султанської Туреччини. Зовнішньополітичні зв'язки Запорізької Січі цього періоду мають переважно військовий характер. Запорозьке козацтво створило власну суспільну організацію. Вона мала форму демократичної республіки за найширшою участю в управлінні козацьких мас.

ГЕТЬМАНЩИНА (СЕРЕДИНА XVII СТ. 70-80РР. XVIII СТ.) Після поразки козацько-селянських рухів і повстань, які супроводжували українську суспільно-

політичну діяльність в тридцятих роках XVII ст. в Україні запанував шляхетський терор. У політичних структурах Гетьманщини переважає міське, сільське, козацьке самоврядування громадян, республіка на рівні державного управління. На початку XVIII ст., за часів гетьманування Івана Мазепи, знову посилилась тенденція об'єднання під однією булавою обох берегів Дніпра. **УКРАЇНСЬКА ДЕРЖАВНІСТЬ У XX-ПОЧ. XXI СТ.** Українська революція 1917-1920 рр. відобразила яскраву віху в історії українського державотворення. У листопаді 1917р. Українська Центральна Рада проголосила Українську Народну Республіку. 1 листопада 1918р. Українська Національна Рада у Львові у відозві «До населення цілої держави» оголосила про визволення українці з віковичної неволі і створення власної держави, яка згодом отримала назву Західно-Українська Народна Республіка (ЗУНР). 22 січня 1919р. ЗУНР об'єдналася із УНР. У 1945 році до Української радянської соціалістичної республіки (УРСР) ввійшла Закарпатська Україна, яка з 1919р. перебувала у складі Чехословаччини, а з 1939р. – Угорщини. 24 серпня 1991 року Голова Верховної Ради України Л. Кравчук підписав акт про незалежність України, згодом підтверджений всенародним референдумом та біловезькими угодами. Український народ отримав можливість розбудовувати власну державність.

Література:

1. Сергій Плохій. Брама Європи. Історія України від скіфських воєн до незалежності.
2. Микола Аркас. Історія України-Русі

Науковий керівник: Ільніцький Володимир Миколайович, викладач вищої категорії Таращанського державного технічного та економіко-правового коледжу

ЗМІСТ

Теорія держави і права. Філософія права

<i>Maksurov Alexey Anatolievich</i> COORDINATION NORMS OF RIGHT IN THE MAIN REGULATORY ACTS OF THE REPUBLIC OF MONTENEGRO.....	3
<i>Гдичинський В. Б.</i> СИНЕРГЕТИЧНА ПАРАДИГМА В СУЧАСНОМУ ПРАВОВОМУ НАУКОВОМУ СПІВТОВАРИСТВІ.....	4
<i>Горчанюк Олена Сергіївна</i> ІСТИННА РОЛЬ ЖІНКИ У СУСПІЛЬСТВІ. ПЕРЕГЛЯД СТЕРЕОТИПІВ ПРО МАТРІАРХАТ.....	6
<i>Гущин Євген Володимирович</i> ТЕОРИТИЧНІ АСПЕКТИ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА.....	8
<i>Копиленко Поліна Олександрівна</i> ГЛОБАЛІЗАЦІЙНІ ПРАВОВІ СТРАТЕГІЇ, ЇХНЄ ЗНАЧЕННЯ У РОЗВИТКУ ПРАВОВИХ СИСТЕМ.....	9
<i>Корнейко Олександр Миколайович</i> СКЛАДОВІ ЕЛЕМЕНТИ ДЕРЖАВНОГО РЕЖИМУ ТА КРИТЕРІЇ ДЕМОКРАТИЧНОСТІ.....	11
<i>Куценко Роксолана Віталіївна</i> МІСЦЕ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ В СИСТЕМІ ПОДІЛУ ВЛАДИ.....	14
<i>Пильгун Наталія Василівна, Крутась Владислава Олексіївна</i> ПРАВА ЛЮДИНИ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ ДОКТРИНИ ПРАВА.....	16
 Конституційне право. Конституційне процесуальне право. Адміністративне право. Адміністративне процесуальне право. Митне та податкове право. Міжнародне право. Муніципальне право	
<i>Бахтіна Юлія Сергіївна</i> СУБ'ЄКТИ ЗДІЙСНЕННЯ ПРАВОВОГО МОНІТОРИНГУ.....	20
<i>Дмитрів Руслана Ігорівна</i> ОСНОВНІ ПЕРЕВАГИ «COMMUNITY POLICING».....	22

Заяць Ольга Степанівна ВІДКРИТІСТЬ ПРАВООХОРОННОЇ СИСТЕМИ
УКРАЇНИ – ВАЖЛИВИЙ АСПЕКТ В ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ
ПРАВОПОРЯДКУ.....25

Розгон Олександр Григорович АДМІНІСТРАТИВНІ ДОГОВОРИ У СФЕРІ
МАЛОЇ ПРИВАТИЗАЦІЇ.....27

Самардак Ігор Михайлович ФУНКЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ УПРАВЛІННЯ
ОРГАНІЗАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА
ОПЕРАТИВНОГО РЕАГУВАННЯ.....31

Хайдарова Інна Олексіївна ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ
АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ ВИЩОГО
АНТИКОРУПЦІЙНОГО СУДУ В УКРАЇНІ.....33

**Цивільне та сімейне право. Цивільне процесуальне право.
Комерційне право. Житлове право. Зобов’язальне право. Міжнародне
приватне право. Трудове право та право соціального забезпечення**

Баранюк Аліна Михайлівна ІНСТИТУТ ШЛЮБНОГО ДОГОВОРУ ЗА
ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ.....37

Болюбаш Ілона Олександрівна ПРАВО НА ПРИВАТНІСТЬ ТА МЕЖІ
ВТРУЧАННЯ ДЕРЖАВИ У ПРИВАТНЕ ЖИТТЯ ГРОМАДЯН:
ВРАХУВАННЯ ПРАКТИКИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ
ЛЮДИНИ ДЛЯ ВДОСКОНАЛЕННЯ РЕГУЛЮВАННЯ В УКРАЇНІ.....40

Брийовська Ірина Богданівна СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ЩОДО
РОЗМЕЖУВАННЯ ПРАВОВІДНОСИН ЗА ТРУДОВИМ ТА ЦИВІЛЬНО-
ПРАВОВИМ ДОГОВОРОМ.....44

Глевацький Владислав Васильович ПОНЯТТЯ ТА ЗМІСТ ДІЄЗДАТНОСТІ
ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ.....48

Ковальчук Ярослав Вадимович ХАРАКТЕР ВИГОДИ, ЯКА Є
ПРЕДМЕТОМ ЛЕГАТУ.....49

Куберська Валерія Сергіївна ПРОБЛЕМИ ТА ОСОБЛИВОСТІ ПРИ
СПАДКУВАННІ ЗА ЗАПОВІТОМ.....51

Листушенко Ростислав Віталійович ОСОБЛИВОСТІ ВСТАНОВЛЕННЯ
ОПІКИ ТА ПІКЛУВАННЯ НАД ДІТЬМИ.....53

Мозолевський Петро Вячеславович НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ
ЗАКОНОДАВЧОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАОХОЧЕННЯ ПОСАДОВИХ
ОСІБ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УМОВАХ
СЬОГОДЕННЯ.....55

Пономаренко Владислав Максимович ПРИНЦИПИ ТРУДОВОГО
ПРАВА.....58

Шило Владислава Олександрівна ПОНЯТТЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ
ПРЕДМЕТУ ДОГОВОРУ АЗАРТНОЇ ГРИ.....60

**Кримінальне право. Кримінальне процесуальне право.
Криміналістика. Кримінологія. Кримінально-виконавче право.
Медичне право. Судові та правоохоронні органи. Адвокатура**

Бабіков Дмитро Вікторович ПОНЯТТЯ «ТОВАР» У КОНТЕКСТІ
СТАТТІ 201 КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ.....62

Біленко Дмитро Сергійович ОГЛЯД ПІДРОБЛЕНИХ ДОКУМЕНТІВ
БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА ЗВІТНОСТІ В ХОДІ
ВНУТРІШНЬОГО РОЗСЛІДУВАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ.....67

Гуменюк Ірина Олегівна БЕСІДА ЯК ФОРМА СПІЛКУВАННЯ
СУБ'ЄКТА ВНУТРІШНЬОГО РОЗСЛІДУВАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ З
ПОТЕРПІЛИМ ВІД ПРАВОПОРУШЕННЯ.....70

Даценко Сергій Анатолійович НЕВОГНЕПАЛЬНІ ПОШКОДЖЕННЯ НА
ОДЯЗІ ЯК ОБ'ЄКТИ ТРАСОЛОГІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ.....73

Дімітров Максим Костянтинівич ПОТЕРПІЛИЙ ВІД ПОГРОЗИ ЗА
КРИМІНАЛЬНИМ ПРАВОМ УКРАЇНИ.....75

Дунюшкіна Олена Володимирівна ПРО ЗАБОРОНУ ПЕРЕБУВАТИ В
МІСЦІ СПІЛЬНОГО ПРОЖИВАННЯ З ОСОБОЮ, ЯКА
ПОСТРАЖДАЛА ВІД ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА.....79

Зайченко Іван Михайлович ПОНЯТТЯ ТА ЗМІСТ МІСЬКОЇ
ІНКАСАЦІЇ.....82

<i>Захарова Олександра Василівна, Гарасимів Олена Іванівна</i> СЛІДОВА КАРТИНА, ЯК ДЖЕРЕЛО КРИМІНАЛІСТИЧНО ЗНАЧУЩОЇ ІНФОРМАЦІ ЩОДО ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ.....	85
<i>Ковтуненко Владислав Віталійович</i> БЕЗОПЛАТНА ПРАВОВА ДОПОМОГА В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ ЮСТИЦІЇ.....	88
<i>Колдаєв Олександр Іванович</i> ДІЯЛЬНІСТЬ МІЖНАРОДНОГО ТОВАРИСТВА КРИМІНОЛОГІЇ.....	91
<i>Комаренко Галина Русланівна</i> СУБ'ЄКТ ЗЛОЧИНУ ЕКСПЛУАТАЦІЯ ДІТЕЙ СТ. 150 КК УКРАЇНИ.....	93
<i>Комаров Денис Євгенович</i> КРИМІНАЛІЗАЦІЯ СУСПІЛЬСТВА У СУЧАСНОМУ ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ.....	95
<i>Плукар Володимир Володимирович</i> ПОНЯТТЯ І ЗАВДАННЯ ПРЕДСТАВНИЦТВА ПРОКУРАТУРОЮ ІНТЕРЕСІВ ГРОМАДЯНИНА АБО ДЕРЖАВИ У СУДІ.....	99
<i>Погорецька Наталія Олександрівна</i> ОСОБЛИВОСТІ ВІДМЕЖУВАННЯ ЗЛОЧИНУ ЕКСПЛУАТАЦІЯ ДІТЕЙ ВІД ПОДІБНИХ СКЛАДІВ.....	102
<i>Шпіляревич Вікторія Вікторівна</i> ОКРЕМІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЗАХОДІВ БЕЗПЕКИ ЗА КРИМІНАЛЬНИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ РЕСПУБЛІКИ РУМУНІЯ.....	103
Господарське право. Господарське процесуальне право. Екологічне право. Земельне право. Аграрне право. Фінансове право. Банківське право	
<i>Коцюбинська Надія Олександрівна</i> ОСОБЛИВОСТІ СКЛАДУ ПРАВОПОРУШЕНЬ У СФЕРІ ЕКОНОМІЧНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ.....	106
<i>Хоменко Юрій Сергійович</i> ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЕЛЕКТРОННОЇ ТОРГІВЛІ В УКРАЇНІ.....	109

**Право інтелектуальної власності та його захист. Інформаційне право.
Інформаційні технології**

Вакарева Карина Олександрівна ДОЦІЛЬНІСТЬ СТВОРЕННЯ ВИЩОГО
СУДУ З ПИТАНЬ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В УКРАЇНІ.....115

Нонік Валерій Вікторович ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИЙ
ІНСТРУМЕНТАРІЙ ЯК СКЛАДОВА АНТИКОРУПЦІЙНОЇ СТРАТЕГІЇ
УКРАЇНИ.....118

Історія держави і права. Історія політичних і правових вчень

Біліченко Валерій Віталійович АКТУАЛЬНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРАВОВОЇ
ТА ІСТОРИЧНОЇ НАУКИ.....121

Яковлев Ігор Васильович ПРО ТРЕТЬЮ ВСЕУКРАЇНСЬКУ НАУКОВУ
КОНФЕРЕНЦІЮ «ІНТЕЛІГЕНЦІЯ І ВЛАДА».....125

Історія становлення української державності

Недял Дмитро Анатолійович АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНИЙ
УСТРІЙ УКРАЇНИ В ПЕРІОД НАЦИСТСЬКОЇ ОКУПАЦІЇ (1941-
1944).....128

Ухач Василь Зіновійович ПРОТИБОРСТВО РАДЯНСЬКИЙ СПЕЦСЛУЖБ
ТА НАЦІОНАЛІСТИЧНОГО ПІДПІЛЛЯ В УМОВАХ ПЕРШОЇ
РАДЯНИЗАЦІЇ ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКОГО КРАЮ (ВИБРАНІ
АСПЕКТИ): ІНТЕРПРЕТАЦІЇ СУЧАСНИХ ІСТОРИКІВ.....130

Шиммарьов Дмитро Сергійович ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ
УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ.....135

Підписано до друку 14.03.2019
Формат 60x84/16. Папір офсетний. Друк на дублікаторі.
Умов.-друк. арк. 4,5. Обл.-вид. Арк 4,95.
Тираж 80 прим.

Громадська організація «Наукова спільнота»
46027, Україна, м. Тернопіль, вул. Загребельна, 23
Ідентифікаційний код 41522543
тел. +380979074970
E-mail: rusenkos@ukr.net

Віддруковано ФО-П Шпак В.Б.
Свідоцтво про державну реєстрацію № 073743
СПП № 465644
Тел. 097 299 38 99
E-mail: tooums@ukr.net